

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

SOTSIOLOGIYA VA IJTIMOIIY ISH KAFEDRASI

**« SOTSIOLOGIYA » fanidan
o'quv-uslubiy**

M A J M U A

**Fakul'tetlararo kunduzgi bo'lim bakalavriat bosqichi
talabalari uchun**

SAMARQAND-2010

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

«Tasdiqlayman»

**O'quv ishlar bo'yicha prorektor
prof.A.S.Soleyev**

«____»_____2010 yil.

Tarix-falsafa fakulteti

5310300-«Sotsiologiya va ijtimoiy ish» kafedrası

«Sotsiologiya» fanidan

**O'QUV USLUBIY MAJMUASI
(3-kurs talabalari uchun)**

Jami o'quv yuklama – 136 soat

Ma'ruza – 60 soat

Seminar – 16 soat

Mustaqil ta'lim – 60 soat

Tuzuvchi:

догс.И.Негматов

**Sotsiologiya va ijtimoiy ish kafedrasining 2010 yil -avgustdagi yig'ilishining
№1 bayonnomasi bilan tavsiya etilgan.**

Kafedra mudiri:

dots.Jo'rayev L.N.

**Tarix-falsafa fakulteti o'quv-uslubiy kengashining 2010 yil -avgustdagi №1
bayonnomasi bilan ma'qullangan.**

O'quv-uslubiy kengash raisi:

dots. A.Ro'zimurodov

**Tarix fakulteti ilmiy kengashining 2010 yil avgustdagi №1 qarori bilan
tasdiqlangan.**

Ilmiy kengash raisi:

prof. G'afforov Sh.S.

Samarqand – 2010 yil.

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
TARIX-FALSAFA FAKULTETI SOSIOLOGIYA VA ISHTIMOIIY ISH BO'LIMI 3 -
KURS ИЖТМОИЙ ИИИ TALABALARIGA « UMUMIY SOTSIOLOGIYA»
FANIDAN MA'RUZA MASHG'ULOTLARI UCHUN**

ISHCHI DASTUR

1	Mavzu – 1. Ta'lim va tarbiya sotsiologiyasi. reja: 1.G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. 2.Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. 3.iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.	4	3, 4, 6, 10
2	Mavzu – 2. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi. reja: 1.Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. 2.Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. 3.Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.	4	8, 11, 12, 13
3	Mavzu -3. Empirik sotsiologik tadqiqotlar reja: 1.Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyeketi tuzilma xususiyati 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.	4	14, 15, 16
4	Mavzu–4. Madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi. reja: 1.Madina tushunchasi xx asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. 2.Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. 3.Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.	4	1, 5, 7, 16
5	Mavzu – 5. Zigmund freyd va psixoanaliz sotsiologiyasi. reja: 1.Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. 2.Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori.3.Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri.	4	3, 4, 6, 10
6	Mavzu - 6. Sotsiologiyada ijtimoiylashuv agentlari. Reja: 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy	4	8, 11, 12, 13

	ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. 2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari. 3. Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit.		
7	Mavzu – 7. Din sotsiologiyasi. reja: 1. Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. 2. O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda. 3. Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.	4	14, 15, 16
8	Mavzu – 8. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. Reja: 1. Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. 2. Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan. 3. Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda.	4	1, 5, 7, 16
9	Mavzu –9. Xalqaro munosabatlar sotsiologiyasi. Reja: 1. Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar. 2. Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar. 3. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. 4. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari. 5. Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi.	4	3, 4, 6, 10
10	Mavzu – 10. Sotsiologiya fanining kelgusida rivojlanishi. Reja: 1. Sotsiologiya fanining obyekti. 2. Odamlarning o'zaro aloqa munosabat.	4	8, 11, 12, 13
11	Mavzu –11. Samarqand sotsiologiya maktabining rivojlanishi. reja: 1. Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyoini oldindan ko'ra olish. 2. Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor etish imkoniyati. 3. Nazariy va amaliy fan. 4. 90 yillarning boshida respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi.	4	14, 15, 16
12	Mavzu – 12. Oila va nikoh sotsiologiyasi. reja:	4	

	1.Oila va nikoh munosabatlari. 2.Qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai. 3.Sotsial tizimni tashkil etuvchi sotsial institutlar.		
13	Mavzu – 13. Sotsiologiya fanining predmeti va obyekti. 1.Sotsiologiya fanining obyekti. 2.Odamlarning o'zaro aloqa munosabat.	4	3, 4, 6, 10
14	Mavzu:14 Sotsiologiya fanining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. Reja: 1.Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish. 2.Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat	4	8, 11, 12, 13
15	Mavzu-15. markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari. Reja: 1.Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiyalar uyg'onish davrining ilk vakillari edi. 2.Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat	2	14, 15, 16
16	Mavzu –16. xix asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi. Reja: 1.Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi. 2.Diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda.	2	1, 5, 7, 16
	Жами:	60	

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
TARIX-FALSAFA FAKULTETI SOSIOLOGIYA VA ISHTIMOIIY ISH BO'LIMI 2 -
KURS SOSIOLOGIYA TALABALARIGA « UMUMIY SOTSIOLOGIYA» FANIDAN
СЕМНАП МАШГ'УЛОТЛАРИ UCHUN**

ISHCHI DASTUR

1	Mavzu – 1. Ta’lim va tarbiya sotsiologiyasi. reja: 1.G’arbda ta’lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. 2.Ta’lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. 3.iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.	2	3, 4, 6, 10
2	Mavzu – 2. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi. reja: 1.Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. 2.Demokratiya fuqaro o’z fikrini erkin bayon eta olishi. 3.Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.	2	8, 11, 12, 13
3	Mavzu -3. Empirik sotsiologik tadqiqotlar reja: 1.Sosiologik yo’naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyeketi tuzilma xususiyati 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.	2	14, 15, 16
4	Mavzu–4. Madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi. reja: 1.Madina tushunchasi xx asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo’nalish sifatida. 2.Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. 3.Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.	2	1, 5, 7, 16
5	Mavzu – 5. Zigmund freyd va psixoanaliz sotsiologiyasi. reja: 1.Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. 2.Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori.3.Uning bolaligida paydo bo’lgan istak ta’siri.	2	3, 4, 6, 10
6	Mavzu - 6. Sotsiologiyada ijtimoiylashuv agentlari. Reja: 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi.	2	8, 11, 12, 13

	2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari.3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit.		
7	Mavzu – 7. Din sotsiologiyasi. reja: 1.Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. 2.O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda. 3.Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.	2	14, 15, 16
8	Mavzu – 8. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. Reja: 1.Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. 2.Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan. 3.Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda.	2	1, 5, 7, 16
	Jami:	16	

MAVZU – 12. OILA VA NIKOH SOTSILOGIYASI.

Reja:

- 1.Oila va nikoh munosabatlari.
- 2.Qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai.
- 3.Sotsial tizimni tashkil etuvchi sotsial institutlar.

1.Tayanch atama va tushunchalar: Oila va nikoh, munosabatlar, qadimgi davr, ilmy tadqiqotlar manbai, sotsial tizim, sotsial institutlar.

II Darsning jihozi: Ma'ruzalar matni, Umumiy sosiologiya faniga hissa qo'shgan olim va mutafakkirlarning fotosuratlar, test kartochkalari, doska, bo'r.

III. Darsning maqsadi: talabalarga oilada ijtimoiy munosabatlarning barcha ko'rinishlari o'z aksini topadi. P.Sorokin ham o'zining sosiologik tadqiqotlarda oilaviy kelishmovchiliklar ularning sabablari va oqibatlari haqida to'xtalgan:

IV. Tashkiliy qism: Talabalar bilan salomlashib, navbatchi yordamida davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Oila va nikoh munosabatlari qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbaining bir yo'nalishini aks ettirib, sotsial tizimni tashkil etuvchi sotsial institutlarning alohida funksiyaga ega bo'lgan bulog'i hisoblanadi. Bu sohada ancha aniq va qiziqarli ma'lumotlarni S.Lipchet, D.Landberg va boshqalarning «Institusional maktab» sotsiologiyasi manbalardan olishimiz mumkin.

O.Kont fikricha: oilada ijtimoiy munosabatlarning barcha ko'rinishlari o'z aksini topadi. P.Sorokin ham o'zining sosiologik tadqiqotlarda oilaviy kelishmovchiliklar ularning sabablari va oqibatlari haqida to'xtalgan:

Uzbekistonda oila, onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Yakin o'tgan davr ichida, aniqrogi, mustakillik yillarida shaxsan Prezidentimiz Islom Abdug'aniyevich Karimov tashabbuslari va qo'llab-kuvvatlashlari natijasida oila, xotin-kizlar, keksalar va bolalar ijtimoiy muxofazasini ta'minlashga qaratilgan 60 ga yaqin turli kenun va normativ xujjatlar, Prezident Farmonlari va Farmoyishlar e'lon qilindi va xayotga joriy etildi. Ayniqsa, yillarga maqom berish munosabati bilan kabul qilinayotgan har yilgi davlat dasturlari bu toifa axoli manfaatlarini amalda himoya qilishga karatilgan say'i-harakatlar mamlakatimizda olib borilayotgan kuchli ijtimoiy siyosatning yaqqol dalilidir. Bu ishlardan «2007 yil -Ijtimoiy himoya yili» xam mustasno emas.

2007 yilning Prezidentimiz tomonidan ijshmoiy himoya yili deb e'lon kilinganlign, oilalarga manzilli, aniq-differensial yordam ko'rsatish lozimligi bilan bog'liq ko'rsatmalari «ijtimoiy yordam»-, "ijtimoiy ta'minot", "ijtimoiy himoya", "muxtoj oila' atamalariga aniqlik kiritishni takozo etadi. Uzbekiston Milliy ensiklopesiyasining to'rtinchi jildida keltirilishicha, kariligi, sog'ligi, ijtimoiy

ahvoli, tirikchilik uchun yetarli vositalar bilan ta'minlanmaganligi tufayli yordamga muxtoj fukarolar to'grisida davlat va jamiyatning g'arho'rlikiga ijtimoiy yordam deyiladi. Bunday yordam pensiyalar, nafakalar to'lash, kam ta'minlangan oilalarga moddiy yordam ko'rsatish, 16 yoshgacha farzandi bo'lgan, kam ta'minlangan oilalarning farzandlariga oylik nafaqalar to'lash, bemorlar va keksalarga xizmat ko'rsatish, bolalarga gamho'rlik qilish ko'rinishida amalga oshiriladi.

Ijtimoiy ta'minot - keksaygan, mehnatga layokatsiz bo'lgan fukarolarga moddiy, tibbiy va ijtimoiy yordam ko'rsatish bo'yicha davlat tomonidan belgilangan ijtimoiy - iktisodiy tadbirlar tizimi bo'lib, ijtimoiy himoyaning muhim tarmogi hisoblanadi. Ijtimoiy ta'minot to'g'ridan-to'g'ri davlat byudjetidan ajaratiladigan mablaglar hisobidan pensiyalar va ijtimoiy nafakalar shaklida amalga oshiriladi va aholining ijtimoiy himoya tushunchasi bilan uzviy bog'likdir. Chunki keng ma'nodagi ijtimoiy himoya - bu mamlakat aholisi ijtimoiy va moddiy muhofaza kilinishini ta'minlaydigan va jamiyatda qaror topgan huqukiy, iktisodiy, ijtimoiy chora-tadbirlar majmui bo'lsa, uning tor ma'nodagi talqini -davlat va jamiyatning yoshi, salomatligi xolati, ijtimoiy ahvoli, tirikchilik vositalari bilan yetarli ta'minlanmaganligi tufayli yordamga, ko'makka muxtoj fuqarolar to'g'risida g'amho'rlik kilishi tushuniladi. Bu yerda ko'p bolali va kam ta'minlangan oilalarning manfaatlari ustuvor hisoblanadi.

Musqaillik yillarida oilalarning ijtimoiy ximoyasi jarayonining hukuqiy asoslari tobora takomillashib borilmokdagi, ular asosan Uzbekiston Respublikasining Konstitusiyasi, O'zbekiston Respublikasining o'ndan ziyod Kodekslari, jumladan, Mehnat Kodeksi (1995 yil dekabr), "Nogironlarni ijtimoiy ximoyalash to'g'risida"gi Qonun (1991 yil noyabr), "Fukarolarning davlat pensiya ta'minoti to'g'risida"gi Qonun (1993 yil, sentyabr), O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari, karorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari, jumladan, "Kam ta'minlangan oilalarni ijtimoiy ximoyalashni tashkil etish masalalari xaqida"gi (1994 yil, avgust) O'zbekiston Respublikasining qarori, boshqa me'yoriy xujjatlar asosida muvofiklashtiriladi. Bu kabi ishlardan ko'zlangan asosiy maqsad esa axoli farovonligini to'xtovsiz yaxshilanishini ta'minlash, aholi qatlamlarining ta'lim, madaniyat, kasb malakasi, daromadlari jihatidan keskin tafovutlariga barham berish, jamiyat tomonidan insonga munosib hayot darajasini va inson taraqqiyotini ta'minlashga yordam berishdan iboratdir.

Agar davlatimiz rahbari I.A. Karimovning "Ijtimoiy himoya yili"da xar bir himoyaga muktoj oila va shaxsga nisbatan aloxida, manzilli ko'mak berish lozimligi tug'risidagi yo'riqlaridan kelib chikadigan bo'lsak, "muxtoj oila" va "muxtoj shaxs" tushunchalariga ham aniqlik kiritish lozim. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra¹, ko'p bolali va kam ta'minlangan oilalar yurtimizda 2 235 mingtani tashkil etadi. Bokuvchisichi yo'qotgan hamyurtlarimiz 230 ming nafarni, yakka-yolgizlar salkam 30 ming nafar kishini tashkil etadi. Tabiiy, aynan ushbu toifani tashkil

¹ Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги маълумоти

etuvchilarga birinchi navbatda muruvvat ko'rsatish va jamoatchilikning e'tiborini karatish zarur.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, muxtoj oila tushunchasi hamisha ham "oila daromadi" tushunchasidan kelib chikmaydi, lekin unga bevosita bog'liq. Bu o'rinda uning konkret region, turar-joy mavzesi va alohida oila uchun o'ziga xosligini inobatga olish kerak. Masalan, Toshkent shahridagi turmush tarzi va daromad manbalari bilan Konimexdagi yoki To'rtko'ldagi shart-sharoitlar turlicha. Umuman, shahar va kishloqning o'ziga xosligini albatta o'rganib, o'shanga karab oilalarning iqtisodiy nochor yoki farovonligi to'g'risida xulosa chiqarish lozim. Eng muhimi - oilaning ma'naviy-ma'rifiy muhitiga e'tiborni qarata olish, kam ta'miklangan deyilgani bilan, o'sha oiladagi mehnatga yaroqli insonlarning daromat topishga ko'sha oladigan ulushini inobatga olish, ijtimoiy foydali mehnat va oilaning iqtisodini ko'tarishga imkoniyatni aniq belgilash kerak bo'ladi.

Узбекистонда оила, оналик ва болаликни ижтимоий муҳофаза қилиш давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Яқин ўтган давр ичида, аниқроғи, мустақиллик йилларида шахсан Президентимиз Ислам Абдуганиевич Каримов ташаббуслари ва қўллаб-қувватлашлари натижасида оила, хотин-қизлар, кексалар ва болалар ижтимоий муҳофазасини таъминлашга қаратилган 60 га яқин турли қонун ва норматив ҳужжатлар, Президент Фармонлари ва Фармойишлар эълон қилинди ва ҳаётга жорий этилди. Айниқса, йилларга мақом бериш муносабағи билан қабул қилинаётган ҳар йилги давлат дастурлари бу тоифа аҳоли манфаатларини амалда ҳимоя қилишга қаратилган сайёҳи-ҳаракатлар мамлакатимизда олиб борилаётган қучли ижтимоий сиёсатнинг яққол далилидир. Бу ишлардан «2007 йил - Ижтимоий ҳимоя йили» ҳам мустасно эмас.

2007 йилнинг Президентимиз томонидан ижтимоий ҳимоя йили деб эълон қилинганлиги, оилаларга манзилли, аниқ-дифференциал ёрдам кўрсатиш лозимлиги билан боғлиқ кўрсатмалари «ижтимоий ёрдам»-, "ижтимоий таъминот", "ижтимоий ҳимоя", "мухтож оила" атамаларига аниқлик киритишни тақозо этади. Ўзбекистон Миллий энциклопедиясининг тўртинчи жилдида келтирилишича, қарилиги, соғлиги, ижтимоий аҳвол, тирикчилик учун етарли воситалар билан таъминланмаганлиги туфайли ёрдамга мухтож фуқаролар тўғрисида давлат ва жамиятнинг ғархўрлигига ижтимоий ёрдам дейилади. Бундай ёрдам пенсиялар, нафақалар тўлаш, кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам кўрсатиш, 16 ёшгача фарзанди бўлган, кам таъминланган оилаларнинг фарзандларига ойлик нафақалар тўлаш, беморлар ва кексаларга хизмат кўрсатиш, болаларга ғамхўрлик қилиш кўринишида амалга оширилади.

Ижтимоий таъминот - кексайган, меҳнатга лаёқатсиз бўлган фуқароларга моддий, тиббий ва ижтимоий ёрдам кўрсатиш бўйича давлат томонидан белгиланган ижтимоий - иқтисодий тадбирлар тизими бўлиб, ижтимоий ҳимоянинг муҳим тармоғи ҳисобланади. Ижтимоий таъминот тўғридан-тўғри давлат бюджетидан ажаратиладиган маблағлар ҳисобидан пенсиялар ва ижтимоий нафақалар шаклида амалга оширилади ва аҳолининг ижтимоий ҳимоя тушунчаси билан узвий боғлиқдир. Чунки кенг маънодаги

ижтимоий ҳимоя - бу мамлакат аҳолиси ижтимоий ва моддий муҳофаза килинишини таъминлайдиган ва жамиятда қарор топган ҳуқуқий, иқтисодий, ижтимоий чора-тадбирлар мажмуи бўлса, унинг тор маънодаги талқини - давлат ва жамиятнинг ёши, саломатлиги ҳолати, ижтимоий аҳволи, тирикчилик воситалари билан етарли таъминланмаганлиги туфайли ёрдамга, кўмакка мухтож фуқаролар тўғрисида ғамхўрлик килиши тушунилади. Бу ерда кўп болали ва кам таъминланган оилаларнинг манфаатлари устувор ҳисобланади.

Мусгақиллик йилларида оилаларнинг ижтимоий ҳимояси жараёнининг ҳуқуқий асослари тобора такомиллашиб борилмоқдаки, улар асосан Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, Ўзбекистон Республикасининг ўндан зиёд Кодекслари, жумладан, Меҳнат Кодекси (1995 йил декабрь), "Ногиронларни ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида"ги Қонун (1991 йил ноябрь), "Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида"ги Қонун (1993 йил, сентябрь), Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонлари, қарорлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, жумладан, "Кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашни ташкил этиш масалалари ҳақида"ги (1994 йил, август) Ўзбекистон Республикасининг қарори, бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида мувофиқлаштирилади. Бу каби ишлардан кўзланган асосий мақсад эса аҳоли фаровонлигини тўхтовсиз яхшиланишини таъминлаш, аҳоли қатламларининг таълим, маданият, касб малакаси, даромадлари жиҳатидан кескин тафовутларига барҳам бериш, жамият томонидан инсонга муносиб ҳаёт даражасини ва инсон тараққиётини таъминлашга ёрдам беришдан иборатдир.

Агар давлатимиз раҳбари И.А. Каримовнинг "Ижтимоий ҳимоя йили"да ҳар бир ҳимояга мухтож оила ва шахсга нисбатан алоҳида, манзилли кўмак бериш лозимлиги туғрисидаги йўриқларидан келиб чиқадиган бўлсак, "мухтож оила" ва "мухтож шахс" тушунчаларига ҳам аниқлик киритиш лозим. Расмий маълумотларга кўра¹, кўп болали ва кам таъминланган оилалар юртимизда 2 235 мингтани ташкил этади. Боқувчисичи йўқотган ҳамюртларимиз 230 минг нафарни, яқка-ёлғизлар салкам 30 минг нафар кишини ташкил этади. Табиий, айнан ушбу тоифани ташкил этувчиларга биринчи навбатда мурувват кўрсатиш ва жамоатчиликнинг эътиборини қаратиш зарур.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, мухтож оила тушунчаси ҳамиша ҳам "оила даромади" тушунчасидан келиб чиқмайди, лекин унга бевосита боғлиқ. Бу ўринда унинг конкрет регон, турар-жой мавзеси ва алоҳида оила учун ўзига хослигини инобатга олиш керак. Масалан, Тошкент шаҳридаги турмуш тарзи ва даромад манбалари билан Конимехдаги ёки Тўрткўлдаги шарт-шароитлар турлича. Умуман, шаҳар ва кишлоқнинг ўзига хослигини албатта ўрганиб, ўшанга қараб оилаларнинг иқтисодий ночор ёки фаровонлиги тўғрисида ҳулоса чиқариш лозим. Энг муҳими - оиланинг маънавий-

¹ Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳоли ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги маълумоти

маърифий муҳитига эътиборни қарата олиш, кам таъмикланган дейилгани билан, ўша оиладаги меҳнатга яроқли инсонларнинг даромат топишга кўша оладиган улушини инобатга олиш, ижтимоий фойдали меҳнат ва оиланинг иқтисодини кўтаришга имкониятнинг аниқ белгилаш керак бўлади.

Кам таъминланган ва моддий кўмакка муҳтож оилаларнинг рўйхати ва мониторинги аслида Меҳнат ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш вазирлиги томонидан амалга оширилади. Республика хотин-қизлар кўмитасининг жойларда моддий кўмакка муҳтож оилалар бўйича тўплаган маълумотларига кўра, бугун республикамизда 500 минггап зиёд кам таъминланган ва ўз боқувчисини йўқотган оилалар мавжуд. Лекин маълумотларда турли ҳудудларда турлича манзара бўлиши мумкин.

Айниқса, кексалик ёшида инсондаги муҳтожлик моддий етишмовчиликдан ҳам кўра, маънавий етишмовчиликка кўпроқ боғлиқ бўлиб қолади. Кўпгина муҳтож оилаларга ва муҳтож инсонларга оддий инсоний эътибор, меҳр-мурувват етишмайди. Буни мамлакатимиздаги 12 та "Саҳоват уйлари"да истикомат қилаётган ёлғиз кексалар мисолида ҳам кўриш мумкин. Чунки инсон оиладан энг аввало ўзига кўпроқ психологик муҳофазани кутади. Агар шу маскандаги қадриятлар, ўзаро муомала ва эътибор инсонга етарли бўлмаса, у эътиборни ташқаридан, бегоналардан истади. Муҳтож инсон - айнан меҳр ва мурувватни ташқаридан, бошқа инсонлардан кутадиган шахсдир, масалан, булар юқорида таъкидланган боқувчиси йўқотганлар ва яққа-ёлғиз қолган инсонлардир. Мамлакатимизда бундай инсонлар сони жуда кам бўлишига қарамай, ҳукуматимиз, кўплаб жамоат ташкилотлари айнан шундай инсонларга ҳамиша мурувват ёрдамлари кўрсатиб келмоқда. Келажакда оила институтининг жамиятдаги мавқеини ошириш орқали бундай оилалар ва инсонлар сонини кескин камайтириш мумкин.

Оиланинг умумий муаммолари борасида фикр юритадиган бўлсак, шуни таъкидлаш жоизки, конкрет маҳалла, туман ёки шаҳар микёсида оилаларнинг муаммоларини ҳал этиш учун уларни ўрганиб чиқиш лозим. Дейлик, бир маҳаллада ўртача 2 минг - 2,5 минг аҳоли яшаса, уларда мавжуд хонадон ва конкрет оилалар сонини аниқлаш, уларнинг таркиби ва тизимини ўрганиш лозим. Агар мамлакатимизда 5 миллиондап зиёд оилалар бўлиб, барча аҳолининг 97 фоизи оилаларда яшашини инобатга олсак, оила институтининг халқ турмуш фаровонлиги ва жамият яхлитлигида тутган ўрни нақадар таъсирли эканлигини тасаввур қилиш мумкин. Қолган 3 фоиз аҳоли - булар ёлғиз қолган кексалар, ота-онадан чин етим бўлиб қолган ва Меҳрибонлик уйларида тарбияланаётганлар, бошқа юртдан келиб вақтинчалик Ўзбекистонда истикомат қилаётганлардан иборатдир.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y.

4. Xolbekov A. Ildirov U. «Sotsiologiya lug-at» Toshkent, 1999 y.
5. Bafurov G., Xakimov N., «Madaniyat va jamiyat» T.:1993 i.
6. Ionin L.G. «Sotsiologiya kulture» -M.: 1996 g.

MAVZU – 12. OILA VA NIKOH SOTSIOLOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 12. Oila va nikoh sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1.Oila va nikoh munosabatlari. 2.Qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai. 3.Sotsial tizimni tashkil etuvchi sotial institutlar. Maqsadi: talabalarga oilada ijtimoiy munosabatlarning barcha ko'rinishlari o'z aksini topadi. P.Sorokin ham o'zining sosiologik tadqiqotlarda oilaviy kelishmovchiliklar ularning sabablariva oqibatlar haqida to'xtalgan: Asosiy kism: Oila va nikoh, munosabatlar, qadimgi davr, ilmy tadqiqotlar manbai, sotsial	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	tizim, sotal institutlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2.I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 12. OILA VA NIKOH SOTSILOGIYASI.

Маъруза машғулотлари

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 12. Oila va nikoh sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1.Oila va nikoh munosabatlari. 2.Qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai. 3.Sotsial tizimni tashkil etuvchi sotal institutlar. Maqsadi: talabalarga oilada ijtimoiy munosabatlarning barcha ko'rinishlari o'z aksini topadi. P.Sorokin ham o'zining sosiologik tadqiqotlarda oilaviy kelishmovchiliklar ularning sabablariva oqibatlar haqida to'xtalgan: Asosiy kism: Oila va nikoh, munosabatlar, qadimgi davr, ilmy tadqiqotlar manbai, sotsial tizim, sotal	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	institutlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2.I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 12. OILA VA NIKOH SOTSIOLOGIYASI.

MARUZA UCHUN MODEL

2 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Oila va nikoh munosabatlari. 2.Qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai. 3.Sotsial tizimni tashkil etuvchi sotial institutlar.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga oilada ijtimoiy munosabatlarning barcha ko'rinishlari o'z aksini topadi. P.Sorokin ham o'zining sosiologik tadqiqotlarda oilaviy kelishmovchiliklar

	ularning sabablariva oqibatlari haqida to'xtalgan:
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Oila va nikoh, munosabatlar, qadimgi davr, ilmy tadqiqotlar manbai, sotsial tizim, sotsial institutlar.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 12. OILA VA NIKOH SOTSIOLOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

2 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Ogzaki axborotli. 1.Oila va nikoh munosabatlari. 2.Qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai. 3.Sotsial tizimni tashkil etuvchi sotsial institutlar.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga oilada ijtimoiy munosabatlarning barcha ko'rinishlari o'z aksini topadi. P.Sorokin ham o'zining sosiologik tadqiqotlarda oilaviy kelishmovchiliklar ularning sabablariva oqibatlari haqida to'xtalgan:

Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Oila va nikoh, munosabatlar, qadimgi davr, ilmy tadqiqotlar manbai, sotsial tizim, sotsial institutlar.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

KALENDAR ISH REJASI

№	O'tiladigan mavzu	Ma'ruzalar soati	O'tkazish sanasi	Ijro belgisi	Izoh
1.	Маъруза машғулотлари. 1 Ta'lim va tarbiya sotsiologiyasi.	4			
2	2. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi.	4			
3	3. Empirik sotsiologik tadqiqotlar	4			
4	4. Madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi.	4			
5	5. Zigmund freyd va psixoanaliz sotsiologiyasi.	4			
6	6. Sotsiologiyada ijtimoiylashuv agentlari.	4			

7	7. Din sotsiologiyasi.	4			
8	8. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi.	4			
9	9. Xalqaro munosabatlar sotsiologiyasi.	4			
10	10. Sotsiologiya fanining kelgusida rivojlanishi.	4			
11	11. Samarqand sotsiologiya maktabining rivojlanishi.	4			
12	Mavzu – 12. Oila va nikoh sotsiologiyasi.	4			
13	Mavzu – 13. Sotsiologiya fanining predmeti va obyekti.	4			
14	Mavzu:14 Sotsiologiya fanining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari.	4			
15	Mavzu-3. markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari.	2			
16	Mavzu – 4. xix asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi.	2			
	Jami:	60			

Kafedra mudiri:
Tuzuvchi:

dots. Jo'rayev L.N.
дотс.И.Негматов

KALENDAR ISH REJASI

№	O'tiladigan mavzu	Амалий машғулот soati	O'tkazish sanasi	Ijro belgisi	Izoh
1	Амалий mashg'ulotlar 1. Sotsiologiya fanining predmeti va obyekti.	2			
	2. Sotsiologiya fanining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari.	2			
	3.Markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari.	2			
	4.Xix asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi.	2			

5. Jamiyat, shaxs va guruh sotsiologiyasi.	2			
6. Institutlar, tashkilotlar va tizimlar sotsiologiyasi.	2			
7. Sotsial munosabatlar sotsiologiyasi.	2			
8. Iqtisodiy, ijtimoiy va sinfiy munosabatlar.	2			
Жами:	16			

Kafedra mudiri:
Tuzuvchi:

dots. Jo'rayev L.N.
дотс.И.Нерматов

MAVZU – 1. TA'LIM VA TARBIYA SOTSILOGIYASI.

Reja:

1. G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar.
2. Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari.
3. Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.

1.Tayanch atama va tushunchalar: Tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi, jamiyatning ta'lim tizimi, maxsus sosiologik nazariya, mustaqil ijtimoiy institut, jamiyat hayoti, funksional va rivojlanish, qonuniyatlari, darajasi, ijtimoiy tashkilotlar, munosabatlar, aloqadorligi, davlat siyosati.

III. Darsning maqsadi: talabalarga tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi jamiyatning ta'lim tizimi to'g'risidagi maxsus sosiologik nazariya bo'lib, uni nisbatan mustaqil ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotidagi o'ziga xos funksional va rivojlanish qonuniyatlari, darajasini uning boshqa ijtimoiy tashkilotlar va munosabatlar bilan o'zaro aloqadorligini vash u sohadagi davlat siyosatini o'rganadi.

IV. Tashkiliy qism: Talabalar bilan salomlashib, navbatchi yordamida davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi jamiyatning ta'lim tizimi to'g'risidagi maxsus sosiologik nazariya bo'lib, uni nisbatan mustaqil ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotidagi o'ziga xos funksional va rivojlanish qonuniyatlari, darajasini uning boshqa ijtimoiy tashkilotlar va munosabatlar bilan o'zaro aloqadorligini vash u sohadagi davlat siyosatini o'rganadi. G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga E.Dyurkgeym va M.Veberlar asos solgan. Ular ta'lim tizimining ijtimoiy

funksiyalarini iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasini tadqiq qilganlar. T.Parsons o'zining «Sotsiologiyaning umumnazariy muammolari» asarida shunday yozadi. «AQSh oliy ta'lim tizimlarining asosiy xususiyatlaridan biri – ilmiy tadqiqotlarni o'z ichiga oluvchi ilmiy ish olib borish mutaxassisligini berishidadir».

Социологияни жамият ҳақидаги фан деб ҳисоблаш мумкин. Жамиятни ўрганувчи ҳар бир фан унинг табиатига ва асосий қизиқишига яқин бўлган, ўзининг тадқиқот предметиға эгадир. Жамият ҳақидаги ушбу фанлар тизимида социологияни ажратиб турган нарса шуки, биринчи навбатда жамият ижтимоий тизимининг турли босқичларида шахс, оила, маҳалла, мактаб, институт, корхона, ташкилот, туман, шаҳар, вилоят бутун мамлакат, ҳамда ялпи жамиятда шаклланадиган ижтимоий ўзаро муносабатлар ва инсоний муносабатлар ўргади. «Шунинг учун социология жамиятни эмас, балки, жамиятни ташкил этувчи унинг асосида ишлаб турувчи ва ривожланувчи ижтимоий материални ўрганади» (О. Конт).

Жамият ҳақидаги фанлар умумий тизимида социология фани хусусиятини юқорида зикр этилгандек тушунтириш, ҳозирги замон социологиясининг предметиғи шундай таърифлашнинг имконини беради:

Социология жамиятни мураккаб ижтимоий организм сифатида ўрганади. Социология жамиятни мавжуд таркибий тузилмалари моҳияти, уларнинг ҳаракат тенденциялари ва таракқиёт қонуниятларини социал ташкил этилган тизимда тадқиқ этади. Шунингдек, социология асосий эътиборни жамиятни ҳар хил ижтимоий ва ҳудудий тузум босқичларида вужудға келадиган кенг маънодаги инсонлараро муносабатлари ва жамоатчилик фикрини ўрганишға қаратувчи фандир.

Социология фани жамиятнинг турли соҳалари иқтисодий, ижтимоий, сиёсий, маънавий-ахлоқий ва бошқа тармоқларида тадқиқотлар ўтказди.

Ўзбекистон шароитига мослаб, замонавий социологияда биз қуйидаги ўрганиш объектларини ажратамиз:

I. Ижтимоий босқич: 1. Жамият; 2. Ижтимоий қатлам; 3. Ижтимоий гуруҳ; 4. Маҳалла; 5. Оила; 6. Шахс;

II. Миллий босқич: 1. Миллат; 2. Элат; 3. Этник гуруҳ; 4. Авлод; 5. Миллий оила; 6. Индивид;

III. Тармоқлар босқичи: 1. Иқтисодиёт; 2. Сиёсат; 3. Маданият; 4. Фан; 5. Таълим; 6. Маънавият ва маърифат; 7. Экология ва бошқалар

IV. Ўудудий босқич: 1. Минтақа; 2. Мамлакат; 3. Вилоят; 4. Шаҳар; 5. Туман; 6. Ёишлоқ; 7. Маҳалла.

Мамлакатимизда социологиянинг роли ортиб бормоқда, бу фанға умумий қизиқиш кучаймоқда. Буни тушуниш мумкин, чунки Ўзбекистонда ҳозир янги ижтимоий-сиёсий ва маънавий иқлим шаклланди. Ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларида ўзгаришлар кузатилмоқда, социал таркибда ўзгаришлар қайд қилинмоқда, янги ижтимоий институтлар ва муносабатлар пайдо бўлмоқда. Ватанимизда социология ҳеч қандай тўсиқсиз ривожланиш ва мустақил ижтимоий фан сифатида ўзини англаш имконияти туқилди. Жамиятимизда кузатилаётган ижтимоий ўзгаришлар ва жараёнлар социология фанининг диққат марказида турибди.

Социологик фикрлашнинг энг муҳим жиҳати жамият ҳаётида инсон шахсини тушунишдан иборатдир. Шахсга бўлган социологик нуқтаи назарнинг ўзига ҳослиги шундан иборатки, бу фан унга ижтимоий воқеиликни ўзгартирувчи фаол мавжудот сифатида қарайди. Ижтимоий институтлар кўп жихатдан инсон ахлоқини ифодалайди, аммо айти шу вақтнинг ўзида улар инсон фаолиятининг ифодаси ва индивидларнинг ўзаро ижтимоий таъсири ҳосиласидир.

Жамият тўқрисидаги ҳозирги билимларнинг ўзига ҳос хусусияти шундан иборатки, улар социологик фикрлашнинг кучли таъсири остидадир. Жамиятимизда кузатилаётган мураккаб жараёнларни социологик таҳлилсиз тўқри тушуниш мумкин эмас.

Мамлакатимизда социологиянинг кейинги ривожланиши ва такомиллаштирилиши жамиятни чуқур ўрганиш ва англаш, жамият олдида турган ўтиш даврнинг мураккаб муаммоларини анча самаралироқ ечишга имкон беради.

Инсонни барча даврларда нафақат уни ўраб турган табиатнинг жумбоқлари ва ходисалари, балки одамлар ҳаёти билан боқланган муаммолар ҳам кизиқтириб келган. Нима учун одамлар якка яшашни истамайдилар? Улар орасида чегара ўтказилишини нималар мажбур қилади? Нима учун баъзилар кўп неъматлардан фойдаланади, баъзиларда эса бундай имкониятлар йўқ?

Шунга ва шунга ўхшаш кўплаб саволларга жавоб қидириш ўтмишдаги донишмандлар ва олимларни улар яшаб турган жамиятни ўрганишга ундаган ва ҳаётнинг ўзи қўйган саволларга жавоб излашга ундаган. Социологияга оид энг биринчи билимларни олимлар ва донолар фикрларида топиш мумкин. Лекин ўша даврдаги тадқиқотлар тўла ва узлуксиз бўлмаган. Жамиятни таҳлил қилиш, гуруҳдаги инсон хулқини ўрганиш тўла-тўқис олиб борилмас эди. Инсонлар орасидаги муносабатларнинг мушкулланиши, мураккаб ташкилотларнинг пайдо бўлиши жамият олдида турган муаммоларни амалий ҳал қилиш эҳтиёжини кучайтирди.

«Социология» атамаси француз тилидан «жамиятни ва ижтимоий муносабатларни илмий ўрганиш» маъносини англатади.¹ Бу таъриф ушбу фан нимани ўрганиши тўқрисида фақат умумий тасаввур беради. Ўзининг салкам ярим асрлик ривожланиши давомида социология ўзининг мазмуни ва услублари, қўллайдиган атамалари бўйича турли илмий мактаб ва йўналишлар тарафдорлари орасида кучли тўқнашувлардан иборат қийин йўлни босиб ўтди. Лекин бу турлича ёндошувларнинг мақсади битта - инсонни, уни ўраб турган ижтимоий борлиқни, унинг ижтимоий фикрлаш маданиятини чуқурроқ тушунишдан иборат. Шунинг учун машҳур рус-америкалик социологи П. Сорокин таъбири бўйича бу фанни «ўзига мос муҳитда яшовчи одамларнинг хулқини ўрганувчи» фан дея таърифлаш мумкин.

Социологиянинг объекти ва предмети нимадан иборат? Даставвал социология нафақат ижтимоий, балки табиий фанлар билимларини мужассам қилувчи умумий фан деб тушунилар эди. Бу ёндошув XIX асрнинг Қарбий Европа социологларининг ишларида етакчи эди. Бу социологларнинг

¹ Смелзер Нейл. Социология. М.Феникс, 1994, 659 б.

фикрлари бўйича социология учун бошланқич фан ижтимоий ҳаёт асосларини аниқлаб берувчи ва инсон табиати ўзгармас хоссалари тўқрисида билим берувчи биология фанидир. Ўша давр олимларининг нуқтаи назари бўйича, ижтимоий ҳаётнинг ранг-баранглиги - бу жисмоний, ақлий, маънавий ва сиёсий ҳаракатлари бўлган асосий томонларнинг турларидир.

Кейинчалик француз социологи Э. Дюркгейм таъкидлаган эдики, ижтимоий соҳалар ўзига ҳос хусусиятлари билан ажралиб турган фактлардан иборат - бу «фикрлаш, фаолият ва сезиш усули, индивид ташқарисида жойлашган ва ўзига бўйсиндирувчи кучга эга бўлган, бунинг натижасида улар бунга боқланиб қолган»².

Машҳур немис олими Макс Вебер онгни ижтимоий ҳаракат омили деб таърифлаган эди. У маданият ҳақидаги фанларни (уларга социологияни ҳам киритган эди) ва табиат ҳақидаги фанларни ажратган. М. Вебернинг фикрича, инсон онгли мавжудотлигини на тарихчи, на социолог, на иқтисодчи инкор эта олади. Айнан шу ерда ижтимоий фанлар объектининг табиат ходисаларидан фарқи мавжуд. М. Вебер фикрича³, субъектив маънога эга бўлган индивид ёки индивидлар хулқидан таркиб топган ҳаракат, социологиянинг предметиدير. «Социология... шундай фанки, деб ёзган эди М. Вебер, ижтимоий ҳаракатни... тушунишни хоҳлайди ва бунинг асосида унинг сабабларини тушунтириб беради...»⁴.

Социология объекти ва предмети замонавий тушуниш иккита йўриқдан иборат. Биринчиси - жамият бу табиий биологик асосга тенглаштирилмайдиган алоҳида турдаги ижтимоий-маданий борлиқдир. Инсон - бу шундай мавжудотки, унинг умр кўриши яшаш ижтимоий шароитлари, етакчи ахлоқ ва маданият билан чамбарчас боқлангандир.

Иккинчиси - табиий дунёни ўрганишда ўзининг самарадорлигини исботлаган билиш йўллари ва усулларидан фойдаланиш зарурлигидан иборат. Бу ерда табиий фанларда қўлланиладиган усуллардан онгсиз фойдаланиш эмас, балки олинган натижаларни албатта тажриба асосида текшириш, аниқлик ва жиддийликка интилиш, табиий фанлардаги умумий мантиқни қабул қилиш назарда тутилмоқда.

Шуларни назарда тутиб, социологиянинг ўрганувчи объекти сифатида гуруҳлар, ижтимоий институтлар, жамиятни ташкил қилувчи ижтимоий муносабатлар ва ҳаракатлари дунёси, деб таърифлаш мумкин.

Бошқа фанлар сингари, социология инсонни ўраб турган бутун дунёсини ўрганмайди, балки жамиятнинг, у ёки бу тизимнинг бир таркибий қисми сифатида кузатилаётган жараёнларини, уларнинг энг муҳим ва ўзига ҳос бўлган хоссаларини ўрганади. Бошқача қилиб айтганда, хусусий ижтимоий жараёнларни бутунликка, жамиятга тааллуқли деб ҳисобланилади. Машҳур америкалик социолог Т. Парсонс таъкидлаган эдики, социология бошқа ижтимоий фанлардан фарқли ўлароқ, «бутун жамиятга, ижтимоий тизимларнинг бирлашувига тааллуқли бўлган тизим ва жараёнларни ўрганади»⁵. Зеро, социологни иқтисодиётда фойда маромлари қизиқтирмайди, балки уни бутун жамиятда пул

² Дюркгейм Э. Социология методи. М.: Канон, 1995. 316 бет.

³ Вебер М. Исследования по методологии науки. М., 1980. 43 бет.

⁴ Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. Под ред. Т. Парсона. М.: 1972. С.364.

⁵ Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. Под ред. Т. Парсона. М.: 1972. С.364.

қандай рол ўйнайди, ёки ижтимоий жараёнларни бошқаришда пулнинг ўрни қанчалик аҳамиятга эга эканлиги қизиқтиради. Социология шахсни жамиятда бажараётган фаолияти, ўзлаштирилган мақомларини ижтимоий тизим жараёнлари билан ҳамбарчас боққликда ўрганади.

Социологиянинг ўрганиш предмети инсон ҳаёти тарзининг конкрет ва ҳайратомуз воқеалари, одамларнинг жамиятдаги тақрорий хулқ намуналари ҳисобланади.⁶ Ваҳолангки, оилада, кўчада, транспортда, дўконда, ишхонада, ўқув аудиториясида - ҳуллас барча вазиятларда инсон хулқининг тақрорланувчан кўринишларини кузатишимиз мумкин. Масалан, одам дўконга кирганда, сотувчидан қандай муомала кутишини билади. Худди шундай аудиторияга кирган ўқитувчи ҳам талабалардан қандай муомала кутишини олдиндан билади. Айнан шу ҳолатда талабалар ҳам ўқитувчидан касб маҳоратини ишга солган ҳолда маъруза ўқиш, амалий машқулотлар ўтказиш ва талабаларнинг билимини объектив баҳолашини кутади. Айтиш мумкинки, ўқитувчи билан талабалар орасида ўзаро боққлик бор ва бу боққликлар улар таҳсил олаётган ўқув даргоҳининг ижтимоий мавқеи ҳамда жамият олдидаги вазифаларидан келиб чиқади. **Ижтимоий мавқе** шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини ифодалайди. Одамларнинг ўзаро ҳамкорлиги ва бажарадиган вазифаларининг мазмунини уларнинг мазкур ташкилотларда эгаллаб турган ижтимоий мавқелари аниқлаб беради. Ўз навбатида, одамларнинг конкрет ҳаракатлари жамланмаса социологияда «ижтимоий рол» атамаси билан ифодаланади. **Ижтимоий рол** ижтимоий мавқе (статус) нинг амал қилишини ифодалайди. Зеро, жамиятдаги инсон хулқи, ижтимоий ташкилотлар қабул қилган **ижтимоий нормалар** орқали бошқарилади. Булар нафақат жамиятда қабул қилинган қонунлар, анъаналар, балки, махсус норматив топшириқлар, айтайлик, у ёки бу жамоада қайд қилинган низомларда, буйруқларда ифодаланган бўлиши мумкин.

Кўрсатилган учала атама - мавқе, рол ва норма социологиянинг асосий тушунчаларидан ҳисобланади, улар ёрдамида ҳар қандай шахс ёки ижтимоий ташкилотларнинг хусусиятларига чизги бериш мумкин.

Жамиятдаги ижтимоий ташкилотлар ва инсонларнинг хулқ-атворлари механизмларини тушунтириш учун ўша жамиятнинг ижтимоий тизимини таҳлил қилиш лозим. Аммо, замонавий социология жамиятдаги ижтимоий тизимни тадқиқ этиш билан чегараланиб қолмайди, унинг тараққиёти ва ўзгаришларини ҳам башорат қилади. Ўтказилган социологик тадқиқотлар таҳлили шуни кўрсатадики, биринчидан, жамият ҳаётининг муҳим бўлган соҳалари - иқтисодиёт (меҳнат шароитлари), экология ва демографияга оид ҳолатлар жиддий эътибор билан ўрганилмоқда. Иккинчидан, социологик тадқиқотлар жамиятда демократияни ривожлантириш, ҳокимият масалалари, аҳолини бошқарув ишларида иштироки билан боққлик бўлган сиёсий жараёнлар ва ҳаракатларнинг мазмун ва моҳиятини очиқ беришга имкон яратади.

Учинчидан, социология жамият маънавий ҳаётини фаол ўрганади. Бунда унинг тадқиқот предмети бўлиб маърифий, маданий, илмий, адабий, ижодий, диний ва бошқа соҳаларнинг муаммолари хизмат қилади.

⁶ Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. Под. ред. Т. Парсона-М.: 1972. С. 364.

Демак, социология ижтимоий ҳаётнинг бир соҳаси билан чегараланиб қолмай, у инсон мансуб бўлган барча гуруҳлар, қатламлар, жамоалар, муассасалар, ҳамда одамларнинг кундалик-маиший ҳаётлари масалалари билан ҳам қизиқади. Бошқача қилиб айтганда, социологиянинг **бош мақсади** - бу инсон ва унга алоқадор ижтимоий ташкилотларнинг хатти-ҳаракатларини оқилона тарзда тушунтиришдир. Бунинг натижасида эса жамиятда мавжуд бўлаётган муаммолар ўзига хос ечимини топади.

Социология жамиятни умумий мавҳумлик эмас, балки конкрет воқелик деб таъриф этади. Бунда у ўзига хос атама ва тушунчалардан фойдаланади. Масалан, агарда файласуф объектив воқелик ҳақида мавҳумроқ гапирса, социолог бу воқеликни тўлдириб, эмпирик натижаларга таянган ҳолда изоҳлайди. Агар маданият тушунчаси файласуф учун инсон руҳининг маҳсули бўлса, социолог учун - у ҳуқ-атворнинг реал натижаси, ҳаракатларнинг мувофиқлаштирувчи тизимидир.

Социолог конкрет инсонга яқин туришга ҳаракат қилади ва уни кўпроқ илмий асосда кундалик ҳаётни конкрет ўрганиш қизиқтиради. Социолог бирор бир ҳодисани ўрганаётганида унга таъсир кўрсатаётган аниқ механизмга асосий эътиборни қаратади. Масалан, меҳнат фаолияти мотивациясини кўриб чиқаётган социолог меҳнат жараёнида моддий рақбатлар қандай аҳамият касб этишини амалий жиҳатдан очиб беради. Шу нуқтаи назардан социолог нафақат миқдорий, статистик маълумотларга, балки уларнинг сифатий таснифига ҳам таянади.

***Мавзу бўйича таянч атамалар:** ижтимоий норма,
рол, мавқе, социологиянинг бош мақсади.*

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y.
3. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y.
4. Parsons T. «Chelovek v sovremennom mere». -M.: 1985 g.
5. M.Bekmuradov M. Sotsiologiya asoslari. -T.: 1994 g.
6. Uchebnoy sosiologicheskiy slovar. -M.: 1997 g.

MAVZU – 1. TA'LIM VA TARBIYA SOTSILOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 13. Ta'lim va tarbiya sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1.G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. 2.Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. 3.Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi. Maqsadi: talabalarga tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi jamiyatning ta'lim tizimi to'g'risidagi maxsus sosiologik nazariya bo'lib, uni nisbatan mustaqil ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotidagi o'ziga xos funksional va rivojlanish qonuniyatlari, darajasini uning boshqa ijtimoiy tashkilotlar va munosabatlar bilan o'zaro aloqadorligini vash u sohadagi davlat siyosatini o'rganadi. Asosiy kism: Tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi, jamiyatning ta'lim tizimi, maxsus sosiologik nazariya, mustaqil ijtimoiy institut, jamiyat hayoti, funksional va rivojlanish, qonuniyatlari, darajasi, ijtimoiy tashkilotlar, munosabatlar, aloqadorligi, davlat siyosati. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Normurodov B.N. «Sotsiologiy a» Samarkand, 2002. 2.Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq	Bu jadval yordamida

Asosi 55-65 daqiqa	skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 1. TA'LIM VA TARBIYA SOTSIOLOGIYASI.

Амалий машғулот

2 soat

Ishlash bosqichlari Vahti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 13. Ta'lim va tarbiya sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1. G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. 2. Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. 3. Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi. Maqsadi: talabalarga tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi jamiyatning ta'lim tizimi to'g'risidagi maxsus sosiologik nazariya bo'lib, uni nisbatan mustaqil ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotidagi o'ziga xos funksional va rivojlanish qonuniyatlari, darajasini uning boshqa ijtimoiy tashkilotlar va munosabatlar bilan o'zaro aloqadorligini vash u sohadagi davlat siyosatini o'rganadi. Asosiy kism: Tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi, jamiyatning ta'lim tizimi, maxsus sosiologik nazariya, mustaqil ijtimoiy institut, jamiyat hayoti, funksional va rivojlanish, qonuniyatlari, darajasi, ijtimoiy tashkilotlar, munosabatlar, aloqadorligi, davlat siyosati. Adabiyotlar ro'yxati: 1. Normurodov B.N. «Sotsiologiy a» Samarkand, 2002. 2. Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi..	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi,

	2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	qo'shimcha materillar erva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 1. TA'LIM VA TARBIYA SOTSILOGIYASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. 2.Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. 3.Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Maqsadi: talabalarga tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi jamiyatning ta'lim tizimi to'g'risidagi maxsus sosiologik nazariya bo'lib, uni nisbatan mustaqil ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotidagi o'ziga xos funksional va rivojlanish qonuniyatlari, darajasini uning boshqa ijtimoiy tashkilotlar va munosabatlar bilan o'zaro aloqadorligini vash u sohadagi davlat siyosatini o'rganadi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi, jamiyatning ta'lim tizimi, maxsus sosiologik nazariya, mustaqil ijtimoiy institut, jamiyat hayoti, funksional va rivojlanish, qonuniyatlari, darajasi, ijtimoiy tashkilotlar, munosabatlar, aloqadorligi, davlat siyosati.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.

Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 1. TA'LIM VA TARBIYA SOTSILOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Og'zaki axborotli. 1.G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. 2.Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. 3.Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Maqsadi: talabalarga tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi jamiyatning ta'lim tizimi to'g'risidagi maxsus sosiologik nazariya bo'lib, uni nisbatan mustaqil ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotidagi o'ziga xos funksional va rivojlanish qonuniyatlari, darajasini uning boshqa ijtimoiy tashkilotlar va munosabatlar bilan o'zaro aloqadorligini vash u sohadagi davlat siyosatini o'rganadi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: tarbiya va ta'lim sotsiologiyasi, jamiyatning ta'lim tizimi, maxsus sosiologik nazariya, mustaqil ijtimoiy institut, jamiyat hayoti, funksional va rivojlanish, qonuniyatlari, darajasi, ijtimoiy tashkilotlar, munosabatlar, aloqadorligi, davlat siyosati.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum.
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.

Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 2. JAMOATCHILIK FIKRI SOTSILOGIYASI.

Reja:

1. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir.
2. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi.
3. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.

1. Tayanch atama va tushunchalar: Jamoatchilik fikri, sotsiologiya, ijtimoiy guruhlar, ijtimoiy voqyelik, munosabat, shakllanish, qonuniyatlar, fan matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi.

III. Darsning maqsadi: talabalarga Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandir.

IV. Tashkiliy qism: Talabalar bilan salomlashib, navbatchi yordamida davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandir. «Jamoatchilik fikr» atamasi inglizcha public opinion so'z birikmalaridan olingan bo'lib, u XVII asrda dastlab Angliyada qo'llanilgan, keyinchalik boshqa mamlakatlarga o'tib, XVIII asr oxiridan boshlab keng tarqalgan. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. Demokratiya deganda, eng avvalo har bir fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi, matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi vash u kabilar tushuniladi.

Мовароуннаҳр жамоатчилиқ фикри тарихини ўрганишда Абу Мансур ал-Мотуридийнинг ўрни беқиёсдир. Суннийлик асосидаги исломдаги катта йўналишни ташкил этувчи Мотуридия мактабининг асосчиси **Абу Мансур ал-Мотуридий** асарларига нафақат диншунослик, балки жамият, жамоа, ижтимоий жараёнлар ва хусусан шахс ҳақидаги таълимот сифатида ёндошиш,

уларни Мовароуннахр халқлари ҳаёт тарзи, менталитетига мувофиқ келувчи, уларни Қоявий, эътиқодий яқдилликка ундовчи яхлит илмий социологик концепция сифатида баҳолаш ва ҳар томонлама ўрганиш мақсадга мувофиқдир. Ульрих Рудольф шахснинг ислом эътиқоди доирасидаги фаолияти, эркин фикрлаш ҳуқуқи ва имкониятларини атрофлича асослаган Ал-Мотуридий қарашларини оқилона меъёр, инсон шаъни, мавқеига энг мувофиқ келувчи назария деб баҳолаганда, буюк ҳамюртимизнинг характерли қирраларини очиб берди. Дарҳақиқат, инсон шахси ва мавқеи масаласи, уни турли ижтимоий-сиёсий, керак бўлса, диний тазйиқлардан ҳимоя қилувчи Ал-Мотуридийнинг *муросавий мувозанат концепциясини*, исломни англаш жараёнларидаги ижобий жиҳатлар йиқиндисигина эмас, балки Мовароуннахрдаги реал ижтимоий-сиёсий муҳит, халқ турмуш тарзи, менталитети, бой маданий-тарихий тажрибаси билан бойитилган инсоний ёндашувлар синтези, деб баҳолаш мақсадга мувофиқдир. Ал-Мотуридий жамоа ва жамиятнинг воқелик моҳиятини рамзларда талқин этишга диққатни қаратади. Инсоннинг интеллектуал камолоти, шартлилик, рамзларга кўчиш даражасига, ўзликни нечоқли мавҳумлаштиришга боқлиқлигини, бу эса ўз навбатида моҳиятни шунчалар тўқри англаш имкониятини беришини асослаб беради.

Ал-Мотуридий *жабарийлар*нинг, инсонни ҳамма амаллари олдиндан унинг тақдирида ёзиб қўйилган, шу боисдан у ўзи қилаётган ишларга масъул эмас, деган нуқтаи назарини ҳам, *қадарийлар*нинг, Оллоҳ инсон фаолиятлари ва амалларининг ҳимоячи эмас, деган нуқтаи назарини ҳам асосли танқид қилиб, инсон яхши ва ёмон амалларини ўз эркига кўра танлаши ва бу йўлда Оллоҳнинг мададини олиши назариясини илгари суради. Шу асосларда Ал-Мотуридий Мовароуннахр жамоатчилиқ фикрининг маънавий асослари кучли инсоний мазмун билан бойитилишига катта ҳисса қўшади.

Ал-Мотуридий инсондаги ихтиёр, танлаш имконияти жамоага қарши йўналтирилмаслиги, шахс давлат олдида масъул бўлгани каби, давлат ҳам шахс олдида масъул бўлишини назарий асослайди. Шунингдек, Ал-Мотуридий шахснинг танлаш ва ирода эркинлиги жамоавий ирода олдида устувор куч эмаслиги, жамоавий ирода шахсдан юқори туришини асослайди. Эътиқод қилувчи ўз ихтиёри билан жамоага қарши турмаслиги лозим. Чунки, умумийликда хусусийликка кўра ҳақлик ҳиссаси кўпроқдир. Мазкур даъват Мотуридий қарашларининг Мовароуннахр халқлари менталитетига ислом эътиқодини мувофиқлаштириш, исломни янада инсон манфаатларига яқинлаштириш рақбатидан юзага келган, деб ҳисоблаш мумкин.

Хулоса сифатида Ал-Мотуридий Мовароуннахр ижтимоий фикрига кўрсатган таъсирини қуйидаги йўналишларда қайд этиш мумкин:

а) Ал-Мотуридий Мовароуннахрда жамоатчилиқ фикри шаклланишининг ўзига хослигини инобатга олиб, умумий фикрга кишиларни онгли тарзда, ихтиёрий равишда бирлаштиришга даъват этган. Бундай фикр бирлиги исломий эътиқодда ҳам, ҳаётий-ахлоқий соҳаларда ҳам, мафкуравий сиёсатда ҳам инсонларнинг яқдилликка эришишларида намоён бўлади;

б) Ал-Мотуридий Мовароуннахр учун хос бўлган моҳиятни аксарият рамзларда талқин этиш хусусиятига, бу борада, чуқур илдиз отган ижтимоий майлга диққатни жалб этади. Инсоннинг интеллектуал камолоти шартлиликлар, рамзларга кўчиш даражасига, ўзликни нечоқли мажозийлашувига боқлиқлигига, бу эса ўз навбатида моҳиятни шунчалар теран англаш имконини беришини асослаб беради;

в) Ал-Мотуридий Мовароуннахрдаги ижтимоий муҳит барқарорлиги жамиятдаги маънавий тўлақонлилигини таъминлаш, мавжуд турмуш тарзи, анъаналар, халқ маросим ва урф-одатлари, миллий менталитет, этник, рухий-интеллектуал ўзига хосликларга таянган ҳолда амалга ошувига ишонади. Зеро, Абу Ўанафия мазҳабининг моҳияти ҳам ислом таълимотининг реал воқелик базисида амал этиши, шу базис негизида янги эътиқод, ижтимоий онг йўналишининг шаклланиши ва такомил топишини асослайди.

г) Абу Мансур ал-Мотуридий амалга ошадиган барча саъй-ҳаракатлар, қолаверса, ана шу саъй-ҳаракатларнинг маънавий-рухий ифодаси сифатида намоён бўлувчи, ҳамда қайта фаолиятлар юзага келишига асос бўлувчи жамиятнинг умумий ижтимоий фикри икки томонлама тарзда руй беришини асослаб беради. Яъни, бир томондан, ҳар бир алоҳида шахс тақдирининг азалий ҳукм асосида рўёбга чиқиши ҳамда амал этиши эътироф этилган ҳолда ҳар қандай ҳолатда ҳам шахснинг эркин танлаш имконияти сақланиб қолишини атрофлича асослайди. Бу нуқтаи назар, яъни ижтимоий воқеликка эркин ёдашув ва ихтиёрийлик назариясини жамият доирасида зўрлик, зўравонлик ҳодисалари билан ўзаро мувофиқлаша олмаслик Қоясини Абу Райҳон Беруний давом эттирган эди. Унинг «одамларнинг кучсизлиги ҳам ўзидан заиф бўлган бировларга эгалик ва раислик қилишдан ҳоли эмас» (Беруний А.Р. Танланган асарлар, 1. том, 51-53 бетлар) деган нуқтаи назари Абу Мансур ал-Мотуридийнинг инсон озодлиги, Оллоҳ олдида ўз тақдирини яратишда эркинлиги Қоясининг узвий ва мантикий давомидир;

д) Абу Мансур ал-Мотуридий Қуръони Каримдаги дин исбот талаб далилларга эмас, балки эътиқод ва ишончга асосланиши лозимлигини ҳар томонлама тавсифлаб, жамиятдаги ижтимоий фикр барқарорлиги ҳам тазйик ва куч воситасида эмас, балки ўзаро ҳамжиҳатлик, ҳамкорлик негизида амал қилиши Қоясини илгари суради. Улуқ мутафаккир ўзи яшаган даврдаги мураккаб ижтимоий-сиёсий вазиятлар, диний зиддиятлар, эътиқодий қарама-қаршиликлар муҳитида оқилона ўрта меъёр. муросавий мувозанат концепциясини ишлаб чиққанлиги ва ана шу тўлақонли назарий таълимот воситасида Абу Ўанифа томонидан асосланган суннийлик мазҳабининг Мовароуннахрда кенг ёйилишига ҳисса қўшди.

Мовароуннахрда табиат ва жамиятни социологик англаш ва ўрганиш улуқ мутафаккир **Ал-Форобий** томонидан жиддий кенгайтирилди. У Абу Мансур ал-Мотуридий томонидан илмий-теологик жиҳатдан асосланган инсон эрки назариясини янада ривожлантирди. У ўзининг «Фозил одамлар шахри» асарида инсондаги инсонлик моҳияти ўзликни англашдан бошланиши, фозил шахс воқеа ва ҳодисаларнинг моҳиятини идрок эта билишини, моҳиятга

интилиш ҳақни таниш эканлигини, инсонга берилган руҳ ақлини ривожлантиришга, унга қувват бақшишлашга масъул илоҳий куч эканлигини, ақл эса инсон томонидан нарсаларни моҳиятан танлаб фарқлашга кўмак беришини асослаб беради.

Фаробий оламни англашда *ворисийлик* омилини жуда катта кучга эга эканлигини алоҳида қайд этади. Унинг фикрига кўра, инсон барча ҳақиқатларни ўзининг қисқа умри давомида англашга, табиат ва жамиятнинг барча сиру-асрорларини тушуниб, идрок эта олишга қодир эмас. Шу боисдан у ўзидан олдинга аجدодлари томонидан билдирилган фикр-хулосаларни борица шубҳаланмай ўзлаштириши зарурлиги, илм-маърифат бобида етук донишмандлар фикрларига эргашиши лозимлигини алоҳида таъкидлайди. Фаробий жамиятнинг бообрў шахслари, олимлари, оқил кишилари ижтимоий тараққиётнинг ҳаракатлан-тирувчи кучларидир, деб ҳисоблайди. Фаробий ўша пайтдаёқ ижтимоий фикрнинг аҳамияти катта эканлигини чуқур англаб, замонавий социологияда кўп қўлланувчи экспертлар, яъни ўз даврининг етук донишмандлари фикрларига таяниб иш тутиш зарурлигига урқу беради. «Донишмандларга ишониб, уларга эргашувчи одамлар ўша нарсаларни донишмандлар билгандай билиб оладилар. Зеро, донишмандларнинг билимлари, энг эҳши билимлардур»⁷.

Биринчи минг йилликнинг сўнгида (973 йил, 4 сентябрь) таваллуд топган улуқ бобокалонимиз **Абу Райҳон Беруний** ҳам социология назариясини ривожлантириш ишига улкан ҳисса қўшди. Берунийнинг «Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар» деб номланган қомусий китобини тўла маънода инсоният тарихининг ўтган 5 минг йиллиги воқеалари таҳлили ва синтезига бақшишланган мумтоз этносоциологик асар, деб баҳолаш мумкин. Мазкур китобда улуқ мутафаккир асар ёзилиши жараёнида олиб борган социологик тадқиқотлари, қўллаган усуллари хусусида сўз юритиб шундай ёзган:

«Мазкур асарни ёзиш асносида ўзимга ишонч ҳосил қилдим-ки, ақлий нарсалардан далил келтириш, кузатилган нарсаларга қиёс қилиш йўли билан ҳақиқий маълумотларга эга бўлиш мумкин эмас. Бунга фақат «китоб аҳллари» ва турли дин арбобларига, шу (эътиқодларга) амал қилувчи ҳар хил маслак ва ишонч эгаларига эргашиш, уларнинг тушунчаларини ҳамиша асос тутиш билан белгиланади. Сўнгра уларнинг исбот учун келтирган сўз ва эътиқодларини бир-бирига солиштириш билан билинади»⁸.

Абу Райҳон Беруний дунёнинг социологик манзараси эволюцион жараён натижасида таркиб топганлигини алоҳида қайд этади. «Тузилиш ва бузилиш натижасида унсур бўлаклари бир-бирига қўшилиб, дунё обод бўлган ва олам тартибга тушган»⁹.

Айни чоқда Беруний оламни ижтимоий тараққиётга олиб келувчи куч зиддият ва қарама-қаршиликлар эмас, балки турли ижтимоий даражалардаги муроса ва

⁷ Абу Наср Фаробий, Фозил одамлар шаҳри., Т. 1993 йил, 167-бет.

⁸ Абу Райҳон Беруний. Танланган асарлар, 1-том. Т. 1968, 406-бет.

⁹ Абу Райҳон Беруний. Танланган асарлар, 1-том, 51-бет.

консенсус эканлигини уқтиради. «Қарама-қаршилиги равшан аён бўлган нарсага қандай ишониб бўлади»¹⁰, деб улуҚ мутафаккир қарама-қаршиликлардан холи бўлган жараёнларида ўзгариш эҳтиёжи кучайишига ишора қилади.

Беруний социологиядаги муҳим соҳа ижтимоий табақалашув ҳақида ҳам фикр юритиб, шундай дейди: «Тилларнинг турлича бўлишига сабаб одамларнинг гуруҳларга ажралиб кетиши, бир-биридан узоқ туриши, уларнинг ҳар бирида турли хоҳишларни ифодалаш учун (зарур) бўлган сўзларга эҳтиёж туқилишидир. Узоқ замонлар ўтиши билан ҳалиги иборалар кўпайиб, ёдда сақланиши ва такрорланиши натижасида таркиб топиб, тартибга тушган».¹¹

УлуҚ мутафаккир **Абу Али Ибн Синонинг** социологик қарашлари ўзининг илмий теранлиги, воқеликка хушёр баҳо бериш хусусияти билан ажралиб туради. Ибн Сино оламнинг барқарор амал қилиши жамият ва табиатнинг синергетик, яъни ўз-ўзини идора қилиш, мустақил бошқариш хусусиятининг ишга тушиши ва ҳаракатланиши билан изоҳланади, деб изоҳлайди. Консерватив теология назариясида мавжуд бўлган ҳамма нарсаларнинг юз беришида тақдири азалнинг роли, илоҳий ҳукмнинг мутлоқлашуви Қоясига қарши чиқиб, Ибн Сино дунё камолоти учун жамият аъзоларининг эркин фаолиятига ҳам катта эҳтиёж борлигини асослаб беради.

Ибн Сино Оллоҳнинг ақлдан ташқари фаолиятларга ҳам қобиллиги Қоясига қарши чиқиб, Оллоҳ фаолияти ақлдан ташқари бўлиши мумкин эмаслиги, яратилган нарсаларнинг барчаси инсоний ақл томонидан идрок эта олинishi кераклигини ҳам асослаб беради.

Ибн Сино дунёнинг абадийлиги ҳар бир юз берувчи нарсанинг албатта бир кун келиб яратилиши мумкинлиги билан изоҳланишини, дунёда Қайри табиий нарсаларнинг йўқлигини таъкидлайди. Бу фикр бўлажак социологларни жамият ходисаларини ўрганишда фақат исбот этилиши мумкин бўлган ижтимоий жараёнлар ва ижитимой гуруҳлар муаммоларини тадқиқ этиш мақсадга мувофиқлиги Қояси билан ҳам қуроллантиради.

XI асрда яратилган туркий халқлар учун муқаддаси обида ҳисобланувчи китоб **Юсуф Ўос Хожибнинг** «ҚутадҚу Билиг» - «Саодатга йўлловчи билим» деб аталган асари ҳам социологик қарашларга бойдир. Бу китоб ахлоқ-одоб, таълим ва тарбия ҳамда маънавий камолотнинг йўл йўриқларини, усулларини, чора-тадбирларини мужассамлаштириб, ўзида жам қилган буюк қомусий асардир.

Юсуф Ўос Хожиб жамият ва табиат борасидаги барча баҳсларни таълим атрофида олиб борар экан, ўз даври, мавжуд ижтимоий-сиёсий тузум, маънавий-моддий ҳаёт жараёнлари хусусида муфассал маълумотлар беради. У ўша даврнинг турли ижтимоий табақалари, тоифалари ва гуруҳлари, уларнинг турмуш тарзи, расм-русумлари, қонун-қоидалари, ҳунар ва касбу-корлари, жамиятда тутган мавқелари, давлат тузумини қандай асосларда

¹⁰ Шу ерда, 44-бет.

¹¹ Абу Райҳон Беруний. Танланган асарлар, 1-том, 231-бет.

қурилганлиги, ҳар бир табақанинг дунёқараши хусусида атрофлича социологик асосланган маълумотларни ўртага ташлайди.

Юсуф Хос Хожиб жамиятнинг том маънодаги камолоти фақат таълим воситасида амалга ошади, деб ҳисоблайди. Дунёдаги барча бойликлар маваққатдир, ўткинчидир, сарфланса тугаб битади, фақат билим бойлигигина қанча сарф этилса, шунча кўпаяверади, деб ўргатади улуқ мутафаккир.

Социологиянинг донишмандлик талаби юқори бўлган фан эканлиги учун ҳам улуқ аждодларимизнинг жамиятни бевосита ўрганишга доир вазмин умумлашмаларга, ҳулосавий мушоҳадаларга бой асарлари уларни маънавий-ақлий камолотга эришган йилларида, сермазмун умрларнинг сўнгги даврларида яратилгандир. Масалан Амир Темурнинг «Тузуқлари» Мирзо Улуқбекнинг «Тўрт улус тарихи», Алишер Навоийнинг «Мажолис ун нафоис», «Маҳбуб ул-Ўлуб» асарлари шулар жумласидандир.

Алишер Навоийнинг «Маҳбуб ул - қулуб» асарида бевосита ўз давридаги деярли барча ижтимоий гуруҳ ва табақаларга тавсиф берилади ва уларнинг қайси бири яхши ёки ёмон, қайси бири инсонийликка, халққа, мамлакатга фойдали ёки зарарли эканлиги баён этилади.

Алишер Навоий жамиятнинг миқдор ва сифат жиҳатидан ижтимоий бўлинганлиги умуман олганда ижобий ходиса эканлиги, бу таснифланиш доирасининг қанчалик кенглиги мамлакат фаровонлик даражасининг ифодаси эканлиги хусусида эътиборга сазовор социологик қарашни асослаб беради. Улуқ мутафаккир жамиятдаги юздан ортиқроқ ижтимоий табақа хусусиятларини аниқлаб, уларнинг мамлакат ижтимоий тизимидаги ўрни ва фаолият имкониятларини равшан ифодалаб беради. Мазкур социологик таснифлашдан мақсад, уларни ижтимоий фойдалилик даражаларини ошириш эканлиги асарнинг мазмунини ташкил этади. Зеро, жамиятдаги таснифнинг қандай эканлигини билиш уларнинг мазмунини яхшилашга йўл очади. «Шу жиҳатдан, - деб ёзади Алишер Навоий, - ҳамсухбатларни ва дўст-ёронларни бу ҳоллардан огоҳ ва хабардор қилмоқ вожиб кўриндики, токи уларда ҳар тоифани хислати ҳақида билимлар ва ҳар табақанинг аҳволи ҳақида тушунчалари бўлқай»¹².

***Мавзу бўйича таянч атамалар:** мотуридия, жабарийлар, қадарийлар, муросавий мувозанат, жамоавийлик, митроизм.*

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y.
4. Xolbekov A. Ildirov U. «Sotsiologiya lug-at» Toshkent, 1999 y.
5. Bafurov G., Xakimov N., «Madaniyat va jamiyat» T.:1993 i.

¹² Алишер Навоий. Маҳбуб ул Кулубё Тошкент, ʼафур ʼулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти. 1983, 3-бет.

6. Ionin L.G. «Sotsiologiya kulture» -M.: 1996 g.

MAVZU – 2. JAMOATCHILIK FIKRI SOTSIOLOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 14. jamoatchilik fikri sotsiologiyasi. Mashg'ulot rejasi: 1. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. 2. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. 3. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi. Maqsadi: talabalarga jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandır. Asosiy kism: Jamoatchilik fikri, sotsiologiya, ijtimoiy guruhlar, ijtimoiy voqyelik, munosabat, shakllanish, qonuniyatlar, fan matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A. Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2. I.A. Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva

	bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 2. JAMOATCHILIK FIKRI SOTSILOGIYASI.

Ma'ruza texnologik xaritasi

2 soat

Ishlash bosqichlari Vahti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 14. jamoatchilik fikri sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. 2. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. 3. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi. Maqsadi: talabalarga jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandir. Asosiy kism: Jamoatchilik fikri, sotsiologiya, ijtimoiy guruhlar, ijtimoiy voqyelik, munosabat, shakllanish, qonuniyatlar, fan matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Ma'ruza rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni

		o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 2. JAMOATCHILIK FIKRI SOTSILOGIYASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. 2.Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. 3.Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandır.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari:Jamoatchilik fikri, sotsiologiya, ijtimoiy guruhlar, ijtimoiy voqyelik, munosabat, shakllanish, qonuniyatlar, fan matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.

Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 2. JAMOATCHILIK FIKRI SOTSILOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Og'zaki axborotli. 1.Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. 2.Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. 3.Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari:Jamoatchilik fikri, sotsiologiya, ijtimoiy guruhlar, ijtimoiy voqyelik, munosabat, shakllanish, qonuniyatlar, fan matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum.
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU -3. EMPIRIK SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR

Reja:

- 1.Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari.
- 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati
- 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.

1.Tayanch atama va tushunchalar: emperik tadqiqot, obyekt, predmeti, yo'nalishlar, shakllanganda, muammo, ilmiy faraz sosiologik tadqiqot, dastur, nazariy-usulibiy chegara.

II Darsning jihozi: Ma'ruzalar matni, Umumiy sosiologiya faniga hissa qo'shgan olim va mutafakkirlarning fotosuratlarini, test kartochkalari, doska, bo'r.

III. Darsning maqsadi: talabalarga bir xil muammoli holatda yagona emperik tadqiqot obyekti bo'yicha tadqiqot predmeti bo'ladigan bir necha yo'nalishlar bo'lishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqot predmeti shakllanganda mavjud muammoni yechish yo'llari bo'yicha ilmiy faraz tuziladi shu bilan birga sosiologik tadqiqot o'tkazish shakliga ta'rif beriladi.

IV. Tashkiliy qism: Talabalar bilan salomlashib, navbatchi yordamida davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Sosiologiya fanini emperik sosiologik tadqiqotlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Emperik so'zi qadimiy yunoncha bo'lib tajriba ma'nosini anglatadi. Tadqiqot obyekti va predmeti mavjud sosiologik muammoni asosiy masalalaridan bir hisoblanadi. Bir xil muammoli holatda yagona emperik tadqiqot obyekti

bo'yicha tadqiqot predmeti bo'ladigan bir necha yo'nalishlar bo'lishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqot predmeti shakllanganda mavjud muammoni yechish yo'llari bo'yicha ilmiy faraz tuziladi shu bilan birga sosiologik tadqiqot o'tkazish shakliga ta'rif beriladi. Sosiologik tadqiqot deganda, sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari tushuniladi. Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyatiga asosan vaqt, makoniy imkoniyat va miqdoriy o'lchov chegarasiga ega bo'ladi. Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasiga ega bo'ladi.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y
2. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
3. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.
4. Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
5. Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.
6. Farfkev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
7. Istoriia sosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.

MAVZU -3. EMPIRIK SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu -15. Empirik sotsiologik tadqiqotlar Mashgulot rejasi: 1.Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi. Maqsadi: talabalarga bir xil muammoli holatda yagona emperik tadqiqot obyekti bo'yicha tadqiqot predmeti bo'ladigan bir necha yo'nalishlar bo'lishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqot predmeti shakllanganda mavjud muammoni yechish yo'llari bo'yicha ilmiy faraz tuziladi shu bilan birga sosiologik tadqiqot o'tkazish shakliga ta'rif beriladi. Asosiy kism: emperik tadqiqot, obyekt, predmeti, yo'nalishlar, shakllanganda, muammo, ilmiy faraz sosiologik tadqiqot. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y 2.I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish

55-65 daqiqa	bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU -3. EMPIRIK SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR

Seminar mashg'ulot rejasi

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu -15. Empirik sotsiologik tadqiqotlar Mashg'ulot rejasi: 1.Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi. Maqsadi: talabalarga bir xil muammoli holatda yagona emperik tadqiqot obyekti bo'yicha tadqiqot predmeti bo'ladigan bir necha yo'nalishlar bo'lishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqot predmeti shakllanganda mavjud muammoni yechish yo'llari bo'yicha ilmiy faraz tuziladi shu bilan birga sosiologik tadqiqot o'tkazish shakliga ta'rif beriladi. Asosiy kism: emperik tadqiqot, obyekt, predmeti, yo'nalishlar, shakllanganda, muammo, ilmiy faraz sosiologik tadqiqot. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y 2.I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1.Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi,

	bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	qo'shimcha materillar erva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU -3. EMPIRIK SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga talabalarga bir xil muammoli holatda yagona emperik tadqiqot obyekti bo'yicha tadqiqot predmeti bo'ladigan bir necha yo'nalishlar bo'lishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqot predmeti shakllanganda mavjud muammoni yechish yo'llari bo'yicha ilmiy faraz tuziladi shu bilan birga sosiologik tadqiqot o'tkazish shakliga ta'rif beriladi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: emperik tadqiqot, obyekt, predmeti, yo'nalishlar, shakllanganda, muammo, ilmiy faraz sosiologik tadqiqot.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish	Jamoa, guruhlarda ishlash.

shakllari.	
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU -3. EMPIRIK SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. 2.Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati 3.Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga talabalarga bir xil muammoli holatda yagona emperik tadqiqot obyekti bo'yicha tadqiqot predmeti bo'ladigan bir necha yo'nalishlar bo'lishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqot predmeti shakllanganda mavjud muammoni yechish yo'llari bo'yicha ilmiy faraz tuziladi shu bilan birga sosiologik tadqiqot o'tkazish shakliga ta'rif beriladi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: emperik tadqiqot, obyekt, predmeti, yo'nalishlar, shakllanganda, muammo, ilmiy faraz sosiologik tadqiqot.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum, «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan

	kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 4. MADANIYAT VA JAMIYAT SOTSILOGIYASI.

Reja:

1. Madina tushunchasi XX asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida.
2. Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi.
3. Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.

1. Tayanch atama va tushunchalar: Madina tushunchasi, sotsiologiya ida yo'nalish, yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya, davr ilmiy asos, sivilizasiya tushunchasi.

II Darsning jihozi: Ma'ruzalar matni, Umumiy sosiologiya faniga hissa qo'shgan olim va mutafakkirlarning fotosuratlar, test kartochkalari, doska, bo'r.

III. Darsning maqsadi: talabalarga sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson 1767 yil «sivilizasiya tarixi haqida risola» deb nomlangan asarida yovvoyilik va vahshiylikdan keladigan ijtimoiy tizim sifatida fanga kiritdi.

IV. Tashkiliy qism: Talabalar bilan salomlashib, navbatchi yordamida davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Madaniyat arabcha so'zdan olingan bo'lib, «madinalik», shahar ko'rganlik, «ta'lim-tarbiya ko'rganlik» ma'nosini anglatadi. Madaniyat jamiyatning ajralmas tarkibiy qismidir. Madina tushunchasi XX asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida o'rganilib kelmoqda. Insoniyat jamiyati juda murakkab ijtimoiy organizm bo'lib, murakkab tarixiy bosqichlarni bosib o'tdi. L.G.Morgan birinchilardan bo'lib insoniyat tarixini davrlashtirdi. Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. Xususan, sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson 1767 yil «sivilizasiya tarixi haqida risola» deb nomlangan asarida yovvoyilik va vahshiylikdan keladigan ijtimoiy tizim sifatida fanga kiritdi.

Фуқаролик жамиятида давлат ва ҳукуматнинг алоҳида ўз вазифалари, нодавлат ва жамоат ташкилотларининг эса алоҳида ўз вазифалари бўладики, улар бир-бирини тўлдириб, юксак ривожланган демократик жамиятнинг яшовчанлигини таъминлайди. Давлатнинг ҳам, нодавлат ташкилотларнинг ҳам ўз ҳаракат доирасини ўзлари учун белгилаган фаолияти у ёки бу томонга озгина ўзгарганда ҳам бундай ижтимоий-сиёсий мувозанатлар бузилиб, демократик меъёрдан чекиниш ёхуд четга чиқиб кетиш рўй бериши мумкинлигини асримизнинг сўнгги даврдаги ривожланиш амалиёти кўрсатди.

Фуқаролик жамияти инсонлардаги ўз-ўзини англаш, уларнинг объектив равишдаги масъулият ҳиссини сезиш қобилиятининг юксалишига ҳамоҳанг равишда шаклланиб боради. Бу жамиятда шаклланган мамлакатлар фуқаролари сиёсий, ахлоқий ва ҳуқуқий маданиятлари даражасининг юқорилиги билан ажралиб туради.¹³

Маълумки, фуқаролик жамиятининг асоси - жамоат ташкилотлари. Ва шу билан бир қаторда, фуқаролик жамиятининг ўзига хос хусусиятларидан бири - бу нодавлат тизимидаги барча жамоат ташкилотларига аъзоликнинг ихтиёрий шаклда бўлишидир. Бу қоида, биринчидан, шу жамиятдаги демократиянинг юқори даражасини намоён қилса, иккинчидан, жамият аъзоларининг ижтимоий онги ва фаолликлари юксаклигини билдиради. Қолаверса, ҳар бир фуқаро ўзи кирмоқчи бўлган ташкилот фаолиятида ўзининг манфаатлари ва эҳтиёжларига мос мақсадларга эришишига ишонч ҳосил қилганидан сўнггина шу ташкилотга ихтиёрий равишда аъзо бўла олади.

Қадимги даврдан бошлаб то ўрта асрларгача бўлган замонда давлат кенг талқин қилинган, лекин у ўзи ташкил қиладиган ва ифодалайдиган жамиятдан алоҳида эмас эди. Биринчилардан бўлиб Никколо Макиавелли «давлат» терминининг кенг ва тор маънодаги аҳамиятларини талқин этган эди. Бу пайтгача бўлган даврда давлат турли ва анча аниқ тушунчаларни англатган. Н. Макиавелли адабиётларга «**Stato**» деган махсус терминни киргазиб, у давлатни унинг қандайдир аниқ шаклидан қатъий назар жамиятнинг алоҳида сиёсий ташкилоти сифатида талқин этди.

Давлат, жамият ва индивидларнинг бир-биридан чегаралашни либерализм ўзининг давлатнинг шартномавий назарияларида (Гоббс, Локк, Руссо ва бошқалар) амалга оширдилар. Бу назарияга биноан, учта тушунча (индивид, давлат, жамият) тарихан бир-биридан бўлингандирлар. Даставвал эркин ва ярим ёввойи яшаган индивидлар иқтисодий ва бошқа соҳаларда ўзаро ҳаракатларда бўлиш оқибатида жамиятни ташкил этдилар ва кейинчалик, ўзларининг хавфсизликларини ва табиий ҳуқуқларини шартномалар тузиш йўли билан ҳимоя қилиш мақсадларида махсус орган - давлатни туздилар.

¹³ Қирқизбоев М. Фуқаролик жамияти. «Ёшлик» журнали, 1996, №6, 3-4 бетлар.

«Давлат» тушунчаси одатда маълум бир ҳудудда олий ҳокимиятга эга ташкилотни англатади. Давлатнинг моҳиятини янада чуқурроқ ва ҳар томонлама англаш учун унинг муҳим белгиларини билиш лозим.

Минглаб йиллар жамиятнинг ривожланиши билан бирга давлат ҳам унинг бир қисми сифатида ривожланиб келди. Давлат билан шахснинг ўзаро муносабати хусусиятлари, давлат тузилишида рационаллик, эркинлик ва инсон эркинлиги принципларининг татбиқ этилишига қараб давлатни ривожланишини иккита глобал этапга бўлиш мумкин: анъанавий ва конституцион. Шунингдек, анъанавий ва конституцион давлатнинг белгилари намоён бўлишига қараб оралиқ босқичларга ҳам бўлинади. Масалан, тоталитар давлатчилик. Анъанавий давлатлар тарихий мерос бўлган урф-одат, меъёрлар асосида стихияли равишда ривожланди. Бу давлатларда халқ устидан институтлашган ва чекланмаган ҳокимиятга эга бўлиб, улар кишиларнинг тенг ҳуқуқли эканлигини инкор этиб, эркин инсонни давлат ҳокимиятининг манбаи эканлигини тан олмаганлар. Бундай давлатларга типик мисол сифатида монархияни кўрсатиш мумкин.¹⁴

Конституцион ва ноконституцион давлатлар ўртасидаги чегаралар эркинликка нисбатан муносабат, шунингдек, инсон ҳуқуқларини сақлаш амалиёти, шахс, жамият ва давлат ўзаро муносабатларидаги устивор йўналишлар асосида белгиланади. Давлат ривожланишининг конституцион босқичи давлатнинг жамиятга ва фуқароларга бўйсунуши, давлатнинг аралашув ваколати ва йўналишларининг конституцион белгилаб қўйилиши, давлат фаолияти ва инсон ҳуқуқларининг кафолатларини ҳуқуқий регламентация қилиниши билан боқлиқдир. Конституцион давлатлар анъанавий давлатлардан шаклланиши, ички тузилиши ва функциялари билан кескин фарқланади.

Ўуқуқий давлат - конституцион давлатчиликнинг реал амалга оширишидир. Унинг асосида инсонни давлат террори, унинг эътиқоди устидан куч ишлатиши, ҳокимият органлари томонидан майда ҳомийлик қилишидан ҳимоя қилишга интилиш ётади. Ўуқуқий давлат - суверен халқ иродасига бўйсунувчи, инсоннинг эркинлиги ва бошқа ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи, ўз фаолиятини қонунлар доирасида амалга оширувчи давлатдир. Бундай давлатда шахс билан ҳокимият ўртасидаги муносабатлар конституцияда белгилаб қўйилади, шунингдек, бу халқ билан ҳокимият ўртасидаги муносабатлар «ижтимоий битимлар» асосида рўй беради. Давлат билан фуқаролар ўртасидаги муносабатларда устиворлик инсон ҳуқуқларига ҳаратилади, қонунлар давлат ва унинг ҳатти - ҳаракати билан бузилмайди.

Ўозирги даврда фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат ўртасида қатъий чегара ўтказиш қийин масала. Турли ҳуқуқий давлатларнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши тажрибасини эътиборга олиб, ҳуқуқий давлатнинг қуйидаги белгиларини келтириш мумкин:

- ривожланган фуқаролик жамиятининг мавжудлиги;

¹⁴ Четвернин В.А. Концепция советского правового государства. // Право и власть. - Москва, 1990, с. 129-131.

- шахснинг эркинлиги, ҳуқуқи ва жамоатчилик тинчлигини ҳимоя қилиш, ҳўжалик фаолияти учун ҳуқуқий шарт-шароитлар яратиб берган ҳолда давлат фаолияти соҳасини чеклаш;

- ҳар кимнинг ўз шахсий фаровонлиги учун масъуллигини ошириш;

- барча фуқароларнинг ҳуқуқий тенглиги;

- ҳуқуқнинг умумийлиги, унинг барча фуқаролар, ташкилотлар, муассасалар, жумладан, давлат ҳокимияти учун ҳам тенг тааллуқли бўлиши;

- халқ ва давлат суверенитетининг конституцион - ҳуқуқий жиҳатлардан мувофиқлашганлиги;

- қонун чиқарувчи, ижроия ва суд ҳокимиятларининг бўлиниши, улар фаолиятининг ҳамкорликдаги бирлиги;

- давлатнинг фуқаролик муносабатларини мувофиқлаштиришда таъқиқлаш методининг чегарадан чиқиш методига нисбатан устиворлиги. Бунинг маъноси шуки, ҳуқуқий давлатда «қонун билан таъқиқланмаган барча нарсаларга руҳсат этилади» тамойилига амал қилинади. Бунда чегарадан чиқиш методи фақат давлатга нисбатан қўлланилиб, давлат фақат расмий қабул қилинган ваколатлар доирасидан четга чиқмаслиги лозим;

- индивид эркинлигини чеклаш фақат барча кишилар эркинлиги ва ҳуқуқларини ҳимоя қилиш билан боқлиқ бўлиши мумкин. Ўуқуқий давлат шахснинг мутлоқ эркинлигини билдирмайди. Ўар бир шахснинг эркинлиги бошқа кишининг эркинлигига зид кела бошласа, худди шу ерда унинг эркинлиги тугайди.¹⁵

Ўуқуқий давлат шароитидаги эркин рақобат натижасида мулкдорлар қатлами вужудга келиши учун қулай шарт-шароитлар яратилади. Давлатлар ривожланиш тажрибаси кўрсатдики, фақат шахсларнинг ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш билан умумий фаровонликка эришиб бўлмайди. Чунки, жамиятдаги ҳар бир шахсда мулкдор бўлиш, ташаббускорлик кўрсатиш қобилияти бўлавермайди. Барибир ижтимоий тенгсизлик давом этаверади. Шунинг учун ҳам ҳаётда ижтимоий давлат назарияси ва амалиёти (умумий фаровонлик давлати) пайдо бўлди.

Ижтимоий давлат - ҳар бир фуқаро учун муносиб ҳаёт тарзи, ижтимоий ҳимоя, ишлаб чиқаришни бошқаришда иштирок этиши, шахсни ўз-ўзини реализация қилиши, ҳамма учун тенг ҳаётий имкониятлар яратиш учун интиладиган давлатдир.

Бундай давлатнинг фаолияти умумий фаровонлик, жамиятда ижтимоий адолат ўрнатишга қаратилган бўлади. Давлат мулкий ва бошқа ижтимоий тенгсизликларни текислашга ҳаракат қилади, кучсиз ва ижтимоий ҳимояга муҳтож кишиларга ёрдам беради, ҳар бир фуқарони иш ёки бошқа ҳаёт кечириш манбаси билан таъминлашга ҳаракат қилади, жамиятда тинчликни сақлайди, инсон учун қулай ҳаёт муҳитини шакллантиради.

Ўзбекистон Республикасида миллий истиклол шарофати билан бозор муносабатларига ўтиш, ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти барпо этиш

¹⁵ Қаранг: Основы политической науки. - Москва: МГУ им. М.В.Ломоносова, 1996, с. 217-220.

учун қулай шарт-шароитлар яратишга қаратилган ислохотлар тобора чуқурлашиб бормоқда. Давлат ва ҳукумат миллий мустақилликнинг дастлабки давридан бошлаб кучли ижтимоий сиёсат юритиб келмоқда.

Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотларнинг пировард мақсади ҳам ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти қуришдир. Ўзирги даврда бундай давлат ва жамият барпо этишнинг конституцион ва қонуний асослари яратилди. Демократик типдаги миллий давлатчилик шаклланди. Фуқаролик жамиятининг белгиси сифатида кўп партиявийлик ва ўз-ўзини бошқариш органлари - жамоат бирлашмалари тизими шаклланди.

Мавзу бўйича таянч атамалар: шахс, давлат, фуқаролик жамияти, жамоат таъкилотлари, Конституцион давлат, ҳуқуқий давлат.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
3. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y
4. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y
5. Normurodov B.N. Sotsiologiya tarixi XIX-XX asr. Samarkand, 2003.
6. Giddens E. «Sotsiologiya». -T.: 2002.
7. Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002.
Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.

MAVZU – 4. MADANIYAT VA JAMIYAT SOTSILOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 4. Madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi. Mashg'ulot rejasi: 1.Madina tushunchasi XX asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. 2.Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. 3.Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	Maqsadi: talabalarga sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson 1767 yil «sivilizasiya tarixi haqida risola» deb nomlangan asarida yovvoyilik va vahshiylikdan keladigan ijtimoiy tizim sifatida fanga kiritdi. Asosiy kism: Madina tushunchasi, sotsiologiya ida yo'nalish, yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya, davr ilmiy asos, sivilizasiya tushunchasi. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2.I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 4. MADANIYAT VA JAMIYAT SOTSIOLOGIYASI.

Seminar rejasi

2 soat

Ishlash bosqichlari Vahti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 16. madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1.Madina tushunchasi XX asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. 2.Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. 3.Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson. Maqsadi: talabalarga sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	A.Fyurgisson 1767 yil «sivilizasiya tarixi haqida risola» deb nomlangan asarida yovvoyilik va vahshiylikdan keladigan ijtimoiy tizim sifatida fanga kiritdi. Asosiy kism: Madina tushunchasi, sotsiologiya da yo'nalish, yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya, davr ilmiy asos, sivilizasiya tushunchasi. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2.I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar iva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 4. MADANIYAT VA JAMIYAT SOTSIOLOGIYASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Madina tushunchasi XX asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. 2.Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. 3.Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.

O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga talabalarga sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson 1767 yil «sivilizasiya tarixi haqida risola» deb nomlangan asarida yovvoyilik va vahshiylikdan keladigan ijtimoiy tizim sifatida fanga kiritdi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Madina tushunchasi, sotsiologiya ida yo'nalish, yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya, davr ilmiy asos, sivilizasiya tushunchasi.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 4. MADANIYAT VA JAMIYAT SOTSILOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Ogzaki axborotli. 1.Madina tushunchasi XX asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. 2.Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. 3.Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.

O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga talabalarga sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson 1767 yil «sivilizasiya tarixi haqida risola» deb nomlangan asarida yovvoyilik va vahshiylikdan keladigan ijtimoiy tizim sifatida fanga kiritdi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Madina tushunchasi, sotsiologiya ida yo'nalish, yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya, davr ilmiy asos, sivilizasiya tushunchasi.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU –5. ZIGMUND FREYD VA PSIXOANALIZ SOTSILOGIYASI.

Reja:

1. Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati.
2. Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori.
3. Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri.
4. **I. Tayanch atama va iboralar:** Psixoanaliz, kashf etgan terapiya, usul mohiyati, Freyd fikri, katta odamlarning xulq-atvori, uning bolaligi, istak ta'sir.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati bemorning o'z hayoti ayniqsa eng ilk davrlar haqida erkin so'zlab berishdadir.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

1856 – 1939 yillar oralig'ida yashagan venalik vrach Z.Freyd psixologiyaning rivojiga juda katta ta'sir o'tkazdi. U XX asrning yirik mutafakkirlaridan hisoblanadi. Uning g'oyalari san'at, adabiyot, falsafa, ijtimoiy va gumanitar fanlarning rivojiga ham ta'sir o'tkazdi. Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati bemorning o'z hayoti ayniqsa eng ilk davrlar haqida erkin so'zlab berishdadir. Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'sirida shakllanadi deydi. Freydning ta'kidlashicha insonlarning psixologik taraqqiyoti kuchli so'riqishlar bilan kechadi. Z.Freyd shaxsning rivojlanishini bosqichlarga bo'lib, ilk bosqichni «Edip» bosqichi deb ataydi. J.G.Mid (1863-1931) ijodning asoslari va intellektual o'sishi ko'p jihatdan Freydnikidan farq qiladi. U faylasuf bo'lib, umrining ko'p qismini Chikago universitetida o'qituvchilik bilan o'tkazdi. Unga shuhrat keltirgan «tafakkur, shaxs va jamiyat» (1934) kitobi bo'ldi.

Австриялик психолог ва социолог **Зигмунд Фрейд** фанда психологик назарияни ишлаб чиқиш билан ижтимоий жараёнларни англашнинг илгари инсоният тажрибасида бўлмаган йўлини асослаб берди. Унинг таъкидлашича, инсон руҳиятининг онг билан бошқарилмайдиган қисмида инстинктив даъватлар (хохиш-истаклар) ҳамда хотирадан чиқарилган фикр-Қоялар мужассамланган бўлиб, бу қисм билан идора этилувчи онг ўртасида онг олди майдони (бу майдончада идрок, тафаккур, хотира, анланган ўзлик) жойлашгандир.

Онг олди майдончаси онг билан бошқарилмайдиган соҳадаги турли хил даъватлар, хохиш-истакларни онгнинг идрок этилувчи қисмига ўтказишга монелик қилиб туради ва ўзига хос цензор вазифасини ўтаб боради. Фрейднинг нуктаи назарига кўра, анланмаган истаклар ҳамда агрессив даъватлар билан шахснинг маданий даражаси ўртасида доимий қарама-каршилиқ юз бериб туради. Маданият, унинг фикрича, анланмаган онг истакларидан воз кечиш асосида юзага келади.

Фрейд ижтимоий жараёнлар ва жамоалар моҳиятини очишда ҳам либидо (хохиш, истак, роҳатбахш нарсаларга мойиллик) тўқрисидаги таълимотни ёқлаб чиқди. У ижтимоий гуруҳлардаги лидерларнинг ўрнини тадқиқ этиб, одамлар муайян раҳбарлар атрофида ҳиссий майллар, эмоционал истак-хоҳишлар негизида уюшадилар, деб ҳисоблайди.

Фрейд дин ва диний эътиқодларни жамоада кузатиладиган невроздан бошқа нарса эмас, деб ҳисоблайди. Чунки инсон онги ўзидан олдинги аجدодлар бошидан ўтказган тарихий воқеаларни рамзлар орқали ифодалаб беради.

Неврозларга хос берилувчанлик ва таъсирланувчанлик асосида одамларнинг турли диний расм-русмларга амал қилишлари, уларнинг моҳиятини чуқур англаб етмасликлари, Фрейд томонидан динни «коллектив невроз» деб аташга асос бўлган.

Умуман олганда, Фрейд назарияси инсонни ўз-ўзини онгли идора қилиш, ҳар бир ишда меъёрга қатъий риоя қилиш, ақл ва инстинкт баҳсида тўқри

йўл танлашга ундашга ўргатиши билан ўзининг ижтимоий қимматини йўқотмаган.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y.
3. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlof, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y.
4. Parsons T. «Chelovek v sovremennom mere». -M.: 1985 g.
5. M.Bekmuradov M. Sotsiologiya asoslari. -T.: 1994 g.
6. Uchebnoy sosiologicheskiy slovar. -M.: 1997 g.

MAVZU – 5. ZIGMUND FREYD VA PSIXOANALIZ SOTSILOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 17. zigmund freyd va psixoanaliz sotsiologiyasi. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. 2.Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori. 3.Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati bemorning o'z hayoti ayniqsa eng ilk davrlar haqida erkin so'zlab berishdadir. Asosiy qism: Psixoanaliz, kashf etgan terapiya, usul mohiyati, Freyd fikri, katta odamlarning xulq-atvori, uning bolaligi, istak ta'sir. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y. 2.I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq	Bu jadval yordamida

Asosi 55-65 daqiqa	skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU –5. ZIGMUND FREYD VA PSIXOANALIZ SOTSIOLOGIYASI.

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 17. zigmund freyd va psixoanaliz sotsiologiyasi. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. 2.Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori. 3.Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati bemorning o'z hayoti ayniqsa eng ilk davrlar haqida erkin so'zlab berishdadir. Asosiy qism: Psixoanaliz, kashf etgan terapiya, usul mohiyati, Freyd fikri, katta odamlarning xulq-atvori, uning bolaligi, istak ta'sir. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y. 2.I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish

55-65 daqiqa	foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU –5. ZIGMUND FREYD VA PSIXOANALIZ SOTSILOGIYASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. 2.Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori. 3.Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Talabalarga Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati bemorning o'z hayoti ayniqsa eng ilk davrlar haqida erkin so'zlab berishdadir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Psixoanaliz, kashf etgan terapiya, usul mohiyati, Freyd fikri, katta odamlarning xulq-atvori, uning bolaligi, istak ta'sir.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Kadaskop» «Verbal»

O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 5. ZIGMUND FREYD VA PSIXOANALIZ SOTSIOLOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Og'zaki axborotli. 1.Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. 2.Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori. 3.Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Talabalarga Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati bemorning o'z hayoti ayniqsa eng ilk davrlar haqida erkin so'zlab berishdadir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Psixoanaliz, kashf etgan terapiya, usul mohiyati, Freyd fikri, katta odamlarning xulq-atvori, uning bolaligi, istak ta'sir.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum, «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish	Jamoa, guruhlarda ishlash.

shakllari.	
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU - 6. SOTSILOGIYADA IJTIMOIYLASHUV AGENTLARI.

Reja:

- 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi.
2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari.
- 3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit.

I. Tayanch atama va iboralar: Madaniyat, oila, bola, ijtimoiylashuv, ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari, muhim muhit, ijtimoiy kontekstlar va guruhlar.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Hozirgi jamiyatlarda mahalliy jamoa ijtimoiylashuv jarayonlariga ijtimoiy tuzulishning boshqa tiplariga qaraganda ancha kamroq ta'sir o'tkazsa, uni birato'la hisobdan chiqarib yuborish mumkin emas.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV.Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Ijtimoiylashuv agentlari deganda ijtimoiylashuv jarayoni yuz beradigan ijtimoiy kontekstlar va guruhlarini tushunamiz. Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari paydo bo'ladi. Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit hisoblanadi.

Bizni vaziyatlarda katta yoshli odamlar qayta ijtimoiylashadilar. Ular bolalikdagi qadriyatlarga, urf-odatlariga qaytadilar. Hozirgi jamiyatlarda mahalliy jamoa ijtimoiylashuv jarayonlariga ijtimoiy tuzulishning boshqa tiplariga qaraganda ancha kamroq ta'sir o'tkazsa, uni birato'la hisobdan chiqarib yuborish

mumkin emas. Davriy nashrlarning gullab-yashnashi G'arbda XVIII asr oxiridan boshlandi. Keyinchalik XXasr o'rtalarida ular ijtimoiylashib xususiy agentlarga ham ega bo'la boshladilar.

Маълумки, ижтимоий меъёрлар ва улардан чекинишлар ҳақидаги қарашлар инсоннинг ижтимоийлашув жараёни билан бир вақтда пайдо бўлган. Қадимги халқларнинг диний-мифологик тасаввурлари, хусусан Миср, Ўиндистон ва Хитой диний қонун-қоидаларидаги ахлоқий меъёрлар бу соҳадаги дастлабки қарашлар эди. Ушбу «қонунлар»да барча ҳуқуқлар инсонга ҳудолар томонидан берилади ва қонун бузувчиларни ҳудолар жазолайди, деб ҳисобланган. Бундай қарашлар дастлаб юнон ва Рим файласуфлари асарларида ўз ифодасини топди.

Ўрта асрларда ахлоқ меъёрлари диний қарашлар таъсири остида ривожланди ва улардан чекиниш диний нуқтаи назардан баҳоланган. Европада христиан дини барча соҳада ҳукмронлик қилган бўлса, шарқ дунёсида ахлоқий-ҳуқуқий меъёрлар ва улар ҳақидаги таълимотлар ислом фалсафаси таъсирида ривожланди.

XVII-XVIII асрларга келиб, Европада жамият ривожининг кучайиши, ахлоқ меъёрларининг христианча талаблари доирасига сиқмай қолди. XVIII аср мутафаккирлари ижтимоий меъёр ва ундан чекиниш муаммосини янада чуқурроқ таҳлил қилдилар. Ш.Л. Монтескье, Ж.Ж. Руссо, Ч. Беккариа, К. Гельвеций, Д. Дидро, П. Гольбах, Морелли ва Ш. Фурьерлар ўз илмий изланишларида ижтимоий меъёрлар, қадриятлар учун умумий бўлган қонуниятларни топишга интилдилар.

XIX аср охирларида табиий фанларда эришилган илмий ютуқлар ижтимоий фанлар тараққиётига ҳам ўз таъсирини кўрсатди. Хусусан, социологияда ижтимоий меъёрдан оқибат ҳолатларини тушунтирувчи дастлабки таълимот, Э. Дюркгеймнинг «аномия» Қояси эди. Э. Дюркгейм фанга ўзи киритган «аномия» атамаси орқали қонунчилиқни, қонунларни тан олинмаслиғи ва уларга амал қилинмаслиқни тушунади. Бу Қояни замонавий илм-фанда П. Солис, М. Клайнерд ва бошқалар ривожлантириб келишмоқда.

Америка социологиясида катта ўрин тутувчи таълимотлардан бири Э. Сатерленднинг дифференциал алоҳалар таълимотидир. Бунга кўра, ҳар қандай ҳуқ-атворга, шу жумладан девиант ҳуқ-атворга ҳам ўрганилади, яъни мавжуд жамият аъзолари томонидан мазкур ҳуқ-атвор бошқаларга ўргатилади.

Девиант ҳуқ-атвор муаммоларини таҳлил қилишда Р. Мертон ишлаб чиққан таълимот социологияда етакчи ўрин тутди. Э. Дюркгеймнинг аномия Қоясини ривожлантириб, Мертон девиант ҳуқ-атворга қуйидагича таъриф беради: «Девиант ҳуқ-атвор жамиятда эълон қилинган қадриятлар ва расмий ҳуқ-атвор стандартлари билан аҳоли ҳуқ-атвор мотивлари ҳамда мавжуд имкониятларининг бир бирига мос келмай қолиши натижасидир».

Шахсларда юз берувчи девиант ҳолатларни пайдо бўлиши, шаклланиши ва ривожланишида муҳим аҳамиятга эга бўлган учта омилни кўрсатиш мумкин.

Булар шахс хусусиятлари, муаммоли ҳолат ва ижтимоий назорат институтлари. Айнан мана шу омиллар шахснинг қандай фаолият юритишини белгилаб беради.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlof, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y
2. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
3. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.
4. Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
5. Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.
6. Farfkev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
7. Istoriisosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.

MAVZU - 6. SOTSILOGIYADA IJTIMOIYLASHUV AGENTLARI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu-18.Sotsiologiyada ijtimoiylashuv agentlari. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. 2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari. 3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Hozirgi jamiyatlarda mahalliy jamoa ijtimoiylashuv jarayonlariga ijtimoiy tuzulishning boshqa tiplariga qaraganda ancha kamroq ta'sir o'tkazsa, uni birato'la hisobdan chiqarib yuborish mumkin Asosiy qism: Madaniyat, oila, bola, ijtimoiylashuv, ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari, muhim muhit, ijtimoiy kontekstlar va guruhlar. Adabiyotlar ro'yxati:	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	1.Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g. 2.Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar ыva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU - 6. SOTSILOGIYADA IJTIMOIYLASHUV AGENTLARI.

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu-18.Sotsiologiyada ijtimoiylashuv agentlari. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. 2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari. 3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Hozirgi jamiyatlarda mahalliy jamoa ijtimoiylashuv jarayonlariga ijtimoiy tuzulishning boshqa tiplariga qaraganda ancha kamroq ta'sir o'tkazsa, uni birato'la hisobdan chiqarib yuborish mumkin Asosiy qism: Madaniyat, oila, bola, ijtimoiylashuv, ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari, muhim muhit, ijtimoiy kontekstlar va guruhlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g. 2.Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU - 6. SOTSIOLOGIYADA IJTIMOIYLASHUV AGENTLARI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. 2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari. 3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Hozirgi jamiyatlarda mahalliy jamoa ijtimoiylashuv jarayonlariga ijtimoiy tuzulishning boshqa tiplariga qaraganda ancha kamroq ta'sir o'tkazsa, uni birato'la hisobdan chiqarib yuborish mumkin
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish,	O'quv faoliyatining natijalari: Madaniyat, oila, bola, ijtimoiylashuv, ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari, muhim muhit, ijtimoiy kontekstlar va guruhlar.

har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU - 6. SOTSILOGIYADA IJTIMOIYLASHUV AGENTLARI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Og'zaki axborotli. 1.Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. 2. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari. 3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Hozirgi jamiyatlarda mahalliy jamoa ijtimoiylashuv jarayonlariga ijtimoiy tuzulishning boshqa tiplariga qaraganda ancha kamroq ta'sir o'tkazsa, uni birato'la hisobdan chiqarib yuborish mumkin
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Madaniyat, oila, bola, ijtimoiylashuv, ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari, muhim muhit, ijtimoiy kontekstlar va guruhlar.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum, «Verbal»

O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 7. DIN SOTSILOGIYASI.

Reja:

1. Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda.
2. O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda.
3. Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.

I. Tayanch atama va iboralar: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekt, faoliyat, shug'ullanich.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Dinning umuman davlatdan mustaqil yuritishi Konstitusiyada kafolatlangan. Din sotsiologiyasining bosh vazifasi – dinning jamiyatdagi boshqa institutlarni o'rganish bilan birga diniy jarayonlarni ham o'rganib tahlil qilishdan iboratdir.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Dinga ishonish, e'tiqod qilish diniy marosimlar qadimdan ham mavjud bo'lgan, lekin uning haqiqiy ilmiy o'rganish asosan, XVI, XVII, XVIII asrlarda boshlanib XIX-XX asrlarda esa keng tadqiq qilina boshlandi. Bu ayniqsa sotsiologiya vujudga kelishi rivojlanishi bilan bu masalaga e'tibor yanada kuchaydi. Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat

ko'rsatib kelmoqda. O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda. Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisadir. Dinning umuman davlatdan mustaqil yuritishi Konstitutsiyada kafolatlangan.

Din sotsiologiyasining bosh vazifasi – dinning jamiyatdagi boshqa institutlarni o'rganish bilan birga diniy jarayonlarni ham o'rganib tahlil qilishdan iboratdir. Din sotsiologiyasida dinlar tarixining ajralmas qismi bo'lgan o'zaro munosabatlar tarixi ham muhim o'rin egallaydi.

Ижтимоий ҳаётнинг муҳим жабҳаси бўлган дин ва диний эътиқод масаласи социология фанининг муҳим объектларидан бири ҳисобланади. Социология жамият ҳаётини ўрганар экан, шу ҳаётнинг муҳим таркибий қисми бўлган ва айти пайтда унга кучли таъсир ўтказувчи омил - дин доимо унинг диққат марказида бўлган. Социология фанининг асосчиси ҳисобланувчи О. Конт жамият таракқиётини даврларга бўлар экан, асосий мезонлардан бири сифатида динга мурожаат қилади. Унинг таснифида инсоният ўз ривожига уч босқични босиб ўтади. Булар қуйидагилар: *теологик, метафизик ва илмий* босқичлар. Конт фикрича, ҳар учала босқичда ҳам дин муайян рол ўйнайди.

Диннинг ижтимоий ҳаётдаги ўрни ва ролини таҳлил қилиш учун, аввало, дин ўзи нима?- деган саволга жавоб топиш керак. Бу савол жўнгина туюлса ҳам, унга жавоб бериш анча мураккаб. Бу саволга диншунослик, социология ва фалсафадаги турли оқимлар турлича жавоб берадилар. Бу жавобларнинг аксарияти эса бир-бирига зид ва бир-бирини инкор қилади.

Шўролар даврида чиқарилган фалсафа ва атеизмга оид адабиётларда дин воқеликнинг кишилар онгидаги фантастик инъикоси, деб таърифланган ва у халқ учун афъюн, деб эълон қилинганди. Бу адабиётларда диннинг асосий белгиларидан бири илоҳий кучга, яъни худога ишониш, деб белгиланарди. Ўолбуки, дунёда шундай динлар борки, уларда худо тушунчаси умуман йўқ. Социология ва диншуносликка оид мавжуд адабиётларни таҳлил қилиш уларда динга кўплаб таърифлар берилганини кўрсатади. Биз бу таърифлар қаторига яна биттасини қўшиш ўрнига диннинг ўзига хос белгиларини санаб ўтмоқчимиз. Улар қуйидагилар:

I. Муайян эътиқод ва таълимотнинг мавжудлиги. Ўар бир дин дунёни ўз нуқтаи назарича изоҳлайди ва ишонувчиларда муайян эътиқод шакллантиради.

II. Маросим ва расм-русмлар. Ўар бир дин ўзига хос маросим ва расм-русмларга эга.

III. Диний маросим ва расм-русмларнинг муайян қисми фақат белгиланган жойларда жамоа бўлиб бажарилиши. Масалан яҳудий ва христиан динида ибодатнинг асосий қисми фақат синагога ва черковда бажарилади. Ислон динида эркаклар томонидан ўқиладиган намоз асосан жоме масжидларида ўқилади. Динлар сеҳргарликдан аввало мана шу белги билан, яъни муайян маросимларни муайян жойларда бажариш билан фарқланадилар. Сеҳргар ва шаманлар Қайри табиий ҳаракатларни

индивидуал ҳолатда бажарсалар, диндорлар диний маросим ва ибодатларнинг асосий қисмини жамоа бўлиб бажарадилар.

Санаб ўтилган белгиларнинг учаласи ҳам дунёвий динларнинг барчасида мавжуд. Бу динлар қуйидагилар: *иудаизм, христианлик ва ислом*.

Иудаизм (яхудий дини) улар ичида энг қадимийси бўлиб, милoddан тахминан минг йил олдин шаклланган. Бу дин ўша даврда мавжуд бўлган бошқа динлардан фарқли ўлароқ, якка худони тан оларди.

Милодий эранинг дастлабки асрларида яҳудийлар дунёнинг кўп мамлакатларига тарқаб кетдилар, лекин бирор мамлакатда иудаизм расмий дин сифатида тан олинмади. Кўп мамлакатларда бу дин вакиллари таъкиб остига олинди. Иккинчи жаҳон уруши йилларида миллионлаб яҳудийлар нацистларнинг концлагерларида ўлдириб юборилди. Уруш тугагач, Исроил давлати ташкил топди ва унда иудаизм расмий дин сифатида эътироф этилди.

Христианлик даставвал секта сифатида иудаизм таркибида вужудга келди ва Кичик Осиё, Юнонистон ва Римда тарқала бошлади. Император Константин даврида бу дин Рим империясининг расмий дини деб эълон қилинди. Милодий эра давомида христианлик ўарб мамлакатларида асосий дин бўлиб келмокда. Христианликнинг православие, католицизм, протестантлик каби бир неча тармоқ ва оқимлари мавжуд.

Ислом дини эрамизнинг VII асрида шаклланди. Бу диннинг асосини беш рукн ташкил қилади: 1. Иймон; 2. Намоз; 3. Рўза; 4. Закот; 5. Ўаж.

Исломда суннийлик ва шиа йўналишлари бўлиб, улар ҳам ўз навбатида бир қатор мазҳабларга бўлинади. Мусулмон дини дунёнинг беш қитъасида ва деярли барча мамлакатларда мавжуд. Саудия Арабистони, Ливия, Бирлашган Араб Амирликлари, Иордания, Жазоир, Покистон, Эрон каби қатор мамлакатларда ислом расмий дин деб эълон қилинган. Ислом динида ҳам мўътадил ва ақидапараст оқимлар мавжуд.

Уч оламий диндан ташқари, буддавийлик, индуизм, кунфучилик, каби динлар ҳам кўп миллионлик тарафдорларига эга.

Индуизм эрамиздан олдинги тўртинчи минг йилликда шаклланган. Бу дин тарафдорлари асосан Ўиндистонда истиқомат қилади.

Бу дин таълимотига кўра, Ерда туҚилиш, ўлиш ва қайта туҚилиш жараёни абадий кечади. Янги туҚилганлар танасига аввал ўлганларнинг руҳи жойлашади. Бу руҳнинг аввалги ҳаётдаги мавқеига мос равишда инсонлар ижтимоий ҳаётда ўз мавқеларига эга бўладилар. Шундай қилиб, бу дин одамларнинг касталарга бўлинишини илоҳий сабаблар билан изоҳлайди.

Буддавийлик, кунфучилик ва даосизм динлари учун умумий хусусият шундаки, уларнинг тарафдорлари худони эътироф этмайдилар.

Буддавийлик милoddан аввалги VI асрда Неполда яшаган Судхарт Гаутама таълимотидан бошланади. Унга кўра, инсонлар туҚилиш ва қайта туҚилиш доирасидан ўз хоҳиш ва эътиросларидан воз кечиш орқали чиқишлари мумкин. Буддавийликнинг асосини нирвана тўқрисидаги таълимот ташкил қилади. Бу дин Таиланд, Бирма, Непол, Шри-Ланка, Хитой, Япония, Корея сингари мамлакатларда тарқалган.

Кунфучилик милоддан олдинги VI асрда яшаган Кун-Фу-Чи таълимотига асосланади. У Будда билан бир вақтда яшаган бўлиб инсоннинг табиат билан уйқунлашиш йўллари ахтарган.

Ўарбда социологиянинг фанга айланиши О. Конт номи билан боқланса-да, ундан кўп асрлар аввал ҳам ўарб ва Шарқ олимлари дин ва жамият муаммоси устида кўп бош қотирганлар. Бу масалада Марказий Осиёда етишиб чиққан улкан алломалар Юсуф Хос Ҳожиб, Абу Али ибн Сино, Мирзо Улуқбек, Алишер Навоий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур сингари ўнлаб ва юзлаб олиму-фузалолар чуқур фикрлар билдирганлар. Кичик бир бобда диннинг ижтимоий ҳаётда тутган ўрни тўқрисида Марказий Осиёлик олимлар билдирган фикрларнинг барчасини қамраб олиш имкони йўқ. Шунинг учун Марказий Осиёдан етишиб чиққан олимлар ижодида диннинг жамиятда тутган ўрнига катта эътибор берилганини таъкидлаб ўтмоқчимиз. Бу олимлар диннинг ижтимоий ҳаётдаги ўрнини таҳлил қилар эканлар, бир динни мадҳ этиб бошқасини танқид қилиш йўлидан бормадилар. Улар турли динларнинг жамият тараққиётига ўтказётган таъсирини таҳлил қилишда кузатиш, қиёслаш ва тарихийлик усулларида кенг фойдаландилар. Хусусан Абу Райҳон Беруний ўзининг қатор асарларида, айниқса «Ўиндистон» китобида турли қабилалар, элатлар ва халқлар ҳаётида динлар қандай рол ўйнаганини чуқур таҳлил қилиб берди.

Ўарб ва Шарқ олимлари дин ва диний оқимларнинг одамлар ва жамият ҳаётига ўтказадиган таъсири тўқрисида қанчалик чуқур фикр билдирмасинлар, дин социологияси махсус илмий йўналиш сифатида XIX аср охири ва XX аср бошларида шаклланди.

Дин социологиясининг шаклланиши М. Вебер номи ва илмий фаолияти билан боқлиқ. Социология фанининг асосчиларидан бири ҳисобланадиган немис олими М. Вебер ижодида динни социологик таҳлил қилиш марказий ўринни эгаллайди. Барча динларни инкор қилиб, уларни халқ учун афъюн, деб эълон қилган Маркс таълимотидан фарқли ўлароқ, Макс Вебер дин ва жамият муносабатини таҳлил қилар экан умуман дин тўқрисида эмас, муайян даврдаги муайян дин ёки диний оқим тўқрисида фикр юритди.

Макс Вебернинг фандаги энг катта хизматларидан бири, унинг христиан динидаги протестантлик мазҳабининг иқтисодий тараққиётга ўтказган таъсирини кашф этишида бўлди. Унинг назариясига кўра, бойликни, бойлик орттиришга интилишни унча хушламайдиган христиан дини мазҳаблари иқтисодий тараққиётга муайян даражада тўсиқлик қилганлар. Бойликни худонинг неъматиди, унга интилишни эса бандаларнинг бурчи деб талқин қиладиган протестантлик эса иқтисодий тараққиёт ва капиталистик муносабатларнинг ривожланишига кучли туртки берди. Вебер талқинида, протестантлик капитализм вужудга келишидаги асосий сабаблардан бири эди.

Вебер издошлари унинг фандаги хизматларини кўкларга кўтариб мақташди. Унинг хизматларини эътироф этиш билан бирга, шуни ҳам таъкидлаш лозимки, у иқтисодий тараққиётга фақат бир диний мазҳаб-протестантликнинг ўтказган таъсирини кенг тадқиқ қилди.

Динларини таҳлил қилар экан, М.Вебер улар саноат капитализми ривожланишига Қов бўлмоқда, деган хулосага келди. Молиявий муносабатларга чекловлар қўйиш, ижтимоий ҳаётга пассив муносабатни тарқиб қилиш орқали бу динлар, Вебер фикрича, ижтимоий тараққиётга тўсқинлик қилади. Унинг талқинида христиан дини, айниқса протестантлик мазҳаби ҳаётдаги адолатсизликни пассив кузатиб ўтирмай, уни бартараф қилиш учун фаол курашга чақириш орқали ижтимоий тараққиётга катта туртки беради.

Ислом динидаги оқимлар, мазҳаблар, йўналишлар турлича бўлиб, уларнинг барчаси ҳам фақатгина ўзлари мансуб бўлган мазҳаб ёки йўналиш ҳақиқий ислом дини экани, бошқалар эса йўлдан адашганлар, деб даъво қилишади. Бошқа динларда бўлгани каби исломда ҳам ақидапараст (фундаменталистик) ва мўътадил оқимлар ўртасида кураш борган. Ақидапараст оқимларнинг вакиллари динни илк пайдо бўлиш давридаги ҳолатга қайтармоқчи бўладилар. Аслида эса бу Қоялар мавжуд тузумдан норозилик аломати бўлиб, ижтимоий тараққиёт йўналишини орқага буриш учун уриниш ифодасидир.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y
4. Normurodov B.N. Sotsiologiya tarixi XIX-XX asr. Samarkand, 2003.
5. Giddens E. «Sotsiologiya». -T.: 2002.
6. Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002.
7. Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.

MAVZU – 7. DIN SOTSILOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 19. Din sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1.Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. 2.O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda. 3.Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	Maqsadi:Talabalarga Dinning umuman davlatdan mustaqil yuritishi Konstitusiyada kafolatlangan. Din sotsiologiyasining bosh vazifasi – dinning jamiyatdagi boshqa institutlarni o'rganish bilan birga diniy jarayonlarni ham o'rganib tahlil qilishdan iboratdir. Asosiy kism:Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekt, faoliyat, shug'ullanich. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2.I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar erva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

**MAVZU – 7. DIN SOTSILOGIYASI.
MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.**

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 19. Din sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1.Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. 2.O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda. 3.Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	Maqsadi:Talabalarga Dinning umuman davlatdan mustaqil yuritishi Konstitusiyada kafolatlangan. Din sotsiologiyasining bosh vazifasi – dinning jamiyatdagi boshqa institutlarni o'rganish bilan birga diniy jarayonlarni ham o'rganib tahlil qilishdan iboratdir. Asosiy kism:Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich. Adabiyotlar ro'yxati: 1.I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2.I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Ma'ruza rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 7. DIN SOTSILOGIYASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ruza mashg'ulotli: 1.Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. 2.O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda.

	3.Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Dinning umuman davlatdan mustaqil yuritishi Konstitusiyada kafolatlangan. Din sotsiologiyasining bosh vazifasi – dinning jamiyatdagi boshqa institutlarni o'rganish bilan birga diniy jarayonlarni ham o'rganib tahlil qilishdan iboratdir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 7. DIN SOTSILOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Ogzaki mashg'ulotli: 1.Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. 2.O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda.

	3.Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Dinning umuman davlatdan mustaqil yuritishi Konstitusiyada kafolatlangan. Din sotsiologiyasining bosh vazifasi – dinning jamiyatdagi boshqa institutlarni o'rganish bilan birga diniy jarayonlarni ham o'rganib tahlil qilishdan iboratdir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 8. O'ZBEKISTONDA OCHIQ FUQAROLIK JAMIYATINING SHAKLLANISHI.

Reja:

1. Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi.
2. Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan.
3. Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda.

I. Tayanch atama va iboralar: Fuqarolik tushunchasi, Feodalizm, inqiroz, jamiyat, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot, demokratiya va bozor munosabatlari, zamin.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Fuqarolik tushunchasi qadimiy yunoniston va Rimda mavjud bo'lsada asosan, Feodalizm inqirozga uchrab jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot demokratiya va bozor munosabatlari zaminiga o'ta boshlanganda xozirgi shaklida paydo bo'la boshladi.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi, shu davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekanligi, shu mansublikning huquqiy hujjatlar yordamida tasdiqlanganligiga aytiladi. Fuqarolik tushunchasi qadimiy yunoniston va Rimda mavjud bo'lsada asosan, Feodalizm inqirozga uchrab jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot demokratiya va bozor munosabatlari zaminiga o'ta boshlanganda xozirgi shaklida paydo bo'la boshladi.

Respublikamizning hali davlat mustaqilligini qo'lga kiritgach ochiq fuqarolik jamiyati qurishni maqsad qilib qo'ydi va «kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyati sari» konsepsiyasi ishlab chiqildi. Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham Ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y.
4. I.A.Karimov «Milliy istiklol mafkurasini» Toshkent – 2000 y
5. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y
6. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y
7. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y
8. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
9. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.
10. N.S.Aliqoriyev va boshqalar «Umumiy sotsiologiya» Toshkent – 1999 y.
11. M.Bekmurodov va boshqalar «Sotsiologiya» Toshkent – 2000 y
12. Mualliflar jamoasi «Sotsiologiya» Toshkent – 2002 y

MAVZU – 8. O'ZBEKISTONDA OCHIQ FUQAROLIK JAMIYATINING SHAKLLANISHI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 8. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. Mashg'ulot rejasi: 1. Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. 2. Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan. 3. Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	asosida rivojlanmoqda. ning maqsadi: Talabalarga Fuqarolik tushunchasi qadimiy yunoniston va Rimda mavjud bo'lsada asosan, Feodalizm inqirozga uchrab jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot demokratiya va bozor munosabatlari zaminiga o'ta boshlanganda xozirgi shaklida paydo bo'la boshladi. Asosiy kism: Fuqarolik tushunchasi, Feodalizm, inqiroz, jamiyat, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot, demokratiya va bozor munosabatlari, zamin. Adabiyotlar ro'yxati: 1.N.S.Aliqoriyev va boshqalar «Umumiy sotsiologiya» Toshkent – 1999 y. 2.M.Bekmurodov va boshkalar «Sotsiologiya» Toshkent – 2000 y	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Kadaskop» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 8. O'ZBEKISTONDA OCHIQ FUQAROLIK JAMIYATINING SHAKLLANISHI.

MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.

2 soat

ichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 8. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. Mashgulot rejasi: 1.Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. 2.Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini Savollar beradilar, Javob beradilar.

	3.Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda. Darsning maqsadi: Talabalarga Fuqarolik tushunchasi qadimiy yunoniston va Rimda mavjud bo'lsada asosan, Feodalizm inqirozga uchrab jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot demokratiya va bozor munosabatlari zaminiga o'ta boshlanganda xozirgi shaklida paydo bo'la boshladi. Asosiy kism: Fuqarolik tushunchasi, Feodalizm, inqiroz, jamiyat, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot, demokratiya va bozor munosabatlari, zamin. Adabiyotlar ro'yxati: 1.N.S.Aliqoriyev va boshqalar «Umumiy sotsiologiya» Toshkent – 1999 y. 2.M.Bekmurodov va boshkalar «Sotsiologiya» Toshkent – 2000 y	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Ma'ruza rejasi va tuzilishiga binoan «Kadaskop» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faol imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materilla ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayon imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, Aniqlaydilar.

MAVZU – 8. O'ZBEKISTONDA OCHIQ FUQAROLIK JAMIYATINING SHAKLLANISHI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Семинар rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1.Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. 2.Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan. 3.Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida

	rivojlanmoqda.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Fuqarolik tushunchasi qadimiy yunoniston va Rimda mavjud bo'lsada asosan, Feodalizm inqirozga uchrab jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot demokratiya va bozor munosabatlari zaminiga o'ta boshlanganda xozirgi shaklida paydo bo'la boshladi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Fuqarolik tushunchasi, Feodalizm, inqiroz, jamiyat, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot, demokratiya va bozor munosabatlari, zamin.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Kadaskop»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 8. O'ZBEKISTONDA OCHIQ FUQAROLIK JAMIYATINING SHAKLLANISHI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Ma'ro'za axborotli. Mavzu – 8. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. 1.Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. 2.Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan.

	3.Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Fuqarolik tushunchasi qadimiy yunoniston va Rimda mavjud bo'lsada asosan, Feodalizm inqirozga uchrab jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot demokratiya va bozor munosabatlari zaminiga o'ta boshlanganda xozirgi shaklida paydo bo'la boshladi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Fuqarolik tushunchasi, Feodalizm, inqiroz, jamiyat, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayot, demokratiya va bozor munosabatlari, zamin.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Kadaskop»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 9. XALQARO MUNOSABATLAR SOTSIOLOGIYASI.

Reja:

1. Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar.
2. Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar.
3. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. 4. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari.

5. Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi.

I. Tayanch atama va iboralar: Xalqaro munosabatlar, siyosiy munosabatlar, mamlakatlar, siyosiy va nodavlat tashkilotlar, aloqalar, faoliyati, xalqning talab va ehtiyojlari, davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi suveren davlatga aylanishi uning xalqaro hamjamiyat bilan

siyosat olib borishga imkoniyat tug'dirdi. Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlarda o'ziga xos o'ringa ega. Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari, davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi. Xalqaro munosabatlar raqobat yoki o'zaro xalqarolik asosida qurilishi mumkin. XX asr xalqaro munosabatlarda sodir bo'lgan muhim o'zgarishlar bilan karakterlanadi. O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi suveren davlatga aylanishi uning xalqaro hamjamiyat bilan siyosat olib borishga imkoniyat tug'dirdi. Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan O'zbekiston Respublikasi Xalqaro munosabatlarda mustaqil, davlat xalqaro huquqning subyekti sifatida qatnashdi. O'zbekistonning BMT, Shimoliy Atlantika hamkorligi Kengashi Yevropa Ittifoqi, NATO va boshqa tashkilotlar bilan aloqalari kuchayib bormoqda.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y
2. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
3. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.

4. Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
5. Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.
6. Farfkeev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
7. Istoriï sosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.

MAVZU – 9. XALQARO MUNOSABATLAR SOTSILOGIYASI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu –10. xalqaro munosabatlar sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1. Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar. 2. Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar,

	mamlakatlar. 3. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. 4. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari. 5. Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi. Maqsadi: Talabalarga O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi suveren davlatga aylanishi uning xalqaro hamjamiyat bilan siyosat olib borishga imkoniyat tug'dirdi. Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan. Asosiy kism: Xalqaro munosabatlar, siyosiy munosabatlar, mamlakatlar, siyosiy va nodavlat tashkilotlar, aloqalar, faoliyati, xalqning talab va ehtiyojlari, davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A. Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y 2. I.A. Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.	Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 9. XALQARO MUNOSABATLAR SOTSILOGIYASI.

MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 10. xalqaro munosabatlar sotsiologiyasi. Mashgulot rejasi: 1. Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar. 2. Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar.

	3. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. 4. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari. 5. Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi. Maqsadi: Talabalarga O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi suveren davlatga aylanishi uning xalqaro hamjamiyat bilan siyosat olib borishga imkoniyat tug'dirdi. Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan. Asosiy kism: Xalqaro munosabatlar, siyosiy munosabatlar, mamlakatlar, siyosiy va nodavlat tashkilotlar, aloqalar, faoliyati, xalqning talab va ehtiyojlari, davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A. Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y 2. I.A. Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.	Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Ma'ruza rejasi va tuzilishiga binoan «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 9. XALQARO MUNOSABATLAR SOTSILOGIYASI.

MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi.	Ma'ro'za axborotli.

Ma'ro'za rejasi.	1.Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar. 2.Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar. 3. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. 4. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari. 5.Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi suveren davlatga aylanishi uning xalqaro hamjamiyat bilan siyosat olib borishga imkoniyat tug'dirdi. Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mohiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari:Xalqaro munosabatlar, siyosiy munosabatlar, mamlakatlar, siyosiy va nodavlat tashkilotlar, aloqalar, faoliyati, xalqning talab va ehtiyojlari, davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU –9. XALQARO MUNOSABATLAR SOTSIOLOGIYASI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Og'zaki axborotli. 1.Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar.

	2.Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar. 3. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. 4. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari. 5.Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi suveren davlatga aylanishi uning xalqaro hamjamiyat bilan siyosat olib borishga imkoniyat tug'dirdi. Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari:Xalqaro munosabatlar, siyosiy munosabatlar, mamlakatlar, siyosiy va nodavlat tashkilotlar, aloqalar, faoliyati, xalqning talab va ehtiyojlari, davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU –10. SOTSIOLOGIYA FANINING KELGUSIDA RIVOJLANISHI.

Reja:

- 1.Sobiq Sho'ro tizimi davrida yanada bir qator fanlar –genetika, kibernetika fanlari singari sotsiologiya fanlari.
2. G'arb mutafakkirlarining sosiologik qarashlari.
- 3.Sotsiologiya fanining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi.

I. Tayanch atama va iboralar: Sotsiologiya fani, rivojlanishi uning bashoratchilik, sotsiologiya, mavzular, sosiologik tadqiqotlar.

II. Darsning maqsadi: Sotsiologiya fanining kelgusidagi rivojlanishi uning bashoratchilik, oldindan ko'ra bilish xususiyatidir. Keyingi vaqtlarda sotsiologiya turli mavzular bo'yicha sosiologik tadqiqotlar olib bormoqda.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Respublikamiz mustaqillikga erishgach, barcha fanlar qatori sotsiologiya faniga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Hatto bu fan davlat siyosati darajasiga ko'tarilmoqda. Sotsiologiya fanining kelgusidagi rivojlanishi uning bashoratchilik, oldindan ko'ra bilish xususiyatidir. Keyingi vaqtlarda sotsiologiya turli mavzular bo'yicha sosiologik tadqiqotlar olib bormoqda. Xususan G'arb mutafakkirlarining sosiologik qarashlari. Sotsiologiya fanining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi. Fransuz mutafakkirlari O. Kont nomi bilan bog'liq bo'lgan sotsiologiya fani hozirda ham yanada rivojlanib kelmoqda. Biroq Sobiq Sho'ro tizimi davrida yanada bir qator fanlar –genetika, kibernetika fanlari singari sotsiologiya fanlari ham bfani sifatida o'qitish ta'qiqlangan edi. Sho'ro tuzumi barbod bo'lgan ularning bu siyosatiga ham nuqta qo'yildi. Hozirda sotsiologiya fani mustaqil, kelajakni ko'ra oluvchi fan sifatida o'qitilmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «Milliy istiqlol mafkurasi» Toshkent – 2000 y.
2. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y.
3. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y.
4. Xakimov N. «Shaxsning siyosiy madaniyati» T. 1990 y.
5. O'zbekiston Respublikasi qonunlari T. 1999 y.
6. Yunusov K. «Sotsiologiya» metodik qo'llanma.

MAVZU – 10. SOTSILOGIYA FANINING KELGUSIDA RIVOJLANISHI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 11. sotsiologiya fanining kelgusida rivojlanishi. Mashgulot rejasi: 1.Sobiq Sho'ro tizimi davrida yanada bir qator fanlar –genetika, kibernetika fanlari singari	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar.

	sotsiologiya fanlari. 2. G'arb mutafakkirlarining sosiologik qarashlari. 3. Sotsiologiya fanining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi. Maqsadi: Sotsiologiya fanining kelgusidagi rivojlanishi uning bashoratchilik, oldindan ko'ra bilish xususiyatidir. Keyingi vaqtlarda sotsiologiya turli mavzular bo'yicha sosiologik tadqiqotlar olib bormoqda. Asosiy kism: Sotsiologiya fani, rivojlanishi uning bashoratchilik, sotsiologiya, mavzular, sosiologik tadqiqotlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1. Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002. 2. Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.	Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 10. SOTSILOGIYA FANINING KELGUSIDA RIVOJLANISHI.

MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.

2 soat

Ishlash bosqichlari Vahti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 11. sotsiologiya fanining kelgusida rivojlanishi. Mashgulot rejasi: 1. Sobiq Sho'ro tizimi davrida yanada bir qator fanlar –	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar.

	genetika, kibernetika fanlari singari sotsiologiya fanlari. 2. G'arb mutafakkirlarining sosiologik qarashlari. 3.Sotsiologiya fanining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi. Maqsadi: Sotsiologiya fanining kelgusidagi rivojlanishi uning bashoratchilik, oldindan ko'ra bilish xususiyatidir. Keyingi vaqtlarda sotsiologiya turli mavzular bo'yicha sosiologik tadqiqotlar olib bormoqda. Asosiy kism:Sotsiologiya fani, rivojlanishi uning bashoratchilik, sotsiologiya, mavzular, sosiologik tadqiqotlar. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002. 2.Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.	Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU – 10. SOTSILOGIYA FANINING KELGUSIDA RIVOJLANISHI.

MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi.	Ma'ro'za axborotli.

Ma'ro'za rejasi.	1.Sobiq Sho'ro tizimi davrida yanada bir qator fanlar – genetika, kibernetika fanlari singari sotsiologiya fanlari. 2. G'arb mutafakkirlarining sosiologik qarashlari. 3.Sotsiologiya fanining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sotsiologiya fanining kelgusidagi rivojlanishi uning bashoratchilik, oldindan ko'ra bilish xususiyatidir. Keyingi vaqtlarda sotsiologiya turli mavzular bo'yicha sosiologik tadqiqotlar olib bormoqda.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Asosiy kism: Sotsiologiya fani, rivojlanishi uning bashoratchilik, sotsiologiya, mavzular, sosiologik tadqiqotlar.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU –10. SOTSILOGIYA FANINING KELGUSIDA RIVOJLANISHI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Ogzaki axborotli. 1.Sobiq Sho'ro tizimi davrida yanada bir qator fanlar genetika, kibernetika fanlari singari sotsiologiya fanlari. 2. G'arb mutafakkirlarining sosiologik qarashlari.

	3.Sotsiologiya fanining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sotsiologiya fanining kelgusidagi rivojlanishi uning bashoratchilik, oldindan ko'ra bilish xususiyatidir. Keyingi vaqtlarda sotsiologiya turli mavzular bo'yicha sosiologik tadqiqotlar olib bormoqda.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sotsiologiya fani, rivojlanishi uning bashoratchilik, sotsiologiya, mavzular, sosiologik tadqiqotlar.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum, «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 11. SAMARQAND SOTSILOGIYA MAKTABINING RIVOJLANISHI.

Reja:

- 1.Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyoini oldindan ko'ra olish.
- 2.Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor etish imkoniyati.
- 3.Nazariy va amaliy fan.
4. 90 yillarning boshida Respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi.

I. Tayanch atama va iboralar: Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyot, oldindan ko'ra olish, ayta olish, oqibatlar, imkoniyat, nazariy va amaliy fan, 90 yillar, Respublika ta'limi tizimi, sosiolog kadrlar tayyorlashga..

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Sotsiologiya emperik fan sifatida o'z tadqiqot uslubi va texnologiyasiga asoslanib ijtimoiy hayotning turli sohalari

bo'yicha dalillar ma'lumotlarda, jamiyatdagi mavjud muammolar, nuqsonlar, ziddiyatlar aks etadi.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Sotsiologiya emperik fan sifatida o'z tadqiqot uslubi va texnologiyasiga asoslanib ijtimoiy hayotning turli sohalarini bo'yicha dalillar ma'lumotlarda, jamiyatdagi mavjud muammolar, nuqsonlar, ziddiyatlar aks etadi. Demak sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyotini oldindan ko'ra olish, ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlaridan xabardor etish imkoniyatiga ega bo'lgan nazariy va amaliy fandır. 90 yillarning boshida Respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi. Shus yillardan boshlab sotsiologiya Samarqandda siyosatshunosli kafedrasida tashkil etilib 1993 y mustaqil kafedra bo'ldi. Shu davrdan boshlab Samarqand sotsiologiya maktabi shakllana boshladi. Sotsiologiya mutaxassisligini olgan kadrlar hozir jamiyatimizning turli sohalarida xususan boshqaruv tizimida oliy o'quv yurtlari, XTB bo'limlari va boshqa sohalarida faoliyat yuritmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. B.N.Normurodov Umumiy sotsiologiya (kulyozma)
3. Xorcheva «Основы социологии» Moskva 1999 y
4. Sorokin P.I «Система социологии» Moskva 1993 y
5. E.Giddens «Sotsiologiya» Toshkent 2002 y
6. Jurayev N Tarix falsafasi Toshkent 1999 y
7. Farobiy «Fozil odamlar shaxri» Toshkent 1990 y
8. Istoriya sosiologii. M 1998 y
9. Begmatov A «Sotsiologiyaga karshi» Andijon 1995 y

MAVZU – 11. SAMARQAND SOTSILOGIYA MAKTABINING RIVOJLANISHI.

Reja:

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 12. Samarqand sotsiologiya maktabining rivojlanishi. Mashg'ulot rejasi: 1.Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyotini oldindan ko'ra olish.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar.

	2. Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor etish imkoniyati. 3. Nazariy va amaliy fan. 4. 90 yillarning boshida Respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi. Maqsadi: Talabalarga Sotsiologiya emperik fan sifatida o'z tadqiqot uslubi va texnologiyasiga asoslanib ijtimoiy hayotning turli sohalari bo'yicha dalillar ma'lumotlarda, jamiyatdagi mavjud muammolar, nuqsonlar, ziddiyatlar aks etadi. Asosiy kism: Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyot, oldindan ko'ra olish, ayta olish, oqibatlar, imkoniyat, nazariy va amaliy fan, 90 yillar, Respublika ta'limi tizimi, sosiolog kadrlar tayyorlashga. Adabiyotlar ruyxati: 1. I.A. Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2. B.N. Normurodov Umumiy sotsiologiya (kulyozma) 3. Xorcheva «Osnovy sosiologii» Moskva 1999 y	Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar iva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

**MAVZU – 11. SAMARQAND SOTSILOGIYA MAKTABINING RIVOJLANISHI.
MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.**

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 12. samarqand sotsiologiya maktabining rivojlanishi. Mashgulot rejasi: 1. Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyoini oldindan ko'ra olish. 2. Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar.

	etish imkoniyati. 3. Nazariy va amaliy fan. 4. 90 yillarning boshida Respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi. Maqsadi: Talabalarga Sotsiologiya emperik fan sifatida o'z tadqiqot uslubi va texnologiyasiga asoslanib ijtimoiy hayotning turli sohalari bo'yicha dalillar ma'lumotlarda, jamiyatdagi mavjud muammolar, nuqsonlar, ziddiyatlar aks etadi. Asosiy kism: Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyot, oldindan ko'ra olish, ayta olish, oqibatlar, imkoniyat, nazariy va amaliy fan, 90 yillar, Respublika ta'limi tizimi, sosiolog kadrlar tayyorlashga. Adabiyotlar ruyxati: 1. I.A. Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2. B.N. Normurodov Umumiy sotsiologiya (kulyozma) 3. Xorcheva «Основы социологии» Москва 1999 y	Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar erva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, Aniqlaydilar.

MAVZU – 11. SAMARQAND SOTSILOGIYA MAKTABINING RIVOJLANISHI. MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.

MARUZA UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1 Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyoini oldindan ko'ra olish. 2. Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor etish imkoniyati.

	3.Nazariy va amaliy fan. 4. 90 yillarning boshida Respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sotsiologiya empirik fan sifatida o'z tadqiqot uslubi va texnologiyasiga asoslanib ijtimoiy hayotning turli sohalari bo'yicha dalillar ma'lumotlarda, jamiyatdagi mavjud muammolar, nuqsonlar, ziddiyatlar aks etadi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyot, oldindan ko'ra olish, ayta olish, oqibatlar, imkoniyat, nazariy va amaliy fan, 90 yillar, Respublika ta'limi tizimi, sosiolog kadrlar tayyorlashga.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

MAVZU – 11. SAMARQAND SOTSILOGIYA MAKTABINING RIVOJLANISHI.

SEMINAR UCHUN MODEL

3 KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Og'zaki axborotli. 1Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyoini oldindan ko'ra olish.

	2. Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor etish imkoniyati. 3. Nazariy va amaliy fan. 4. 90 yillarning boshida Respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sotsiologiya empirik fan sifatida o'z tadqiqot uslubi va texnologiyasiga asoslanib ijtimoiy hayotning turli sohalari bo'yicha dalillar ma'lumotlarda, jamiyatlardagi mavjud muammolar, nuqsonlar, ziddiyatlar aks etadi.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mohiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyot, oldindan ko'ra olish, ayta olish, oqibatlar, imkoniyat, nazariy va amaliy fan, 90 yillar, Respublika ta'limi tizimi, sosiolog kadrlar tayyorlashga.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za axborotli, «Baliq skeleti» Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Seminar matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

«UMUMIY SOTSILOGIYA» FANIDAN FOYDALANISHGA TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y.
4. I.A.Karimov «Milliy istiklol mafkurasi» Toshkent – 2000 y
5. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y
6. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y
7. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996

8. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
9. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.
- 10.N.S.Aliqoriyev va boshqalar «Umumiy sotsiologiya» Toshkent – 1999 y.
- 11.M.Bekmurodov va boshqalar «Sotsiologiya» Toshkent – 2000 y
- 12.Mualliflar jamoasi «Sotsiologiya» Toshkent – 2002 y
- 13.Smelzern «Sotsiologiya» Moskva 1994
- 14.B.N.Normurodov Umumiy sotsiologiya (kulyozma)
- 15.Xorcheva «Основы социологии» Moskva 1999 y
- 16.Sorokin P.I «Система социологии» Moskva 1993 y
- 17.E.Giddens «Sotsiologiya» Toshkent 2002 y
- 18.Jurayev N Tarix falsafasi Toshkent 1999 y
- 19.Farobiy «Fozil odamlar shaxri» Toshkent 1990 y
- 20.Istoriya sosiologii. M 1998 y
- 21.Begmatov A «Sotsiologiyaga karshi» Andijon 1995 y
- 22.Orlova I.B. «Yevraziyskaya sivilizatsiya». M., 1998 y
- 23.Toynbi A. Postijeni istorii M 1991 y
- 24.Xayrullayev M «Urta Osiyoda ilk ilk uygonish davri madaniyati» T. 1999 y
- 25.Kosnev M. «Ibtidoiy madaniyat tarixidan ocherklar» T. 1960 y.
- 26.Mejuyev V.M. «Kultura i istorii» M. 1977 y
- 27.Porsons G. «Chelovek v sovremennom mere» M. 1985
- 28.Puxlikov V.A Chelovek i obshestvo. M 1990 y
- 29.Xakimov N. «Shaxsning siyosiy madaniyati» T. 1990 y
- 30.O'zbekiston Respublikasi konunlari T. 1999 y
- 31.Yunusov K. «Sotsiologiya» metodik kullanma
- 32.Xolbekov A. Ildirov U. «Sotsiologiya lug-at» Toshkent, 1999 y.
- 33.Bafurov G., Xakimov N., «Madaniyat va jamiyat» T.:1993 i.
- 34.Ionin L.G. «Sotsiologiya kultura» -M.: 1996 g.
- 35.Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
- 36.Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 .
- 37.Farfkeev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
- 38.Istorii sosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.
- 39.Parsons T. «Chelovek v sovremennom mere». -M.: 1985 g.
- 40.M.Bekmuradov M. Sotsiologiya asoslari. -T.: 1994.
- 41.Uchebnoy sosiologicheskiy slovar!. -M.: 1997.
- 42.Normurodov B.N. Sotsiologiya tarixi XIX-XX asr. Samarkand, 2003.
- 43.Giddens E. «Sotsiologiya». -T.: 2002.
- 44.Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002.
- 45.Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.

MAVZU –13. SOTSIOLOGIYA FANINING PREDMETI VA OBYEKTI.

Reja:

- 1.Sotsiologiya fanining obyekti.
- 2.Odamlarning o'zaro aloqa munosabat.

I. Tayanch atama va iboralar: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligidir.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Sotsiologiya fanining obyekti jamiyat va unda sodir bo'layotgan xilma-xil voqeyalar, hodisalarga, jarayonlarni o'rganish va tushuntirish bo'lsa, uning subyektini xilma-xil faoliyat bilan shug'ullanuvchi odamlar tashkil etadi. Odamlarning o'zaro aloqa munosabat va bir-biriga ta'siri doirasida moddiy va ma'naviy ne'matlar yaratiladi. Sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligidir, odamlar turli ijtimoiy guruh, sinf, qatlam, tabaqa, kasblarga mansubgina emas, shu bilan birga ijtimoiy-etnik birlik – millatga, ijtimoiy-siyosiy ustqurma – davlatga birlashganlardir. Bularning barchasi birlashib yirik ijtimoiy uyushma – jamiyatni tashkil etadi.

Социологияни жамият ҳақидаги фан деб ҳисоблаш мумкин. Жамиятни ўрганувчи ҳар бир фан унинг табиатига ва асосий қизиқишига яқин бўлган, ўзининг тадқиқот предметига эгадир. Жамият ҳақидаги ушбу фанлар тизимида социологияни ажратиб турган нарса шуки, биринчи навбатда жамият ижтимоий тизимининг турли босқичларида шахс, оила, маҳалла, мактаб, институт, корхона, ташкилот, туман, шаҳар, вилоят бутун мамлакат, ҳамда ялпи жамиятда шаклланадиган ижтимоий ўзаро муносабатлар ва инсоний муносабатлар ўргади. «Шунинг учун социология жамиятни эмас, балки, жамиятни ташкил этувчи унинг асосида ишлаб турувчи ва ривожланувчи ижтимоий материални ўрганади» (О. Конт).

Жамият ҳақидаги фанлар умумий тизимида социология фани хусусиятини юқорида зикр этилгандек тушунтириш, ҳозирги замон социологиясининг предметини шундай таърифлашнинг имконини беради:

Социология жамиятни мураккаб ижтимоий организм сифатида ўрганади. Социология жамиятни мавжуд таркибий тузилмалари моҳияти, уларнинг ҳаракат тенденциялари ва тараққиёт қонуниятларини социал ташкил этилган тизимда тадқиқ этади. Шунингдек, социология асосий эътиборни жамиятни ҳар хил ижтимоий ва ҳудудий тузум босқичларида вужудга келадиган кенг маънодаги инсонлараро муносабатлари ва жамоатчилик фикрини ўрганишга қаратувчи фандир.

Социология фани жамиятнинг турли соҳалари иқтисодий, ижтимоий, сиёсий, маънавий-ахлоқий ва бошқа тармоқларида тадқиқотлар ўтказди.

Ўзбекистон шароитига мослаб, замонавий социологияда биз қуйидаги ўрганиш объектларини ажратамиз:

I. Ижтимоий босқич: 1. Жамият; 2. Ижтимоий қатлам; 3. Ижтимоий гуруҳ; 4. Маҳалла; 5. Оила; 6. Шахс;

II. Миллий босқич: 1. Миллат; 2. Элат; 3. Этник гуруҳ; 4. Авлод; 5. Миллий оила; 6. Индивид;

III. Тармоқлар босқичи: 1. Иқтисодиёт; 2. Сиёсат; 3. Маданият; 4. Фан; 5. Таълим; 6. Маънавият ва маърифат; 7. Экология ва бошқалар

IV. Ўудудий босқич: 1. Минтақа; 2. Мамлакат; 3. Вилоят; 4. Шаҳар; 5. Туман; 6. Ёишлоқ; 7. Маҳалла.

Мамлакатимизда социологиянинг роли ортиб бормоқда, бу фанга умумий қизиқиш кучаймоқда. Буни тушуниш мумкин, чунки Ўзбекистонда ҳозир янги ижтимоий-сиёсий ва маънавий иқлим шаклланди. Ижтимоий ҳаётнинг барча жабхаларида ўзгаришлар кузатилмоқда, социал таркибда ўзгаришлар қайд қилинмоқда, янги ижтимоий институтлар ва муносабатлар пайдо бўлмоқда. Ватанимизда социология ҳеч қандай тўсиқсиз ривожланиш ва мустақил ижтимоий фан сифатида ўзини англаш имконияти туқилди. Жамиятимизда кузатилаётган ижтимоий ўзгаришлар ва жараёнлар социология фанининг диққат марказида турибди.

Социологик фикрлашнинг энг муҳим жиҳати жамият ҳаётида инсон шахсини тушунишдан иборатдир. Шахсга бўлган социологик нуқтаи назарнинг ўзига ҳослиги шундан иборатки, бу фан унга ижтимоий воқеиликни ўзгартирувчи фаол мавжудот сифатида қарайди. Ижтимоий институтлар кўп жиҳатдан инсон ахлоқини ифодалайди, аммо айни шу вақтнинг ўзида улар инсон фаолиятининг ифодаси ва индивидларнинг ўзаро ижтимоий таъсири ҳосиласидир.

Жамият тўқрисидаги ҳозирги билимларнинг ўзига ҳос хусусияти шундан иборатки, улар социологик фикрлашнинг кучли таъсири остидадир. Жамиятимизда кузатилаётган мураккаб жараёнларни социологик таҳлилсиз тўқри тушуниш мумкин эмас.

Мамлакатимизда социологиянинг кейинги ривожланиши ва такомиллаштирилиши жамиятни чуқур ўрганиш ва англаш, жамият олдида турган ўтиш даврининг мураккаб муаммоларини анча самаралироқ ечишга имкон беради.

Инсонни барча даврларда нафақат уни ўраб турган табиатнинг жумбоқлари ва ходисалари, балки одамлар ҳаёти билан боқланган муаммолар ҳам қизиқтириб келган. Нима учун одамлар якка яшашни истамайдилар? Улар орасида чегара ўтказилишини нималар мажбур қилади? Нима учун баъзилар кўп неъматлардан фойдаланади, баъзиларда эса бундай имкониятлар йўқ?

Шунга ва шунга ўхшаш кўплаб саволларга жавоб кидириш ўтмишдаги донишмандлар ва олимларни улар яшаб турган жамиятни ўрганишга ундаган ва ҳаётнинг ўзи қўйган саволларга жавоб излашга ундаган. Социологияга оид энг биринчи билимларни олимлар ва донолар фикрларида топиш мумкин. Лекин ўша даврдаги тадқиқотлар тўла ва узлуксиз бўлмаган. Жамиятни таҳлил қилиш, гуруҳдаги инсон хулқини ўрганиш тўла-тўқис олиб борилмас эди. Инсонлар орасидаги муносабатларнинг мушкулланиши, мураккаб ташкилотларнинг пайдо бўлиши жамият олдида турган муаммоларни амалий ҳал қилиш эҳтиёжини кучайтирди.

«Социология» атамаси француз тилидан «жамиятни ва ижтимоий муносабатларни илмий ўрганиш» маъносини англатади.¹⁶ Бу таъриф ушбу фан нимани ўрганиши тўқрисида фақат умумий тасаввур беради. Ўзининг

¹⁶ Смелзер Нейл. Социология. М.Феникс, 1994, 659 б.

салкам ярим асрлик ривожланиши давомида социология ўзининг мазмуни ва услублари, қўллайдиган атамалари бўйича турли илмий мактаб ва йўналишлар тарафдорлари орасида кучли тўқнашувлардан иборат қийин йўлни босиб ўтди. Лекин бу турлича ёндошувларнинг мақсади битта - инсонни, уни ўраб турган ижтимоий борлиқни, унинг ижтимоий фикрлаш маданиятини чуқурроқ тушунишдан иборат. Шунинг учун машҳур рус-америкалик социологи П. Сорокин таъбири бўйича бу фанни «ўзига мос муҳитда яшовчи одамларнинг хулқини ўрганувчи» фан дея таърифлаш мумкин.

Социологиянинг объекти ва предмети нимадан иборат? Даставвал социология нафақат ижтимоий, балки табиий фанлар билимларини мужассам қилувчи умумий фан деб тушунилар эди. Бу ёндошув XIX асрнинг Қарбий Европа социологлариининг ишларида етакчи эди. Бу социологлarning фикрлари бўйича социология учун бошланқич фан ижтимоий ҳаёт асосларини аниқлаб берувчи ва инсон табиати ўзгармас хоссалари тўқрисида билим берувчи биология фанидир. Ўша давр олимларининг нуқтаи назари бўйича, ижтимоий ҳаётнинг ранг-баранглиги - бу жисмоний, ақлий, маънавий ва сиёсий ҳаракатлари бўлган асосий томонларнинг турларидир.

Кейинчалик француз социологи Э. Дюркгейм таъкидлаган эдики, ижтимоий соҳалар ўзига ҳос хусусиятлари билан ажралиб турган фактлардан иборат - бу «фикрлаш, фаолият ва сезиш усули, индивид ташқарисида жойлашган ва ўзига бўйсиндирувчи кучга эга бўлган, бунинг натижасида улар бунга боқланиб қолган»¹⁷.

Машҳур немис олими Макс Вебер онгни ижтимоий ҳаракат омили деб таърифлаган эди. У маданият ҳақидаги фанларни (уларга социологияни ҳам киритган эди) ва табиат ҳақидаги фанларни ажратган. М. Вебернинг фикрича, инсон онгли мавжудотлигини на тарихчи, на социолог, на иқтисодчи инкор эта олади. Айнан шу ерда ижтимоий фанлар объектининг табиат ходисаларидан фарқи мавжуд. М. Вебер фикрича¹⁸, субъектив маънога эга бўлган индивид ёки индивидлар хулқидан таркиб топган ҳаракат, социологиянинг предметиدير. «Социология... шундай фанки, деб ёзган эди М. Вебер, ижтимоий ҳаракатни... тушунишни хоҳлайди ва бунинг асосида унинг сабабларини тушунтириб беради...».¹⁹

Социология объекти ва предметини замонавий тушуниш иккита йўриқдан иборат. Биринчиси - жамият бу табиий биологик асосга тенглаштирилмайдиган алоҳида турдаги ижтимоий-маданий борлиқдир. Инсон - бу шундай мавжудотки, унинг умр кўриши яшаш ижтимоий шароитлари, етакчи ахлоқ ва маданият билан чамбарчас боқлангандир.

Иккинчиси - табиий дунёни ўрганишда ўзининг самарадорлигини исботлаган билиш йўллари ва усулларида фойдаланиш зарурлигидан иборат. Бу ерда табиий фанларда қўлланиладиган усуллардан онгсиз фойдаланиш эмас, балки олинган натижаларни албатта тажриба асосида текшириш, аниқлик ва жиддийликка интилиш, табиий фанлардаги умумий мантиқни қабул қилиш назарда тутилмоқда.

¹⁷ Дюркгейм Э. Социология методи. М.: Канон, 1995. 31 бет.

¹⁸ Вебер М. Исследования по методологии науки. М., 1980. 43 бет.

¹⁹ Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. Под ред. Т. Парсона. М.: 1972. С.364.

Шуларни назарда тутиб, социологиянинг ўрганувчи объекти сифатида гуруҳлар, ижтимоий институтлар, жамиятни ташкил қилувчи ижтимоий муносабатлар ва ҳаракатлари дунёси, деб таърифлаш мумкин.

Бошқа фанлар сингари, социология инсонни ўраб турган бутун дунёсини ўрганмайди, балки жамиятнинг, у ёки бу тизимнинг бир таркибий қисми сифатида кузатилаётган жараёнларини, уларнинг энг муҳим ва ўзига хос бўлган хоссаларини ўрганади. Бошқача қилиб айтганда, хусусий ижтимоий жараёнларни бутунликка, жамиятга тааллуқли деб ҳисобланилади. Машҳур америкалик социолог Т. Парсонс таъкидлаган эдики, социология бошқа ижтимоий фанлардан фарқли ўлароқ, «бутун жамиятга, ижтимоий тизимларнинг бирлашувига тааллуқли бўлган тизим ва жараёнларни ўрганади»²⁰. Зеро, социологни иқтисодиётда фойда маромлари қизиқтирмайди, балки уни бутун жамиятда пул қандай рол ўйнайди, ёки ижтимоий жараёнларни бошқаришда пулнинг ўрни қанчалик аҳамиятга эга эканлиги қизиқтиради. Социология шахсни жамиятда бажараётган фаолияти, ўзлаштирилган мақомларини ижтимоий тизим жараёнлари билан чамбарчас боққликда ўрганади.

Социологиянинг ўрганиш предмети инсон ҳаёти тарзининг конкрет ва хайратомуз воқеалари, одамларнинг жамиятдаги такрорий хулқ намуналари ҳисобланади.²¹ Ваҳолангки, оилада, кўчада, транспортда, дўконда, ишхонада, ўқув аудиториясида - хуллас барча вазиятларда инсон хулқининг такрорланувчан кўринишларини кузатишимиз мумкин. Масалан, одам дўконга кирганда, сотувчидан қандай муомала кутишини билади. Худди шундай аудиторияга кирган ўқитувчи ҳам талабалардан қандай муомала кутишини олдиндан билади. Айнан шу ҳолатда талабалар ҳам ўқитувчидан касб маҳоратини ишга солган ҳолда маъруза ўқиш, амалий машқулотлар ўтказиш ва талабаларнинг билимини объектив баҳолашини кутади. Айтиш мумкинки, ўқитувчи билан талабалар орасида ўзаро боққлик бор ва бу боққликлар улар таҳсил олаётган ўқув даргоҳининг ижтимоий мавқеи ҳамда жамият олдидаги вазифаларидан келиб чиқади. **Ижтимоий мавқе** шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини ифодалайди. Одамларнинг ўзаро ҳамкорлиги ва бажарадиган вазифаларининг мазмунини уларнинг мазкур ташкилотларда эгаллаб турган ижтимоий мавқелари аниқлаб беради. Ўз навбатида, одамларнинг конкрет ҳаракатлари жамланмиси социологияда «ижтимоий рол» атамаси билан ифодаланади. **Ижтимоий рол** ижтимоий мавқе (статус) нинг амал қилишини ифодалайди. Зеро, жамиятдаги инсон хулқи, ижтимоий ташкилотлар қабул қилган **ижтимоий нормалар** орқали бошқарилади. Булар нафақат жамиятда қабул қилинган қонунлар, анъаналар, балки, махсус норматив топшириқлар, айтайлик, у ёки бу жамоада қайд қилинган низомларда, буйруқларда ифодаланган бўлиши мумкин.

Кўрсатилган учала атама - мавқе, рол ва норма социологиянинг асосий тушунчаларидан ҳисобланади, улар ёрдамида ҳар қандай шахс ёки ижтимоий ташкилотларнинг хусусиятларига чизги бериш мумкин.

Жамиятдаги ижтимоий ташкилотлар ва инсонларнинг хулқ-атворлари механизмларини тушунтириш учун ўша жамиятнинг ижтимоий тизимини таҳлил қилиш лозим. Аммо, замонавий социология жамиятдаги ижтимоий

²⁰ Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. Под ред. Т. Парсона. М.: 1972. С.364.

²¹ Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. Под. ред. Т. Парсона-М.: 1972. С. 364.

тизимни тадқиқ этиш билан чегараланиб қолмайди, унинг тараққиёти ва ўзгаришларини ҳам башорат қилади. Ўтказилган социологик тадқиқотлар таҳлили шуни кўрсатадики, биринчидан, жамият ҳаётининг муҳим бўлган соҳалари - иқтисодиёт (меҳнат шароитлари), экология ва демографияга оид ҳолатлар жиддий эътибор билан ўрганилмоқда. Иккинчидан, социологик тадқиқотлар жамиятда демократияни ривожлантириш, ҳокимият масалалари, аҳолини бошқарув ишларда иштироки билан боқлиқ бўлган сиёсий жараёнлар ва ҳаракатларнинг мазмун ва моҳиятини очиқ беришга имкон яратади.

Учинчидан, социология жамият маънавий ҳаётини фаол ўрганади. Бунда унинг тадқиқот предмети бўлиб маърифий, маданий, илмий, адабий, ижодий, диний ва бошқа соҳаларнинг муаммолари хизмат қилади.

Демак, социология ижтимоий ҳаётнинг бир соҳаси билан чегараланиб қолмай, у инсон мансуб бўлган барча гуруҳлар, қатламлар, жамоалар, муассасалар, ҳамда одамларнинг кундалик-маиший ҳаётлари масалалари билан ҳам қизиқади. Бошқача қилиб айтганда, социологиянинг **бош мақсади** - бу инсон ва унга алоқадор ижтимоий ташкилотларнинг хатти-ҳаракатларини оқилона тарзда тушунтиришдир. Бунинг натижасида эса жамиятда мавжуд бўлаётган муаммолар ўзига хос ечимини топади.

Социология жамиятни умумий мавҳумлик эмас, балки конкрет воқелик деб таъриф этади. Бунда у ўзига хос атама ва тушунчалардан фойдаланади. Масалан, агарда файласуф объектив воқелик ҳақида мавҳумроқ гапирса, социолог бу воқеликни тўлдириб, эмпирик натижаларга таянган ҳолда изоҳлайди. Агар маданият тушунчаси файласуф учун инсон руҳининг маҳсули бўлса, социолог учун - у ҳуқ-атворнинг реал натижаси, ҳаракатларнинг мувофиқлаштирувчи тизимидир.

Социолог конкрет инсонга яқин туришга ҳаракат қилади ва уни кўпроқ илмий асосда кундалик ҳаётни конкрет ўрганиш қизиқтиради. Социолог бирор бир ходисани ўрганаётганида унга таъсир кўрсатаётган аниқ механизмга асосий эътиборни қаратади. Масалан, меҳнат фаолияти мотивациясини кўриб чиқаётган социолог меҳнат жараёнида моддий рақбатлар қандай аҳамият касб этишини амалий жиҳатдан очиқ беради. Шу нуқтаи назардан социолог нафақат миқдорий, статистик маълумотларга, балки уларнинг сифатий таснифига ҳам таянади.

Мавзу бўйича таянч атамалар: *ижтимоий норма, рол, мавқе, социологиянинг бош мақсади.*

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y
4. Normurodov B.N. Sotsiologiya tarixi XIX-XX asr. Samarkand, 2003.
5. Giddens E. «Sotsiologiya». -T.: 2002.
6. Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002.
7. Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.

13- MAVZU: SOTSILOGIYA FANINING PREDMETI VA OBYEKTI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	13-Mavzu:Sotsiologiya fanining predmeti va obyekti. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Sotsiologiya fanining obyekti. 2.Odamlarning o'zaro aloqa munosabat. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligidir. Asosiy qism: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002. 2.Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar erva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

**13-MAVZU: SOTSILOGIYA FANINING PREDMETI VA OBYEKTI.
MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.**

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	13-Mavzu:Sotsiologiya fanining predmeti va obyekti. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Sotsiologiya fanining obyekti. 2.Odamlarning o'zaro aloqa munosabat. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligidir. Asosiy qism: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Normurodov B.N. «Sotsiologiya» Samarkand, 2002.	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.

	2.Sosiologicheskiy slovar. -M.: 2002.	
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

**13-MAVZU: SOTSIOLOGIYA FANINING PREDMETI VA OBYEKTI.
MA'RO'ZANING TEXNOLOGIK XARITASI.**

MARUZA UCHUN MODEL

KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 13-Mavzu:Sotsiologiya fanining predmeti va obyekti. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Sotsiologiya fanining obyekti. 2.Odamlarning o'zaro aloqa munosabat.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligidir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy	O'quv faoliyatining natijalari: Sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich.

bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

13-MAVZU:SOTSILOGIYA FANINING PREDMETI VA OBYEKT.

SEMINAR UCHUN MODEL

KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. seminarrejasi.	Ogzaki axborotli. 1.Sotsiologiya fanining obyekti. 2.Odamlarning o'zaro aloqa munosabat.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligidir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: sotsiologiya, fan, obyekt, jamiyat, sodir bo'layotgan xilma-xil voqea, xodisa, jarayonlarni o'rganish, tushuntirish, subyekti, faoliyat, shug'ullanich.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, aqliy hujum.

O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

14-MAVZU: SOTSILOGIYA FANINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOT BOSQICHLARI.

Reja:

Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish.
Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat

I.Tayanch atama va iboralar: Ijtimoiy hayot, rivojlanish qonuniyatlar, o'rganish, qaratilgan, ta'limotlar, qarashlar.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyatlarni o'rganishga qaratilgan ta'limotlar, qarashlar eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilgan.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV.Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish uchun eng avvalo uning vujudga kelishi va tarixiy rivojlanish bosqichlarni o'rganish muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyatlarni o'rganishga qaratilgan ta'limotlar, qarashlar eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilgan. Aflotunning «Qonunlar», «Davlat to'g'risida» Arastuning «Siyosat

to'g'risida», «Metafizika», «Etika», Prtagorning «Haqiqat» kabi asarlarida jamiyat to'g'risidagi qarashlar yaqqol ko'zga tashlanadi. Qadimgi Gresiya va Rimda oila, jamiyat, davlat, mulkchilik, fuqarolik, boshqaruv tizimi odamlarning o'zaro munosabatlarga doir qimmatli fikrlar ilgari surilgan.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi» Toshkent – 1999 y
2. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asrga intilmokda» Toshkent – 1999 y
3. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y.
4. Parsons T. «Chelovek v sovremennom mere». -M.: 1985 g.
5. M.Bekmuradov M. Sotsiologiya asoslari. -T.: 1994.
6. Uchebnoy sosiologicheskiy slovar. -M.: 1997.

14-MAVZU SOTSIOLOGIYA FANINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOT BOSQICHLARI.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vahti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi

1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	14- Mavzu:Sotsiologiya fanining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish. 2.Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyatlarni o'rganishga qaratilgan ta'limotlar, qarashlar eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilgan. <u>Asosiy kism:</u> Ijtimoiy hayot, rivojlanish qonuniyatlar, o'rganish, qaratilgan, ta'limotlar, qarashlar. <u>Adabiyotlar ro'yxati:</u> M.Bekmuradov M. Sotsiologiya asoslari. -T.: 1994. Uchebnoy sosiologicheskiy slovar. -M.: 1997.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

14-MAVZU SOTSILOGIYA FANINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOT BOSQICHLARI.

Maruza texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari.	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi

Vaqti		
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	14- Mavzu:Sotsiologiya fanining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. <u>Mashg'ulot rejasi:</u> 1.Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish. 2.Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyatlarni o'rganishga qaratilgan ta'limotlar, qarashlar eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilgan. <u>Asosiy kism:</u> Ijtimoiy hayot, rivojlanish qonuniyatlar, o'rganish, qaratilgan, ta'limotlar, qarashlar. <u>Adabiyotlar ro'yxati:</u> M.Bekmuradov M. Sotsiologiya asoslari. -T.: 1994. Uchebnoy sosiologicheskiy slovar. -M.: 1997.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yilva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

14- MAVZU:SOTSILOGIYA FANINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOT BOSQICHLARI.

MA'RO'ZA UCHUN MODEL

KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli . 1.Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish. 2.Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyatlarni o'rganishga qaratilgan ta'limotlar, qarashlar eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilgan.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari:Ijtimoiy hayot, rivojlanish qonuniyatlar, o'rganish, qaratilgan, ta'limotlar, qarashlar.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za , muloqot, «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

14- MAVZU:SOTSILOGIYA FANINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOT BOSQICHLARI.

SEMINAR UCHUN MODEL

KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 30
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Og'zari axborotli. 1.Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish. 2.Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyatlarni o'rganishga qaratilgan ta'limotlar, qarashlar eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilgan.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari:Ijtimoiy hayot, rivojlanish qonuniyatlar, o'rganish, qaratilgan, ta'limotlar, qarashlar, faylasuflar.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

Mavzu-15. Markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari.

Reja:

- 1.Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiylar uyg'onish davrining ilk vakillari edi.
- 2.Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat

I.Tayanch atama va iboralar: Sharqda, Markaziy Osiyoda, IX-XII asrlari Uyg'onish davri, ilm-fan, madaniyat.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Sharqda ayniqsa Markaziy Osiyoda uchta asr davrining IX-XII asrlari Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyatning ajralmas qismidir.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV.Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

Sharqda ayniqsa Markaziy Osiyoda uchta asr davrining IX-XII asrlari Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyatning ajralmas qismidir. Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiyalar uyg'onish davrining ilk vakillari edi. Ularning ilmiy kashfiyotlari va Ma'mun Akademiyasidagi faoliyati fan tarixida abadiy muxirlanib qoldi. Forobiy (873-950), ibn Sino (980-1037), Beruniy (937-1021) jamiyat, davlat, oila, axloq, komil inson, madaniyat, sivilizasiya, odatlar haqidagi qarashlari sotsiologiyada muhim o'rin tutadi. Forobiyning «Fuqarolik siyosati», «Fozil odamlar shahri», Ibn Sinoning «Tib qonunlari», «Donishmandnoma», Beruniyning «Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklari», «Hindiston» asarlari hozirgacha ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlof, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y
2. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
3. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.
4. Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
5. Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.
6. Farfkev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
7. Istorii sosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.

MAVZU-15. MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARNING SOTSILOGIK QARASHLARI.

Seminar texnologik xaritasi.

Ishlash bosqichlari.	2 coat Faoliyat
-----------------------------	----------------------------

Vahti	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu-15. Markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari. Ma'ruza mashg'ulotlari: 1. Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiylar uyg'onish davrining ilk vakillari edi. 2. Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat Maqsadi: Sharqda ayniqsa Markaziy Osiyoda uchta asr davrining IX-XII asrlari Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyatning ajralmas qismidir. 1.2. Asosiy tushunchalar: Sharqda, Markaziy Osiyoda, IX-XII asrlari Uyg'onish davri, ilm-fan, madaniyat. 1.3. Talabalarni baholash mezoni bilan tanishtiradi. Adabiyotlar ro'yxati ilova qilinadi. 1. I.A. Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y 2. I.A. Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Insert», «Nilufar guli» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida muhokama o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU-15. MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARNING SOTSIOLOGIK QARASHLARI.

Seminar mashg'uloti ta'lim texnologiyasining

Modeli

kurs

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni 45
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Seminar rejasi.	Og'zari axborotli: 1.Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiylar uyg'onish davrining ilk vakillari edi. 2.Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sharqda ayniqsa Markaziy Osiyoda uchta asr davrining IX-XII asrlari Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyatning ajralmas qismidir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mohiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sharqda, Markaziy Osiyoda, IX-XII asrlari Uyg'onish davri, ilm-fan, madaniyat.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Insert», «Nilufar guli»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.Krosvordlar yechish

MAVZU-15. MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARNING SOTSIOLOGIK QARASHLARI.

Ma'ro'za, texnologik xaritasi.

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu-15.Markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari. Ma'ruza mashg'ulotlari: 1.Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiylar uyg'onish davrining ilk vakillari edi. 2.Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat Maqsadi: Sharqda ayniqsa Markaziy Osiyoda uchta asr davrining IX-XII asrlari Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyatning ajralmas qismidir. 1.2.Asosiy tushunchalar: Sharqda, Markaziy Osiyoda, IX-XII asrlari Uyg'onish davri, ilm-fan, madaniyat. 1.3. Talabalarni baholash mezonini bilan tanishtiradi. Adabiyotlar ro'yxati ilova qilinadi. 1.I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y 2.I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.	Tinglaydilar va aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejasi va tuzilishiga binoan «Insert», «Nilufar guli» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yoki ma'lumot ustida muhokama o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

MAVZU-15. MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARNING SOTSIOLOGIK QARASHLARI.

Ma'ro'za, mashg'uloti ta'lim texnologiyasining

Modeli

kurs

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za, rejasi.	Og'zari axborotli: 1.Sharqda al-Xorazmiy (780-850) Farobiyilar uyg'onish davrining ilk vakillari edi. 2.Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Sharqda ayniqsa Markaziy Osiyoda uchta asr davrining IX-XII asrlari Uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyatning ajralmas qismidir.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mohiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Sharqda, Markaziy Osiyoda, IX-XII asrlari Uyg'onish davri, ilm-fan, madaniyat.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, muloqot, «Insert», «Nilufar guli»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.Krosvordlar yechish

Mavzu – 16. Xix asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi.

Reja:

- 1.Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi.
- 2.Diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda.

I.Tayanch atama va iboralar:Teologik bosqichda, insonning g'ayritabiiy tushunchasi, diniy tasavvurlar, asos, metafizik bosqich.

II. Darsning maqsadi: Talabalarga Metafizik bosqichda g'ayritabiiy kuchdan voz kechib mavhum, sabab va boshqa falsafiy me'yorlar yordamida tushuntiradi. Pozitiv bu – ilmiy bosqich.

III. Darsning jihozi: Ma'ruza matni, o'quv adabiyotlar, ma'lumotnoma.

IV. Darsning borishi: Tashkiliy qism, talabalar bilan salomlashib, davomatni aniqlash, jahon yangiliklaridan so'rash, darsni e'lon qilish.

V. Yangi mavzu bayoni:

O.Kont tomonidan 1839 yilda «Pozitiv falsafa kursi» asarining 3 tomi nashr etilishi va unda sotsiologiya terminining ishlatilishi sosiologshiyaning shakllanishiga turtki bo'ldi. O.Kont insonning intellektual rivojlanishining 3 ta bosqichi teologik, metafizik va pozitivni ilgari surdi.

Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi diniy tasavvurlar asosida bo'ldi. Metafizik bosqichda g'ayritabiiy kuchdan voz kechib mavhum, sabab va boshqa falsafiy me'yorlar yordamida tushuntiradi. Pozitiv bu – ilmiy bosqich. Bu bosqich oddiylikdan murakkablik tomon harakatlanish bilan xarakterlanadi. Masalan: o'rganilayotgan obyekt qanchalar oddiy bo'lsa, u yerda pozitiv bilimlar shunga tez qaror topadi.

ADABIYOTLAR:

1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y.
2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.
3. I.A.Karimov «Ma'naviyat yuksalish yulida» Toshkent – 1998 y.
4. Xolbekov A. Ildirov U. «Sotsiologiya lug-at» Toshkent, 1999 y.
5. Bafurov G., Xakimov N., «Madaniyat va jamiyat» T.:1993 i.
6. Ionin L.G. «Sotsiologiya kultura» -M.: 1996 g.

Mavzu – 16. XIX asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi.

Seminar texnologik xaritasi.

2 coat

Ishlash bosqichlari. Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich	Mavzu – 16. xix asr oxiri xx asr boshlarda	Tinglaydilar va

Kirish 5-10 daqiqa	sotsiologiyani shakllanishi va rivojlanishi. <u>Mashg'ulot rejas:</u> 1. Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi. 2. Diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Metafizik bosqichda g'ayritabiiy kuchdan voz kechib mavhum, sabab va boshqa falsafiy me'yorlar yordamida tushuntiradi. Pozitiv bu – ilmiy bosqich. Asosiy qism: Teologik bosqichda, insonning g'ayritabiiy tushunchasi, diniy tasavvurlar, asos, metafizik bosqich. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	aniqlashtiradilar. Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Seminar rejas va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi.. 2.2. Savol – javob va tezkor so'rov orqali mavzu bo'yicha talabalarning umumiy bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshqarish imkonini vujudga keltiradi.
3 bosqich Yakuniy 10-15 daqiqa	3.1. Mavzu bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi	Savol beradilar, aniqlaydilar.

Mavzu –16. XIX asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyani shakllanishi va rivojlanishi.

Ma'ro'zaning texnologik xaritasi.

2 soat

Ishlash bosqichlari Vaqti	Faoliyat	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 bosqich Kirish 5-10 daqiqa	Mavzu – 16. xix asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyani shakllanishi va rivojlanishi. <u>Mashg'ulot rejas:</u>	Tinglaydilar aniqlaydilar va muhim joylarini yozib boradilar.

	1. Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi. 2. Diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda. <u>Maqsadi:</u> Talabalarga Metafizik bosqichda g'ayritabiiy kuchdan voz kechib mavhum, sabab va boshqa falsafiy me'yorlar yordamida tushuntiradi. Pozitiv bu – ilmiy bosqich. Asosiy qism: Teologik bosqichda, insonning g'ayritabiiy tushunchasi, diniy tasavvurlar, asos, metafizik bosqich. Adabiyotlar ro'yxati: 1. I.A.Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T., 2008 y. 2. I.A.Karimov «O'zbekiston Buyuk kelajak sari» Toshkent – 1998 y.	Savollar beradilar, Javob beradilar.
2 bosqich Asosi 55-65 daqiqa	2.1. Ma'ro'za rejasi va tuzilishiga binoan «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal» uslublardan foydalansa bo'ladi. 2.2. Mavzu bo'yicha o'qituvchi tayyorlab kelgan krassvordlar yechiladi va talabalarning bilimi aniqlanadi.	Bu jadval yordamida talabalar faoliyatini oshirish imkoniyatini yaratadi, qo'shimcha materillar yva ma'lumot ustida ishlashni o'rgatadi, tushunish jarayonini boshg'arish imkonini vujudga keltiradi.
	3.1. Mavzu mustahkamlandi savollarga javob berish bo'yicha yakun qiladi. 3.2. Mustaqil ish uchun topshiriq beradi. 3.3. Darsni yakunlaydi.	Savol beradilar, aniqlaydilar.

Mavzu – 16. XIX asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi.

MARUZA UCHUN MODEL

KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi. Ma'ro'za rejasi.	Ma'ro'za axborotli. 1. Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi.

	2.Diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Metafizik bosqichda g'ayritabiiy kuchdan voz kechib mavhum, sabab va boshqa falsafiy me'yorlar yordamida tushuntiradi. Pozitiv bu – ilmiy bosqich.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mhiyatidan kelib chiqqan holda, ma'ro'zani muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Teologik bosqichda, insonning g'ayritabiiy tushunchasi, diniy tasavvurlar, asos, metafizik bosqich.
Ta'lim usullari	Ma'ro'za, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal»
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

Mavzu – 16. XIX asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyani shakllanishi va rivojlanishi.

SEMINAR UCHUN MODEL

KURS

O'quv vaqti 2 soat	Talabalar soni
O'quv mashg'ulotining shakli va turi.	Og'zaki axborotli.

Seminar rejasi.	1.Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi. 2.Diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarga Metafizik bosqichda g'ayritabiiy kuchdan voz kechib mavhum, sabab va boshqa falsafiy me'yorlar yordamida tushuntiradi. Pozitiv bu – ilmiy bosqich.
Pedagogik vazifalar: Mavzuning tub mohiyatidan kelib chiqqan holda, Seminar muayyan qismlarga bo'lish, har bir qismni o'zaro mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash, ochib berish, tushuntirish, shakllantirish.	O'quv faoliyatining natijalari: Teologik bosqichda, insonning g'ayritabiiy tushunchasi, diniy tasavvurlar, asos, metafizik bosqich.
Ta'lim usullari	Seminar, muloqot, «Baliq skeleti» «Kadaskop» «Verbal».
O'quv faoliyatining tashkil qilish shakllari.	Jamoa, guruhlarda ishlash.
Ta'lim vositalari.	Ma'ro'za matni darsliklar, o'quv majmua, testlar yozilgan kartochkalar, doska, bo'r.
Monitoring va baholash	Og'zaki so'rov: Tezkor so'rov.

**OZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
TARIX-FALSAFA FAKULTETI.**

**«Tasdiqlayman»
SamDU o'quv ishlari bo'yicha
rektor muovini**

_____prof.A.Soleev.
2010 y. «_____»

«УМУМИЙ СОТСИОЛОГИЯ» fanidan

O'QUV DASTURI

Oliy ta'limning 200000 – «Gumanitar fanlar va san'at bilim» sohasining

«Сотсиология» bakalavriat yo'nalishi talabalari uchun

SAMARQAND -2010

«Umumiy sotsiologiya» fani bo'yicha reyting nazoratlari texnologik

XARITASI

Ta'lim yo'nalishi: Sotsiologiya bakalavriat 3-kurs

**Umumiy o'quv soati –136soat , shundan ma'ruza – 60 soat, seminar – 16soat, Mustakil ish-
60**

Ishchi o'quv dasturining	Umumiy soat	Baholash turi	Nazorat shakli	Mak ball	Sar ball	Muddati
---------------------------------	--------------------	----------------------	-----------------------	-----------------	-----------------	----------------

mavzular tartib raqami (qo'shimcha topshiriq mazmuni)	Ma'ruza	seminar	Mustaqil ish	Laboratori va	jami					
1 – modul										
1-10 mavzular	30	12	31	13	86	JB	Kundalik nazorat, davomat, mustaqil ish faollik kollokvium	17	-	Dars davomida Dars yakunida Dars davomida Dars yakunida
						OB	Yozma			
2 modul										
11-23						JB	Og'zaki	18	-	
						OB	Yozma	35	-	
								70	39	
						YaB	Yozma, og'zaki	30	-	Jadval bo'yicha
	48	12	26	13	98	Jami:		100	55	

Tuzuvchi:

дотс.И.Негматов

**«УМУМИЙ СОТСИОЛОГИЯ» FANI BO'YICHA BAKALAVRLAR BILIMINI
REYTING TIZIMI ASOSIDA BAHOLASH MEZONLARI.**

Seminar mpshg'klotlarini	-seminar mavzusi doirasida ko'rsatilgan savollar bo'yicha konspektning mavjudligi;
-----------------------------	---

baholash jarayonida quyidagilar inlbatga olinadi:	-mashg'ulotga tayyorgarlik jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlardan foydalanilganligi: -tavsiya etilgan adabiyotlardan tashqari qo'shimcha adabiyotlardan (darslik, davriy matbuoi, internetdan olingan ma'lumotlar va hokazo):
Oraliq baholash mezonlari: 35 ball	-fanning OV uchun belgilangan bo'limi yoki qismi bo'yicha nazariy bilimlarning to'la o'zlashtirganlik darajasi: -olingan nazariy bilimlarni qulay bilish ko'nikmalarining shakllanganlik darajasi: -qo'yilgan savollarga berilgan javoblarning ilmiy asoslanganligi: -o'tilgan mavzular bo'yicha mustaqil fikrlash qobiliyatini namoyon etganligi: -tasiya etilgan adabiyotlardan tashqari qo'shimcha manbalardan foydalanganlik.
Yakuniy baholash mezonlari; 30 ball	-fan bo'yicha nazariy bilimlarning to'la o'zlashtirganlik darajasi: -olingan nazariy bilimlarni amalda qo'llay bilish ko'nikmalarining shakllanganligi: -qo'yilgan savollarga berilgan javoblarning aniq va lo'nda ilmiy asoslanganligi: -o'tilgan fan bo'yicha mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllanganligi: -tavsiya etilgan adabiyotlar va qo'shimcha manbalarni o'zlashtirganligi.
Qo'yidagi hollarda talabaning bilim darajasi 0-38 ball bilan baholanishi mumkin;	Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik: Bilmaslik. Fani o'zlashtirmaslik.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish: fakultetlararo
Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya
Variant №1

Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)
G'arb sotsiologiyasi rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari. (pozitivizm, naturalizm)
Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
O'zbekistonning istiqlol va taraqqiyot yo'li haqida. (taraqqiyot, paradigma)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №2

Sotsiologiyaning umummetodologik muammolari. (metodologiya, metod)
Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
Ijtimoiy boshqaruv. (boshqaruv, menejment)
Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №3

1. I.A.Karimov mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kontsepsiyasi//Ma'rifat, 2010 yil 13 noyabr, №89 (8322) hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
2. Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (e'tar, ommaviy)
3. Sotsiologiya fanining tarkibiy qismlari. (umumnazariy, empirik)
4. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
5. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №4

1. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)
2. «Temur tuzuklari»da ijtimoiy tabaqalar haqida. (tabaqa, qatlam)
3. Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va va xalqaro terrorizmning reaksiyon mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
4. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqye, rol)
5. O'zbekistonning istiqlol va taraqqiyot yo'li haqida. (taraqqiyot, paradigma)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №5

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqye, rol)
2. Sotsiologiyaning tuzilishi. (makro, mikro)
3. Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi. (guruh, qatlam, tabaqa)
4. Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va va xalqaro terrorizmning reaksiyon mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
5. G'arb sotsiologiyasi da individ va individuallik. (individ, shaxs)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №6

1. G'arb sotsiologiyasida individ va individuallik. (individ, shaxs)
2. Jamiyat ijtimoiy tuzilishining asosiy elementlari. (sinfiy, milliy, demografik)
3. Ijtimoiy birlik tushunchasi va uning mohiyati. (guruhiy, hududiy)
4. Sotsiologiya evolyusion taraqqiyoti to'g'risida.
5. Sotsiologiya ning tuzilishi. (makro, mikro)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №7

1. Sotsiologiya evolyusion taraqqiyoti to'g'risida.

2. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)
3. Hozirgi zamon oilasining xususiyatlari.
4. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, dastur)
5. Qadimgi Sharqda ijtimoiy qarashlar. (Xitoy, Misr, Hindiston)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №8

1. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, dastur)
2. Makro va mikro sotsiologiya . (makro, mikro).
3. I.A.Karimov mamlakatimizni moderizatsiya qilish yo'lini izchil davom ettirish taraqqiyotimizning muhi momilidir //Ma'rifat, 2010 yil 8-dekabr, №97(8330). Hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
4. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)
5. Sotsiologiya ijtimoiy muammolar haqida. (ijtimoiy siyosat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №9

1. Qadimgi Sharqda ijtimoiy qarashlar. (Xitoy, Misr, Hindiston)
2. Sotsiologiya ijtimoiy muammolar haqida. (ijtimoiy siyosat)
3. Sosiologik anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli)
4. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston» asarlari asosida)
5. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №10

1. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston» asarlari asosida)
2. I.A.Karimovning Xalq deputatlari Samarqand viloyati kengashining navbatdan tashqari sessiyasida so'zlagan nutqi//Ma'rifat, 2010 yil 18 dekabr Hozirgi zamon sotsiologiyasi haqida.
3. Sosiologik tadqiqotda kuzatish usuli. (muntazam, rejali, maqsadli)
4. Sosiologik anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli)
5. Hozirgi zamon sotsiologiyasi ning yirik vakillari va ularning qarashlari.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №11

Hozirgi zamon sotsiologiyasi ning yirik vakillari va ularning qarashlari.

Jadidlarning ijtimoiy fikrlari. (jadid, mafkura)

Sotsiologiya fanida tayanch iboralar va asosiy kategoriyalar.

O'zbekiston XXI asrda. (imkoniyat, muammo, istiqbol)

Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №12

1. Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)

2. Milliy g'oya va uning asosiy xususiyatlari. (milliy g'oya, milliy mafkura)

3. M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm ruhi» asari.

4. Jadidlarning ijtimoiy fikrlari. (jadid, mafkura)

5. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari. (sotsiologiya, kategoriya, fan)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №13

1. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari.
2. Ijtimoiy boshqaruv. (avtoritar, demokratik, liberal)
3. Taraqqiyotga formasion va sivilizasion yondashuv. (formasiya, sivilizasiya)
4. M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm ruhi» asari.
5. Iqtisodiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (iqtisod, mehnat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №14

Sotsiologiya hozirgi zamon tizimi haqida. (tizim, tuzum)
Sotsiologiyada milliy va umuminsoniy qadriyatlar muammosi. (milliy, umuminsoniy)
Iqtisodiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (iqtisod, mehnat)
M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm ruhi» asari.
Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rivoyat, san'at, urf-odat).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №15

Din sotsiologiyasi .
Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'rni va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik)
Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik)
Hozirgi zamon global muammolari. (globalizm, mintaqaviy)
G'arbiy Yevropa sotsiologiyasi da tizim nazariyasi.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №16

Hozirgi zamon global muammolari. (globalizm, mintaqaviy)

Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rivoyat, san'at, urf-odat)
Sharq diniy qarashlarida ijtimoiy muammolar. (Konfusi, Zardusht, Budda)
Sosiologik ong va tafakkur. (tafakkur, dunyoqarash)
Ijtimoiy faoliyat va uning shakllari. (faoliyat, harakatchanlik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №17

Sosiologik ong va tafakkur. (tafakkur, dunyoqarash)
G'arbiy Yevropa sotsiologiyasi da tizim nazariyasi.
Shaxs sotsiologiyasi. (genetika, ijtimoiylik)
Sharq diniy qarashlarida ijtimoiy muammolar. (Konfusi, Zardusht, Budda)
Tabaqalashuvning tarixiy tiplari. (qulchilik, kastachilik, soslaviya)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №18

Ijtimoiy faoliyat va uning shakllari. (faoliyat, harakatchanlik)
Sosiologik tadqiqotlarda metod va metodologiya.
Ijtimoiy nazorat institutlari. (oila, jamoa, mahalla)
Shaxs sotsiologiyasi. (genetika, ijtimoiylik)
Ijtimoiy harakat va uning omillari.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №19

Sosiologik bilimlar tarixi. (kognitiv, pozitiv)

Tabaqalashuvning tarixiy tiplari. (qulchilik, kastachilik, soslaviya)
Ijtimoiy harakat va uning omillari.
Sosiologik tadqiqotlarda metod va metodologiya.
Sosiologik qarashlarning antik davri.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №20

Sosiologik qarashlarning antik davri.
Etnosotsiologiya ning asosiy yo'nalishlari. (millat, elat, etnografik guruh)
Ijtimoiy tabaqalanish va ijtimoiy tengsizlik. (tabaqa, yuqori, o'rta, quyi)
Ijtimoiy harakat va uning omillari.
Hozirgi jamiyatning asosiy belgilari. (industrial, postindustrial)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №21

1. Sotsiologiya ning rivojlanish bosqichlari. (klassik, noklassik, hozirgi davr)
2. Hozirgi jamiyatning asosiy belgilari. (industrial, postindustrial)
3. Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz faravonligini yanada yuksaltirishdir. – Toshkent, "O'zbekiston", 2010. – 80 b. asari sotsiologik muammolari haqida.
4. Etnosotsiologiyaning asosiy yo'nalishlari. (millat, elat, etnografik guruh)
5. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №22

1. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
2. Sotsiologiyaning tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, emperik)
3. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
4. Sotsiologiyada ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruh, hududiy)
5. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №23

1. Fuqarolik jamiyatni asosiy tamoyillari. (qonun, huquq, erkinlik)
2. Sotsiologiyada ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruh, hududiy)
3. Ijtimoiy institutlar va ularning jamiyatdagi roli
4. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
5. Maxsus sosiologik nazariyalarning asosiy yo'nalishlari. (iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy jarayonlar, ma'naviy hayot)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №24

1. Maxsus sosiologik nazariyalarning asosiy yo'nalishlari. (iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy jarayonlar, ma'naviy hayot)
2. Ommaviy madaniyatning asosiy belgilari. (muzika, sirk, adabiyot, kino)
3. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)
4. Ijtimoiy institutlar va ularning jamiyatdagi roli.
5. Klassik sotsiologiya ning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №25

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
2. Klassik sotsiologiyaning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)
3. Sharq mutafakkirlarining ijtimoiy jarayonlar va ijtimoiy jamoalarga bergan bahosi. (Konfusi, Zardusht, Budda)
4. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik).
5. Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №26

1. Ma'naviy hayot sotsiologiyasi va uning asosiy yo'nalishlari. (shaxs, ta'lim, madaniyat, fan, din)
2. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari. (jamiyat, ijtimoiy tizim, ijtimoiy munosabat, ijtimoiy jarayon, shaxs)
3. Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik)
4. Shaxs xususiyatlarining shakllanish omillari. (irsiy, ruhiy, jismoniy, bilim)
5. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (huquq, vazifa, belgilangan, erishilgan, kutiladigan, bajariladigan)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №27

1. Shaxs xususiyatlarining shakllanish omillari. (irsiy, ruhiy, jismoniy, bilim)
2. O'rta sinf va uning tarkibi, asosiy belgilari. (tabaqa, qatlam, toifa)
3. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik)
4. F.Temminesning evolyusion taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari. (jamoat, jamiyat)
5. Siyosiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (siyosat, davlat, hokimiyat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish: fakultetlararo

Kurs: 3 Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №28

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (huquq, vazifa, belgilangan, erishilgan, kutiladigan, bajariladigan)
2. Jamiyatning ijtimoiy tuzulishi. (guruh, qatlam, tabaqa, turmush tarzi, madaniy qurulishi)
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, "Ma'naviyat", 2008. - 176 b.asari sotsiologik muammolari haqida.
4. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik).
5. G'arbiy Yevropa sotsiologiya maktabi. (elita, omma, ijtimoiy xulq, jamiyat, jamoa)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish: fakultetlararo

Kurs: 3 Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №29

1. G'arbiy Yevropa sotsiologiya maktabi. (elita, omma, ijtimoiy xulq, jamiyat, jamoa)
2. Tashkilot sotsiologiyasi . (rasmiy va norasmiy tashkilotlar, erkin, majburiy va manfaatli boshqaruv tashkilotlari)
3. Siyosiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (siyosat, davlat, hokimiyat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish: fakultetlararo

Kurs: 3 Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №30

1. Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (e'lon, xalq, ommaviy)
2. Sotsiologiya fanining tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, empirik)
3. «Temur tuzuklari»da ijtimoiy tabaqalar haqida. (tabaqa, qatlam)
4. Tashkilot sotsiologiyasi . (rasmiy va norasmiy tashkilotlar, erkin, majburiy va manfaatli boshqaruv tashkilotlari)
5. Siyosiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (siyosat, davlat, hokimiyat).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

32 – variant

1. O.Kontning jamiyat rivojlanishining uch bosqichi haqidagi ta'limoti. (teologik, metafizik, pozitiv)
2. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (taelim, tarbiya, ijtimoiy muhit)
3. Ijtimoiy taraqqiyot to'g'risidagi qarashlar. (evolyusion, revolyusion, progressiv, regressiv)
4. Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (eletar, xalq, ommaviy).
5. Sotsiologiya fanining tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, emperik).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

33 – variant

1. Jamiyatning ijtimoiy tuzulishi. (guruh, qatlam, tabaqa, turmush tarzi, madaniy qurulishi)
2. Karimov I.A. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. – Toshkent, "O'zbekiston"; 2009-56 b.asari sotsiologik muammolar haqida.
3. Tabaqalashuvning tarixiy yillari. (qulchilik, kastachilik, soslaviya toifalar, sinflar)
4. O.Kontning jamiyat rivojlanishining uch bosqichi haqidagi ta'limoti. (teologik, metafizik, pozitiv)
5. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (taelim, tarbiya, ijtimoiy muhit)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

34 – variant

1. Jamiyat ijtimoiy tuzulishining asosiy elementlari. (birlik, sinfiy, milliy, kasbiy, demografik, hududiy)
2. Ijtimoiy birlik tushunchasi va uning mohiyati. (ommaviy, guruh, hududiy)
3. Ijtimoiy statifikasiya va uning asosiy belgalari. (mavqye, hokimiyat, boylik, ma'lumot, millat, din)
4. Jamiyatning ijtimoiy tuzulishi. (guruh, qatlam, tabaqa, turmush tarzi, madaniy qurulishi)
5. F.Tennesning evolyusion taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari. (jamoa, jamiyat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

35 – variant

1. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (iqtisodiy, siyosiy, madaniy, ta'lim – tarbiyaviy, diniy)
2. Sosiologik tadqiqot ko'rinishlari. (nazariy, emperik)
3. Markaziy Osiyoda IX-XII asrlar uyg'onish davri sosiologik qarashlari. (Forobiy, Beruniy, Ibn Sino)
4. Oila ijtimoiy institut sifatida. (vazifasi, ishlari, tuzulishi)
5. Sotsiologiya anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli, vazifasi)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

36 – variant

1. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, vazifa, predmet)
2. Makro va mikrosotsiologiya . (makro, mikro)
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning BMT Sammiti ming yillik rivojlanish maqsadlariga bag'ishlangan yalpi majlisidagi nutqi//Ma'rifat, 2010 yil 22-sentyabr, №74(8307). Hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
4. Makro va mikrosotsiologiya . (makro, mikro)
5. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati qurilishi. (demokratiya, ijtimoiy adolat, huquqiy davlat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

37 – variant

1. Sotsiologiyada evolyusion taraqqiyot va uning mohiyati. (tadrijiy, bosqichma bosqich)
2. Sotsiologiya anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli, vazifasi)
3. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati qurilishi. (demokratiya, ijtimoiy adolat, huquqiy davlat)
4. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (iqtisodiy, siyosiy, madaniy, ta'lim – tarbiyaviy, diniy)
5. Sosiologik tadqiqot ko'rinishlari. (nazariy, emperik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

38 – variant

1. Ijtimoiy demografiya va uning o'rganish sohalari. (aholi, shahar, qishloq)
2. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
3. Sotsiologiyaning tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, empirik)
4. Markaziy Osiyoda uyg'onish davri sosiologik qarashlari. (Forobiy, Beruniy, Ibn Sino).
5. Makro va mikrosotsiologiya . (makro, mikro)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

39 – variant

1. Sotsiologiyaning rivojlanish bosqichlari. (klassik, noklassik, hozirgi davr)
2. Murakkab jamiyatning asosiy belgilari. (sanoat, mexanizasiya, elektronika, xizmat)
3. O'zbekiston iqtisodiy sotsiologiyasining o'ziga xos xususiyatlari.
4. Ijtimoiy demografiya va uning o'rganish sohalari. (aholi, shahar, qishloq).
5. Murakkab jamiyatning asosiy belgilari. (sanoat, mexanizasiya, elektronika, xizmat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

40 – variant

1. Murakkab jamiyatning asosiy belgilari. (sanoat, mexanizasiya, elektronika, xizmat)
2. Jamiyatning evolyusion taraqqiyoti to'g'risidagi qarashlar. (G.Spenser, E.Dyurkgeym, F.Tyonnis, R.Aron, Z.Bjezinskiy, A.Toffler)
3. Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rioyat, san'at, urf - odat)
4. Sotsiologiyada evolyusion taraqqiyot va uning mohiyati. (tadrijiy, bosqichma bosqich)
5. Sotsiologiya anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli, vazifasi)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

41 – variant

1. Ijtimoiy bashorat. (kuzatish, gipoteza, ilm, bashorat)
2. Maxsus sosiologik nazariyalarning asosiy yo'nalishlari. (iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy jarayonlar, ma'naviy hayot)

3. Siyosiy sotsiologiyaning asosiy yo'nalishlari. (davlat, siyosat, hokimiyat)
4. Sotsiologiyada evolyusion taraqqiyot va uning mohiyati. (tadrijiy, bosqichma bosqich)
5. Sotsiologiya anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli, vazifasi)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

42 – variant

1. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)
2. Jamiyatning ijtimoiy taraqqiyot to'g'risidagi qarashlar. (evolyusion, ijtimoiy, inqilobiy, progressiv, reformistik)
3. Fuqarolik jamiyati asosiy tamoyillari. (qonun, huquq, erkinlik)
4. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati qurilishi. (demokratiya, ijtimoiy adolat, huquqiy davlat)
5. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, vazifa, predmet)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

43 – variant

1. Ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruhiy, hsdtdiy)
2. Klassik sotsiologiya ning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)
3. Hozirgi zamon oilasining asosiy vazifalari.
4. Ijtimoiy demografiya va uning o'rganish sohalari. (aholi, shahar, qishloq)
5. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

44 – variant

1. Ijtimoiy demografiya va uning o'rganish sohalari. (aholi, shahar, qishloq)
2. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
3. Sotsiologiyaning tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, emperik)

4. Sotsiologiya ning tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, empirik).
5. Murakkab jamiyatning asosiy belgilari. (sanoat, mexanizasiya, elektronika, xizmat).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

45 – variant

1. Ma'naviy hayot sotsiologiyasi va uning asosiy yo'nalishlari. (shaxs, ta'lim, madaniyat, fan, din)
2. Sotsiologiya ning asosiy kategoriyalari. (jamiyat, ijtimoiy tizim, ijtimoiy munosabat, ijtimoiy jarayon, shaxs)
3. Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'rni va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik)
4. Sotsiologiya ning rivojlanish bosqichlari. (klassik, noklassik, hozirgi davr)
5. Murakkab jamiyatning asosiy belgilari. (sanoat, mexanizasiya, elektronika, xizmat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

46 – variant

1. Ijtimoiy muassasalarning asosiy turlari. (iqtisodiy, siyosiy, madaniy, ta'lim - tarbiyaviy)
2. Sotsiologiyada kuzatish metodining xarakteri. (mazmuni, shakli, vazifasi)
3. Sosiologik bilimlarning antik davri. (Platon, Aristotel)
4. O'zbekiston iqtisodiy sotsiologiyasi ning o'ziga xos xususiyatlari.
5. Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rioyat, san'at, urf - odat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

47 – variant

1. Klassik sotsiologiya ning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)
2. Madaniyat va iqtisodning o'zaro harakati. (madaniyat, iqtisod)
3. Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)
4. Murakkab jamiyatning asosiy belgilari. (sanoat, mexanizasiya, elektronika, xizmat)
5. Jamiyatning evolyusion taraqqiyoti to'g'risidagi qarashlar. (G.Spenser,

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

48 – variant

1. O'zbekistonda yangi jamiyatga o'tish va uning o'ziga xos xususiyatlari. (mustaqillik, demokratiya, suverenitet)
2. G.Spenserning evolyusion taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari. (oddiy, murakkab)
3. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston»)
4. Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rioyat, san'at, urf - odat).
5. O'zbekiston iqtisodiy sotsiologiyasi ning o'ziga xos xususiyatlari.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

49 – variant

1. Qadriyat tushunchasi va uning turlari. (xususiy, guruh, ijtimoiy)
2. Madaniyat sotsiologiyasi . (madaniyat, submadaniyat, universal madaniyat, etnosentrizm)
3. Ijtimoiy ong shakllari. (dunyoqarash, ilm – fan, san'at, madaniyat, axloq, huquq, ruhiyat, din)
4. Ijtimoiy bashorat. (kuzatish, gipoteza, ilm, bashorat)
5. Maxsus sosiologik nazariyalarning asosiy yo'nalishlari. (iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy jarayonlar, ma'naviy hayot)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

50 – variant

1. Tashkilot sotsiologiyasi . (rasmiiy va norasmiiy tashkilotlar, erkin, majburiy va manfaatli boshqaruv tashkilotlari)
2. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik)
3. Ijtimoiy harakat nazariyasi. (maqsadli, qadriyatli, affektiv, hayajonli an'anaviy)
4. Siyosiy sotsiologiya ning asosiy yo'nalishlari. (davlat, siyosat, hokimiyat).
5. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

51 – variant

1. Mahallaning ijtimoiy hayotdagi o'rni. (o'z – o'zini boshqarish, fuqarolar kengashi)
2. Taraqqiyot va sivilizasiya. (yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya)
3. Al Forobiy va uning sosiologik qarashlari. («Fozil shahar», «Odil hukmdor»)
4. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)
5. Jamiyatning ijtimoiy taraqqiyot to'g'risidagi qarashlar. (evolyusion, ijtimoiy, inqilobiy, progressiv, reformistik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

52 – variant

1. Qadimgi Sharqda ijtimoiy qarashlar. (Xitoy, Misr, Hindiston)
2. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
3. Jamiyatning ijtimoiy tuzulishi. (guruh, qatlam, tabaqa, sinf)
4. Fuqarolik jamiyati asosiy tamoyillari. (qonun, huquq, erkinlik).
5. Hozirgi zamon oilasining asosiy vazifalari.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

53 – variant

1. Umumbashariy muammolar va ularni hal qilish yo'llari. (demografik, ekologik, iqtisodiy)
2. Sotsiologiyaning fan sifatida paydo bo'lishi. (Pozitiv falsafa kursi)
3. Shaxs xususiyatlarining shakllanish omillari. (irsiy, ruhiy, jismoniy, bilim)
4. Ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruh, hsdtdiy)
5. Klassik sotsiologiya ning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

54 – variant

1. «Temur tuzuklari»da ijtimoiy tabaqalar haqida. (tabaqa, qatlam)
2. Ijtimoiy harakat nazariyasi. (maqsadli, qadriyatli, affektiv, hayajonli an'anaviy)
3. Ommaviy madaniyatning asosiy belgilari. (musiqqa, sirk, adabiyot, kino)
4. Hozirgi zamon oilasining asosiy vazifalari.
5. Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'rni va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

55 – variant

1. Ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruh, hududiy)
2. Ijtimoiy muassasalarning asosiy turlari. (iqtisodiy, siyosiy, madaniy, ta'lim - tarbiyaviy)
3. Ijtimoiy statifikasi va uning asosiy belgilari. (mavqye, hokimiyat, boylik, ma'lumot, millat, din)
4. Ijtimoiy demografiya va uning o'rganish sohalari. (aholi, shahar, qishloq)
5. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

56 – variant

1. Ommaviy madaniyatning asosiy belgilari. (musiqqa, sirk, adabiyot, kino)
2. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
3. Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi. (guruh, qatlam, tabaqa, sinf)
4. Sotsiologiyaning tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, empirik).
5. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari. (jamiyat, ijtimoiy tizim)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

57 – variant

1. Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik)
2. Hokimiyat va uning asosiy subyektlari. (hokim, hokimiyat, kengash)
3. Etnosotsiologiya ning asosiy yo'nalishlari. (millat, elat, etnografik guruh)
4. Ma'naviy hayot sotsiologiyasi va uning asosiy yo'nalishlari. (shaxs, ta'lim, madaniyat, fan, din)
5. Sotsiologiya ning asosiy kategoriyalari. (jamiyat, ijtimoiy tizim, ijtimoiy munosabat, ijtimoiy jarayon, shaxs)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

58 – variant

1. Ijtimoiy tabaqalanish va ijtimoiy tengsizlik. (tabaqa, yuqori, o'rta, quyi)
2. Milliy g'oya va uning asosiy xususiyatlari. (milliy g'oya, milliy mafkura, ma'naviyat)
3. M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm»
4. Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'rni va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik).
5. Sotsiologiya fani predmeti va obykti. (jamiyat, tuzilish)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

59 – variant

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning BMT Sammiti ming yillik rivojlanish maqsadlariga bag'ishlangan yalpi majlisidagi nutqi//Ma'rifat, 2010 yil 22-sentyabr, №74(8307). Hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
2. Sosiologik tadqiqotda kuzatish usuli. (muntazam, rejali, maqsadli)
3. G'arbiy Yevropa sotsiologiya maktabi. (elita, omma, ijtimoiy xulq, jamiyat va jamoa)
4. Ijtimoiy muassasalarning asosiy turlari. (iqtisodiy, siyosiy, madaniy, ta'lim - tarbiyaviy)
5. Sotsiologiyada kuzatish metodining xarakteri. (mazmuni, shakli, vazifasi)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

60 – variant

1. Shaxs xususiyatlarining shakllanish omillari. (irsiy, ruhiy, jismoniy, bilim)
2. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari. (jamiyat, ijtimoiy tizim, ijtimoiy munosabat, ijtimoiy jarayon, shaxs)
3. Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'ri va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik)
4. Sosiologik bilimlarning antik davri. (Platon, Aristotel)
5. G.Spenserning evolyusion taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari. (oddiy, murakkab)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №61

1. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
2. Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)
3. G'arb sotsiologiyasi rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari. (pozitivizm, naturalizm)
4. Tashkilot sotsiologiyasi. (rasmiy va norasmiy tashkilotlar, erkin, majburiy va manfaatli boshqaruv tashkilotlari)
5. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №62

1. Sotsiologiyaning umummetodologik muammolari. (metodologiya, metod)
2. Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
3. Ijtimoiy boshqaruv. (boshqaruv, menejment)
4. Klassik sotsiologiya ning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)
5. Madaniyat va iqtisodning o'zaro harakati. (madaniyat, iqtisod)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №63

1. I.A.Karimov mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kontsepsiyasi//Ma'rifat, 2010 yil 13 noyabr, №89 (8322) hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
2. Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (e'tar, ommaviy)
3. Sotsiologiya fanining tarkibiy qismlari. (umumnazariy, emperik)
4. Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)/

5. Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'rnini va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №64

1. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)
2. «Temur tuzuklari»da ijtimoiy tabaqalar haqida. (tabaqa, qatlam)
3. Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va xalqaro terrorizmning reaksiya mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
4. O'zbekistonda yangi jamiyatga o'tish va uning o'ziga xos xususiyatlari. (mustaqillik, demokratiya, suverenitet)
5. G.Spenserning evolyusion taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari. (oddiy, murakkab)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №65

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqey, rol)
2. Sotsiologiyaning tuzilishi. (makro, mikro)
3. Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi. (guruh, qatlam, tabaqa)
4. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston»).
5. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №66

1. G'arb sotsiologiyasida individ va individuallik. (individ, shaxs)
2. Jamiyat ijtimoiy tuzilishining asosiy elementlari. (sinfiy, milliy, demografik)
3. Ijtimoiy birlik tushunchasi va uning mohiyati. (guruhiy, hududiy)
4. Qadriyat tushunchasi va uning turlari. (xususiy, guruh, ijtimoiy)

5. Madaniyat sotsiologiyasi . (madaniyat, submadaniyat, universal madaniyat, etnosentrizm)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №67

1. Sotsiologiya evolyusion taraqqiyoti to'g'risida.
2. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)
3. Hozirgi zamon oilasining xususiyatlari.
4. Ijtimoiy ong shakllari. (dunyoqarash, ilm – fan, san'at, madaniyat, axloq, huquq, ruhiyat, din).
5. Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (eletar, ommaviy)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №68

1. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, dastur)
2. Makro va mikro sotsiologiya . (makro, mikro).
3. I.A.Karimov mamlakatimizni moderizatsiya qilish yo'lini izchil davom ettirish taraqqiyotimizning muhi momilidir //Ma'rifat, 2010 yil 8-dekabr, №97(8330). Hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
4. Tashkilot sotsiologiyasi. (rasmiy va norasmiy tashkilotlar, erkin, majburiy va manfaatli boshqaruv tashkilotlari)
5. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №69

1. Qadimgi Sharqda ijtimoiy qarashlar. (Xitoy, Misr, Hindiston)
2. Sotsiologiya ijtimoiy muammolar haqida. (ijtimoiy siyosat)
3. Sosiologik anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli)
4. Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)

5. G'arb sotsiologiyasi rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari. (pozitivizm, naturalizm)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №70

1. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston» asarlari asosida)
2. I.A.Karimovning Xalq deputatlari Samarqand viloyati kengashining navbatdan tashqari sessiyasida so'zlagan nutqi//Ma'rifat, 2010 yil 18 dekabr Hozirgi zamon sotiologiyasi haqida.
3. Sosiologik tadqiqotda kuzatish usuli. (muntazam, rejali, maqsadli)
4. Tashkilot sotsiologiyasi. (rasmiy va norasmiy tashkilotlar, erkin, majburiy va manfaatli boshqaruv tashkilotlari)
5. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №71

1. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
2. Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)
3. G'arb sotsiologiyasi rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari. (pozitivizm, naturalizm)
4. Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
5. O'zbekistonning istiqloq va taraqqiyot yo'li haqida. (taraqqiyot, paradigma)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

(oraliq nazorat savollari)

Fakultet: Fakultetlararo

Yo'nalish: fakultetlararo

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №72

1. Sotsiologiyaning umummetodologik muammolari. (metodologiya, metod)
2. Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
3. Ijtimoiy boshqaruv. (boshqaruv, menejment)
4. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
5. Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №73

1. I.A.Karimov mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kontsepsiyasi//Ma'rifat, 2010 yil 13 noyabr, №89 (8322) hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
2. Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (eletar, ommaviy)
3. Sotsiologiya fanining tarkibiy qismlari. (umumnazariy, emperik)
4. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
5. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)

Kafedra mudiri: dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №74

1. Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)
2. «Temur tuzuklari»da ijtimoiy tabaqalar haqida. (tabaqa, qatlam)
3. Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va va xalqaro terrorizmning reaksiyon mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
4. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqye, rol)
5. O'zbekistonning istiqbol va taraqqiyot yo'li haqida. (taraqqiyot, paradigma)

Kafedra mudiri: dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(oraliq nazorat savollari)
Fakultet: Fakultetlararo Yo'nalish: fakultetlararo
O'quv yili: 2010-2011 Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №75

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqye, rol)
2. Sotsiologiyaning tuzilishi. (makro, mikro)
3. Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi. (guruh, qatlam, tabaqa)
4. Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va va xalqaro terrorizmning reaksiyon mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
5. G'arb sotsiologiyasi da individ va individuallik. (individ, shaxs)

Kafedra mudiri: dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish:
Kurs: 2
Fan: Umumiy sotsiologiya

Semestr:3

Variant №1

1. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
2. Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)
3. G'arb sotsiologiyasi rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari. (pozitivizm, naturalizm)
4. Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
5. O'zbekistonning istiqlol va taraqqiyot yo'li haqida. (taraqqiyot, paradigma)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish:
Kurs:2 Semestr:3
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №2

1. Sotsiologiyaning umummetodologik muammolari. (metodologiya, metod)
2. Ijtimoiy sinflar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. (yuqori, o'rta, quyi)
3. Ijtimoiy boshqaruv. (boshqaruv, menejment)
4. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
5. Sotsiologiya fani predmeti va obyekti. (jamiyat, tuzilish)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish:
Kurs: 3 Semestr:5
Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №3

- 1.I.A.Karimov mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kontsepsiyasi//Ma'rifat, 2010 yil 13 noyabr, №89 (8322) hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
- 2.Madaniyatning o'ziga xos shakllari. (eletar, ommaviy)
- 3.Sotsiologiya fanining tarkibiy qismlari. (umumnazariy, empirik)
4. Aristotel qarashlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
- 5.Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:
O'quv yili: 2010-2011

Yo'nalish:
Kurs: 3 Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №4

- 1.Shaxsning ijtimoiylashuv jarayoni. (ijtimoiy muhit)
- 2.«Temur tuzuklari»da ijtimoiy tabaqalar haqida. (tabaqa, qatlam)
- 3.Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va va xalqaro terrorizmning reaksiya mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
4. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqye, rol)
- 5.O'zbekistonning istiqbol va taraqqiyot yo'li haqida. (taraqqiyot, paradigma)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №5

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (mavqye, rol)
- 2.Sotsiologiyaning tuzilishi. (makro, mikro)
- 3.Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi. (guruh, qatlam, tabaqa)
- 4.Diniy aqidaparastlik, ekstremizm va va xalqaro terrorizmning reaksiya mohiyati. (aqidaparastlik, terrorizm, ekstremizm)
- 5.G'arb sotsiologiyasi da individ va individuallik. (individ, shaxs)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №6

1. 1.G'arb sotsiologiyasida individ va individuallik. (individ, shaxs)
2. Jamiyat ijtimoiy tuzilishining asosiy elementlari. (sinfiy, milliy, demografik)
3. Ijtimoiy birlik tushunchasi va uning mohiyati. (guruhiy, hududiy)
4. Sotsiologiya evolyusion taraqqiyoti to'g'risida.
5. Sotsiologiya ning tuzilishi. (makro, mikro)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish: 'quv yili: 2010-2011

Kurs:2

Semestr:3

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №7

1. Sotsiologiya evolyusion taraqqiyoti to'g'risida.
2. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)
3. Hozirgi zamon oilasining xususiyatlari.
4. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, dastur)
5. Qadimgi Sharqda ijtimoiy qarashlar. (Xitoy, Misr, Hindiston)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №8

1. Sosiologik tadqiqot rejasining asosiy elementlari. (muammo, maqsad, dastur)
2. Makro va mikro sotsiologiya . (makro, mikro).
3. I.A.Karimov mamlakatimizni moderizatsiya qilish yo'lini izchil davom ettirish taraqqiyotimizning muhi momilidir //Ma'rifat, 2010 yil 8-dekabr, №97(8330). Hozirgi zamon sotsiologiyasi muammolari haqida.
4. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)
5. Sotsiologiya ijtimoiy muammolar haqida. (ijtimoiy siyosat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №9

1. Qadimgi Sharqda ijtimoiy qarashlar. (Xitoy, Misr, Hindiston)
2. Sotsiologiya ijtimoiy muammolar haqida. (ijtimoiy siyosat)
3. Sosiologik anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli)
4. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston» asarlari asosida)
5. Ijtimoiy institutlarning mohiyati va turlari. (institut)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №10

1. Beruniy va uning ijtimoiy qarashlari. («O'tmishdan qolgan yodgorliklar», «Hindiston» asarlari asosida)
2. I.A.Karimovning Xalq deputatlari Samarqand viloyati kengashining navbatdan tashqari sessiyasida so'zlagan nutqi//Ma'rifat, 2010 yil 18 dekabr Hozirgi zamon sotsiologiyasi haqida.
3. Sosiologik tadqiqotda kuzatish usuli. (muntazam, rejali, maqsadli)
4. Sosiologik anketa savollarining xarakteri. (mazmuni, shakli)
5. Hozirgi zamon sotsiologiyasi ning yirik vakillari va ularning qarashlari.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №11

1. Hozirgi zamon sotsiologiyasi ning yirik vakillari va ularning qarashlari.
2. Jadidlarning ijtimoiy fikrlari. (jadid, mafkura)
3. Sotsiologiya fanida tayanch iboralar va asosiy kategoriyalar.
4. O'zbekiston XXI asrda. (imkoniyat, muammo, istiqbol)
5. Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №12

1. Jamiyat va uning tarixiy tiplari. (an'anaviy, industrial, postindustrial)
2. Milliy g'oya va uning asosiy xususiyatlari. (milliy g'oya, milliy mafkura)
3. M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm ruhi» asari.
4. Jadidlarning ijtimoiy fikrlari. (jadid, mafkura)
5. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari. (sotsiologiya, kategoriya, fan)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №13

1. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari.
2. Ijtimoiy boshqaruv. (avtoritar, demokratik, liberal)
3. Taraqqiyotga formasion va sivilizasion yondashuv. (formasiya, sivilizasiya)
4. M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm ruhi» asari.
5. Iqtisodiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (iqtisod, mehnat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №14

1. Sotsiologiya hozirgi zamon tizimi haqida. (tizim, tuzum)
2. Sotsiologiyada milliy va umuminsoniy qadriyatlar muammosi. (milliy, umuminsoniy)
3. Iqtisodiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (iqtisod, mehnat)
4. M.Veberning «Protestant etikasi va kapitalizm ruhi» asari.
5. Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rivoyat, san'at, urf-odat).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №15

1. Din sotsiologiyasi .
2. Jamiyat siyosiy tizimida partiyalarning o'rni va roli. (partiya, ko'ppartiyaviylik)
3. Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik)
4. Hozirgi zamon global muammolari. (globalizm, mintaqaviy)
5. G'arbiy Yevropa sotsiologiyasi da tizim nazariyasi.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №16

1. Hozirgi zamon global muammolari. (globalizm, mintaqaviy)
2. Xalqchil madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari. (afsona, rivoyat, san'at, urf-odat)
3. Sharq diniy qarashlarida ijtimoiy muammolar. (Konfusiylar, Zardusht, Budda)
4. Sosiologik ong va tafakkur. (tafakkur, dunyoqarash)
5. Ijtimoiy faoliyat va uning shakllari. (faoliyat, harakatchanlik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №17

1. Sosiologik ong va tafakkur. (tafakkur, dunyoqarash)
2. G'arbiy Yevropa sotsiologiyasi da tizim nazariyasi.
3. Shaxs sotsiologiyasi . (genetika, ijtimoiylik)
4. Sharq diniy qarashlarida ijtimoiy muammolar. (Konfusiylar, Zardusht, Budda)
5. Tabaqalashuvning tarixiy tiplari. (qulchilik, kastachilik, soslaviya)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №18

1. Ijtimoiy faoliyat va uning shakllari. (faoliyat, harakatchanlik)
2. Sosiologik tadqiqotlarda metod va metodologiya.
3. Ijtimoiy nazorat institutlari. (oilalar, jamoalar, mahallalar)
4. Shaxs sotsiologiyasi. (genetika, ijtimoiylik)
5. Ijtimoiy harakat va uning omillari.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №19

1. Sosiologik bilimlar tarixi. (kognitiv, pozitiv)
2. Tabaqalashuvning tarixiy tiplari. (qulchilik, kastachilik, soslaviya)
3. Ijtimoiy harakat va uning omillari.
4. Sosiologik tadqiqotlarda metod va metodologiya.
5. Sosiologik qarashlarning antik davri.

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №20

1. Sosiologik qarashlarning antik davri.
2. Etnosotsiologiya ning asosiy yo'nalishlari. (millat, elat, etnografik guruh)
3. Ijtimoiy tabaqalanish va ijtimoiy tengsizlik. (tabaqa, yuqori, o'rta, quyi)
4. Ijtimoiy harakat va uning omillari.
5. Hozirgi jamiyatning asosiy belgilari. (industrial, postindustrial)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №21

1. Sotsiologiya ning rivojlanish bosqichlari. (klassik, noklassik, hozirgi davr)
2. Hozirgi jamiyatning asosiy belgilari. (industrial, postindustrial)
3. Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz faravonligini yanada yuksaltirishdir. – Toshkent, "O'zbekiston", 2010. – 80 b. asari sotsiologik muammolari haqida.
4. Etnosotsiologiyaning asosiy yo'nalishlari. (millat, elat, etnografik guruh)
5. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №22

1. Platon va Aristotel asarlarida ijtimoiy masalalar. (davlat, siyosat, axloq)
2. Sotsiologiyaning tarkibiy qismlari. (umumnazariy, maxsus, empirik)
3. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
4. Sotsiologiyada ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruh, hududiy)
5. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №23

1. Fuqarolik jamiyatni asosiy tamoyillari. (qonun, huquq, erkinlik)
2. Sotsiologiyada ijtimoiy birlik tushunchasi. (ommaviy, guruh, hududiy)
3. Ijtimoiy institutlar va ularning jamiyatdagi roli
4. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
5. Maxsus sosiologik nazariyalarning asosiy yo'nalishlari. (iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy jarayonlar, ma'naviy hayot)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №24

1. Maxsus sosiologik nazariyalarning asosiy yo'nalishlari. (iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy jarayonlar, ma'naviy hayot)
2. Ommaviy madaniyatning asosiy belgilari. (muzika, sirk, adabiyot, kino)
3. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik)
4. Ijtimoiy institutlar va ularning jamiyatdagi roli.
5. Klassik sotsiologiya ning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr: 5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №25

1. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (belgilangan, erishilgan, qo'shiladigan, bajariladigan)
2. Klassik sotsiologiyaning asosiy vakillari. (O.Kont, M.Veber, G.Spenser)
3. Sharq mutafakkirlarining ijtimoiy jarayonlar va ijtimoiy jamoalarga bergan bahosi. (Konfusi, Zardusht, Budda)
4. Deviant xulq – atvor. (jinoyatchilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, fohishabozlik).
5. Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik).

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №26

1. Ma'naviy hayot sotsiologiyasi va uning asosiy yo'nalishlari. (shaxs, ta'lim, madaniyat, fan, din)
2. Sotsiologiyaning asosiy kategoriyalari. (jamiyat, ijtimoiy tizim, ijtimoiy munosabat, ijtimoiy jarayon, shaxs)
3. Ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi. (faollik, tadbirkorlik, erkinlik)
4. Shaxs xususiyatlarining shakllanish omillari. (irsiy, ruhiy, jismoniy, bilim)
5. Shaxsning ijtimoiy mavqeyi va roli. (huquq, vazifa, belgilangan, erishilgan, kutiladigan, bajariladigan)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti
(yakuniy nazorat savollari)

Fakultet:

Yo'nalish:

O'quv yili: 2010-2011

Kurs: 3

Semestr:5

Fan: Umumiy sotsiologiya

Variant №27

1. Shaxs xususiyatlarining shakllanish omillari. (irsiy, ruhiy, jismoniy, bilim)
2. O'rta sinf va uning tarkibi, asosiy belgilari. (tabaqa, qatlam, toifa)
3. Jamoatchilik fikri va uning nazariy asoslari. (fikrlar, ommaviy, ijtimoiy, jamoatchilik)
4. F.Temminesning evolyusion taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari. (jamoat, jamiyat)
5. Siyosiy sotsiologiya va uning asosiy yo'nalishlari. (siyosat, davlat, hokimiyat)

Kafedra mudiri:

dots. L.N.Jo'raev

ADABIYOTLAR:

8. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlool, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996

9. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.
10. I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz» Toshkent – 2000 y.
11. Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
12. Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996 y.
13. Farfkeev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
14. Istoriia sosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.

ADABIYOTLAR:

15. I.A.Karimov «O'zbekiston: Milliy istiqlol, siyosat, mafkura» Toshkent – 1996 y
16. I.A.Karimov «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz» Toshkent – 2000 y.

- 17.I.A.Karimov «Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonamiz»
Toshkent – 2000 y.
- 18.Garadja V.y. Sotsiologiya relegiya. -M.: 1995 g.
- 19.Xolbekov A.J. Sharq va Fap6 mutafakkirlarniig sosiologik karashlari.-T.: 1996
y.
- 20.Farfkev B.A. Sotsiologiya tarixi maruzalar matni. -T.: 1999 y.
- 21.Istorii sosiologii Zapadnoy Yevropy i SShA. -M.: 1999 g.

Ta'lim va tarbiya sotsiologiyasi.

G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.

Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi.

Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqeyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.

Empirik sotsiologik tadqiqotlar

Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati. Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.

Madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi.

Madina tushunchasi xx asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.

Zigmund freyd va psixoanaliz sotsiologiyasi.

Psixoanaliz deb atalgan u kashf etgan terapiya usulining mohiyati. Freyd fikricha katta odamlarning xulq-atvori.3.Uning bolaligida paydo bo'lgan istak ta'siri.

Sotsiologiyada ijtimoiylashuv agentlari.

Barcha madaniyatlarda oila bola uchun asosiy ijtimoiylashuv agent hisoblanadi. Keyinroq esa ijtimoiylashuvning yanada ko'plab agentlari.3.Barcha madaniyatlarda ish joyi, ijtimoiylashuv jarayonlari o'taydigan eng muhim muhit.

Din sotsiologiyasi.

Din barcha mamlakatlarda mustaqil ijtimoiy institut sifatida faoliyat ko'rsatib kelmoqda. O'zbekistonda ham din ijtimoiy institutlarning muhim turi sifatida mustaqil faoliyat ko'rsatishga harakat qilmoqda. Din fuqarolik jamiyatiga xos ijtimoiy hodisa.

O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi

Fuqarolik shakxsning muayyan davlat qaramog'ida bo'lishi. Davlatga mamlakat ichida ham, uning tashqarisida ham mansub ekan. Hozirgi jamiyatimiz tizimi ham ushbu tamoil asosida rivojlanmoqda.

Xalqaro munosabatlar sotsiologiyasi

Xalqaro munosabatlar xalqaro siyosiy munosabatlar. Xalqaro munosabatlar bu ikki yoki undan ortiq mamlakatlar. Turli xil siyosiy va nodavlat tashkilotlar bilan bo'lgan aloqalardir. Uning faoliyati xalqning talab va ehtiyojlari. Davlat manfaatlari, xalqaro normalar va qadriyatlar bilan bog'liq bo'ladi.

Sotsiologiya fanining kelgusida rivojlanishi

Sotsiologiya fanining obykti. Odamlarning o'zaro aloqa munosabat.

Samarqand sotsiologiya maktabining rivojlanishi.

Sotsiologiya ijtimoiy taraqqiyoini oldindan ko'ra olish. Ayta olish, hatto bo'lg'usi oqibatlardan xabardor etish imkoniyati. Nazariy va amaliy fan. Yillarning boshida respublika ta'limi tizimiga sosiolog kadrlar tayyorlashga kirishildi

Sotsiologiya fanining predmeti va obykti.

Sotsiologiya fanining obykti, odamlarning o'zaro aloqa munosabati, sotsiologiya jamiyat individlarning oddiy yig'indisi emas balki, bir-biriga ta'sir qiluvchi, jamiyatni o'zgartiruvchi aql-idrokli ijtimoiy birligi.

Sotsiologiya fanining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari.

Sotsiologiyani fan sifatida tasavvur etish, Ijtimoiy hayot rivojlanish qonuniyat, eradan avvalgi IV asrdayoq Yunon faylasuflari Avlotun, Arastu, Prtagorning asarlarida yoritilishi.

Markaziy osiyo mutafakkirlarning sotsiologik qarashlari.

Sharqda al-xorazmiy (780-850) farobiylar uyg'onish davrining ilk vakillari, uyg'onish davri bo'lib ilm-fan, madaniyat.

Xix asr oxiri xx asr boshlarda sotsiologiyaning shakllanishi va rivojlanishi.

Teologik bosqichda insonning g'ayritabiiy tushunchasi, diniy tasavvurlar asosida metafizik bosqichda.

Jamiyat, shaxs va guruh sotsiologiyasi

Har qanday ijtimoiy tizimning bo'laklari insonlar hisoblanadi, inson avvalo shaxsdir, sotsiologiyada shaxsni barcha xilma-xilligi majmuida emas.

Institutlar, tashkilotlar va tizimlar sotsiologiyasi.

Sotial tizim amal qiladigan ijtimoiy struktura, rasional, tabiiy va neorasional yondashuvlar, tashkilot va institutlarning turli xil o'ziga xos kesishma.

Sotsial munsoabatlar sotsiologiyasi.

Sotial munosabatlar tushunchasi, Sotial munosabatlarda birdamlik, Insonlarning ijtimoiy taraqqiyot masalalarni hal qilishlaridagi hamkorligi.

Iqtisodiy, ijtimoiy va sinfiy munosabatlar.

Sobiq sovet sotsiologiyasida sinfiy munosabatlar, yangi iqtisodiy munsoabatlarning tarkib topishi, mehnatning ijtimoiy muammolari.

O'zbekistonning ijtimoiy taraqqiyoti.

Xalqimizning ma'naviy merosini mustahkamlash va rivojlantirish, insonning o'z imkoniyatlarini erkin namoyon qilish, sodir bo'layotgan tub siljishlar dunyoning hozirgi qiyofasi.

Sotsiologiyada ijtimoiy-etnik munosabatlar.

Hozirda ijtimoiy – etnik munosabatlar, sotsiologiyasi tahlilga muhtojliri o'zbek etnosining shakllanishi.

Mehnat va mehnat jamoalari sotsiologiyasi.

Mehnat sotsiologiyasi maxsus nazariya, mehnat sohasidagi tadqiqotlarning xususiy prinsiplari, kategoriyalari va usullaridan foydalanish, mehnat sotsiologiyasi rivojlanishi.

Oila va nikoh sotsiologiyasi

Oila va nikoh munosabatlari, qadim davrdan boshlab ilmy tadqiqotlar manbai, sotsial tizimni tashkil etuvchi sotial institutlar.

Ta'lim va tarbiya sotsiologiyasi.

G'arbda ta'lim sotsiologiyasiga asos solgan olimlar. Ta'lim tizimining ijtimoiy funksiyalari. Iqtisodiy, siyosiy jarayonlar bilan aloqasi.

Жамоatchilik fikri sotsiologiyasi.

Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.

Empirik sotsiologik tadqiqotlar

Sosiologik yo'naltirilgan ijtimoiy hodisa va jarayon tuzilmalari. Har qanday sosiologik tadqiqot obyekti tuzilma xususiyati. Emperik sosiologik tadqiqotlarda dasturning nazariy-usulibiy chegarasi.

Madaniyat va jamiyat sotsiologiyasi.

Madina tushunchasi xx asr boshlaridan sotsiologiya alohida yo'nalish sifatida. Yovvoyilik, varvarlik, sivilizasiya va har bir davr bir necha bosqichlardan iborat ekanligini ilmiy asosladi. Sivilizasiya tushunchasini birinchi marta shotlandiyalik tarixchi va faylasuf A.Fyurgisson.

ISHLANMASI

Ma'ruza dars ishlanmasi Ishtimoiy ish yo'nalishida “**Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi** ” (**Ma`ruza**) mavzusidagi fanning Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining ijtimoiy ish sohasidagi ma'naviy, tashkiliy tajribalari fani eng yangi fanlardan bo'lib, barcha fanlar singari o'z metodologiya va metodiga ega. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi – ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi va amal qilishi qonuniyatlarini o'rganuvchi fandır. «Jamoatchilik fikr» atamasi inglizcha public opinion so'z birikmalaridan olingan bo'lib, u XVII asrda dastlab Angliyada qo'llanilgan, keyinchalik boshqa mamlakatlarga o'tib, XVIII asr oxiridan boshlab keng tarqalgan. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir. Demokratiya deganda, eng avvalo har bir fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi, matbuot erkinligi, e'tiqod erkinligi vash u kabilar tushuniladi.

Darsda suhbat, kurgazmali qurollardan, muammoli usullardan foydalanib, doskaga sxemalar tasvirlandi va talabga muvofiq olib borildi.

MA'RUZA DARSİ TAHLILI.

MAVZU: “JAMOATCHILIK FIKRI SOTSILOGIYASI”.

Darsning maqsadi.

1. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir.
2. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi.
3. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.

Auditoriyaning tayyorgarligi.

- 1) Hamma talabalarni darsga qatnashganligi.
- 2) Xonada doskaning mavjudligi chunki ayrim murakkab terminlarni yozish.
- 3) O'qituvchida « Umumiy sotsiologiya» fanidan ishchi dasturning mavjudligi.

I. Muammoli ma'ruzaning uslubi.

Ma'ruzaning boshlanishi o'quv dasturiga mos keladi. Ma'ruza 80 minut davom etdi. Ma'ruzaning mazmuni O'zbekiston Respublikasi Davlat standartiga mos keladi.

II. Ma'ruza o'quv materialiga berilgan savollarning bog'liqligi.

1. Jamoatchilik fikri xalq istaydigan narsani bilishning noorganik uslubidir.
2. Demokratiya fuqaro o'z fikrini erkin bayon eta olishi.
3. Ijtimoiy guruhlarining mavjud ijtimoiy voqyelikka nisbatan baholovchi munosabatining shakllanishi.

Ma'ruzaning ijobiy tomonlari.

- 1) Ma'ruza O'zbekiston Respublikasi Davlat standartlariga mos keladi.
- 2) Ma'ruza muammoli xarakterga ega bo'lib, xozirgi davrning dolzarb muammosiga bag'ishlandi.
- 3) O'qituvchi eng asosiy matnlarga urg'u berib o'tdi.
- 4) Ma'ruza talabalarni qabul qila olish ya'ni ularga tushunarli qilib o'tildi.
- 5) Duskada qiyin ilmiy terminlar yozildi.
- 6) O'qituvchi darsni oxirida adabiyotlarni nomma-nom aytib o'tdi.

YI Kamchiliklar.

- 1) Bitta talaba darsga kechikib keldi.

VII. Vazifa. Har bir talaba mazkur fanni diqqat bilan tinglashi kerak

O'quv –uslubiy kengash raisi:

dots.L.N.Jurayev

